„Het fenomeen"

ABBA®

„Met alle hit-songteksten"

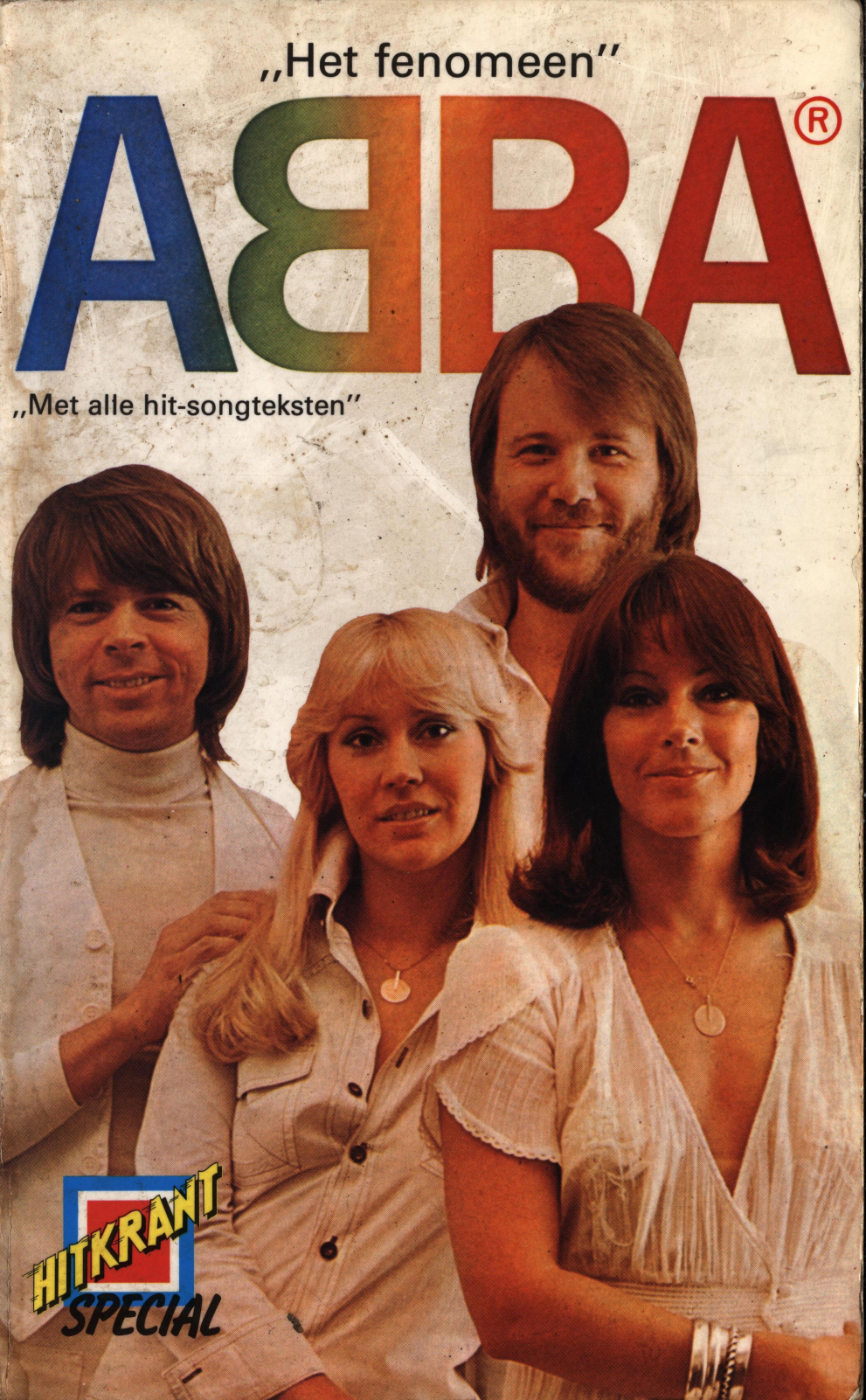

HITKRANT SPECIAL

MONIQUE DE BIE
Cath. van Clevepark 43
Amstelveen - Tel. 020 - 41.82.78

HET FENOMEEN ABBA

© Christer Borg 1977
Thomas Minor
Voor de Benelux: © Strengholt Televideo BV
AD: Rune Söderqvist
Foto's: Bertil Ericson, Lars Falk, Olle Karud, Ola Lager, Stig Ljung, Bengt H. Malmqvist, Scandia Photopress AB, Polydor Nederland BV, Pieter Mazèl.
Worldcopyright songteksten: Union Songs AB, Zweden: Waterloo; Mamma Mia; I do I do I do; S.O.S.; Money, money, money; Fernando; Ring ring; Dance (While the music still goes on); When I kissed the teacher; Dum Dum Diddle; Why did it have to be me.
Worldcopyright songteksten: Polar Music AB, Zweden: Dancing Queen; My love my life; Knowing me, knowing you; That's Me.
Voor Nederland: Dutchy Publishing BV, Weesp, met uitzondering van Dancing Queen: LLIM Editions, Hilversum.
Published by: Polar Music International AB, Stockholm, Zweden.
Voor de Benelux: Co-editie Strengholt Televideo BV, Naarden, en Teleboek BV, Amsterdam.
ISBN: 90-6122-461-6

HET FENOMEEN

ABBA

door: Christer Borg en Thomas Minor

Een uitgave van Strengholt Televideo BV en Teleboek BV

INHOUD

1.	Het fenomeen ABBA	5
2.	Wat er gebeurde vóór *Waterloo*	9
3.	*Waterloo*	21
4.	Op toernee	33
5.	S.O.S., Mamma mia en Fernando	45
6.	Agnetha	59
7.	Björn	69
8.	Benny	79
9.	Frida	89
10.	Stig	99
11.	In de studio	111
12.	ABBA Incorporated (ABBA BV)	121
13.	*Arrival*	131
14.	Diskografie	144

Het fenomeen ABBA

Het ligt voor de hand mooie woorden te gaan gebruiken om de Zweedse internationale groep ABBA te beschrijven. Evenzeer ligt het voor de hand te willen bewijzen dat deze groep uniek mag heten. Waarom? Omdat ABBA zonder meer een fenomeen genoemd mag worden. Want ABBA is een groep die binnen een tijdsbestek van 2½ jaar méér platen heeft verkocht dan welke groep ook, de Beatles uitgezonderd.

ABBA is een groep die in Zweden, een land met iets meer dan acht miljoen inwoners, verkoopcijfers haalt van meer dan 600.000 exemplaren van elke elpee.

ABBA is een groep die het presteerde om in Engeland, nog steeds Europa's popland nummer één, niet minder dan vijf platen op de eerste plaats van de hitlijsten te krijgen: drie singles en twee elpees.

ABBA is een groep die in het kommunistische Polen de door de staat geëksploiteerde platenmaatschappij zover kreeg, dat deze het hele budget dat ze aan Westeuropese popmuziek mocht opmaken, gebruikte voor de platen van ABBA. En zelfs dàt was niet genoeg om aan de vraag te voldoen.

ABBA is een groep waarvoor 3½ miljoen mensen naar de Londense Royal Albert Hall wilden komen toen de groep daar in twee gigantische konserten optrad.

ABBA is een groep die in het verre Australië méér televisiekijkers trok dan de historische maanlanding.

Men zegt wel eens dat een profeet in eigen land niet geëerd is. Ook voor ABBA geldt dit spreekwoord. Nog steeds zijn er Zweden, die tonnen vuil op ABBA werpen, terwijl alles wat er in het buitenland gebeurt, wordt geprezen. Maar zelfs de meest verstokte Zweedse kritici moeten toegeven dat de groep popmuziek van internationale allure maakt.

Maar hoe komt het nu dat ABBA een van de grootste popgroepen ter wereld in de jaren zeventig is? Is het omdat het unieke talent van Björn en Benny om lekkere en gemakkelijk in het gehoor liggende songs te maken die iedereen doet meefluiten en meeneuriën, aanslaat in de hele wereld? Of zijn het Agnetha's en Frida's indringende en

sensuele stemmen die de groep een speciaal geluid hebben gegeven? Is het de technisch hoogstaande kwaliteit van hun platen? Een kolossaal karwei overigens, dat wordt geklaard door ABBA zelf, technikus Mike Tretow en een leger van bekwame musici?
Moeten we de verklaring wellicht zoeken bij de knappe en goed georganiseerde publiciteit die Stig Anderson overal ter wereld verzorgt? Of ligt het aan het voorkomen van de groep: vier gezonde, frisse, muzikale jonge mensen die zich zelf geen prima-donna's vinden? Dat in scherpe tegenstelling met veel over het paard getilde popidolen uit de jaren zeventig.
Vanzelfsprekend kan één enkele verklaring geen antwoord geven op de vraag wat nu precies tot het grote sukses van ABBA heeft bijgedragen. Het sukses van de groep hangt namelijk af van alle zojuist genoemde faktoren en wellicht van nog andere zaken.

Dit is de ABBA-story. Het verhaal over een zanger uit een dansorkestje in Jönköping, een folkzanger uit Västervik, een popidool uit Stockholm en een jazz-zangeres uit Eskilstuna, die elkaar ontmoetten en de meest suksesvolle Zweedse groep van alle tijden formeerden. Het is het verhaal over een onderwijzer uit Hova die de groep naar internationale faam stuwde.
Het idee voor dit boek ontstond tijdens een perskonferentie die Stig Anderson in de herfst van 1975 in Kopenhagen gaf. Een Deens joernalist vroeg hem of hij niet een boek over ABBA wilde schrijven. Stig antwoordde dat hij er wel over had gedacht, maar dat hij doodgewoon de tijd er niet voor kon vinden. Waarom dus niet iemand anders? En zo is het begonnen.

Hoofdzakelijk werd dit verhaal gebaseerd op de eigen woorden van ABBA. Er is gebruik gemaakt van lange, op de band vastgelegde, interviews met Agnetha, Björn, Benny, Frida en met Stig. Ook werd gebruikgemaakt van gesprekken die gevoerd zijn met mensen die ABBA omringen, zoals Mike Tretow, Görel Johnson, Gudrun Anderson, Thomas Johansson en anderen. Ook de herinneringen aan die fantastische week in Brighton, waar alles begon, worden tot leven gebracht. De platenmensen uit Engeland, Polen en andere landen vertellen hun verhaal en tenslotte wordt er veel informatie gegeven die verkregen werd uit de bergen krante- en tijdschriftknip-

sels die er over ABBA bestaan. De meest interessante delen zijn hieruit genomen.

Het is erg moeilijk een boek te schrijven over een groep die – zoals ABBA – nog altijd in de belangstelling staat, omdat er nog steeds zoveel rond ABBA gebeurt. Hopelijk draagt dit boek ertoe bij een tipje van de sluier op te lichten, die er over deze groep hangt, en geeft het vooral een verklaring, waarom ABBA in deze tijd een supergroep is.

Malmö – december 1976

Christer Borg

Wat er gebeurde vóór Waterloo

Aanvankelijk waren het alleen nog Björn en Benny, twee muzikale vrienden, die samen zongen en samen liedjes schreven. Later verschenen de meisjes ten tonele: Björn ontmoette Agnetha en Benny liep tegen zijn Frida op. En algauw begonnen de meisjes steeds meer het vokale gedeelte voor hun rekening te nemen. Op een goede dag was het dan ook: Björn, Benny, Agnetha en Frida. En vandaag de dag kennen wij hen als ABBA. Méér is ook niet nodig.
De ABBA-story begint nog veel eerder dan hierboven werd geschreven. Dat was, in de zomer van 1966 op een feestje in Västervik. Daar ontmoetten Björn Ulvaeus en Benny Andersson elkaar. Björn zat bij de Hootenanny Singers, toentertijd een van de meest bekende groepen uit het Zweedse pop-arsenaal; Benny speelde op zijn orgeltje en schreef liedjes voor de Hep Stars, in die dagen de beste Zweedse groep.
Maar het was zelfs niet tijdens dat feestje dat Björn en Benny elkaar voor het allereerst tegenkwamen. Dat gebeurde enkele maanden daarvóór, toen de Hep Stars naar Linköping waren gereisd om zich bij drie Hootenanny Singers te voegen, die net onder de wapenen waren geroepen. Ze ontmoetten elkaar, omdat de Hep Stars een aardrijkskundige fout hadden gemaakt: zij moesten eigenlijk optreden in Lidköping en niet in Linköping. Maar alles is toen toch nog goed terechtgekomen.
Het prettige van de feestavond in Västervik voor Björn en Benny was, dat zij nu de kans hadden om wat uitvoeriger met elkaar te praten. Het duurde niet lang of zij kwamen erachter dat zij eigenlijk min of meer dezelfde ideeën over zowel muziek als andere zaken erop na hielden. Zo „klikte" het meteen en het gevolg hiervan was, dat een van de twee zei: „Waarom zouden we samen niet een song schrijven?"
De twee lieten er geen gras over groeien en in het holst van de nacht reden ze samen naar de papierfabriek in Västervik, waar Björns vader werkte. Ergens haalden zij een orgel, gitaren en een versterker vandaan, zetten die in een kantoortje neer en begonnen te komponeren. Tegen het aanbreken van de dag zag de eerste vrucht van

hun samenwerking het licht. Zij noemden het *Isn't it easy to say?*. Later is deze song door de Hep Stars opgenomen.
Hoewel deze plaat zeker geen sukses werd, kan *Isn't it easy to say?* toch een keerpunt genoemd worden, omdat deze song het begin markeerde van de samenwerking tussen Björn en Benny. Een samenwerking die later zou leiden tot de grootste suksessen die de Zweedse pop ooit op internationaal gebied heeft gekend.
Het was ook omstreeks deze tijd dat Björn schoon genoeg kreeg van de suikerzoete kant die de Hootenanny Singers steeds meer uit gingen. Hij had vóórdat *Isn't it easy to say* werd geschreven al een paar songs gekomponeerd die wat „heavier" van aanpak waren, zoals *Baby, those are the rules.* Voor Björn kwam de grote kans toen de gitarist van de Hep Stars, Janne Frisk, niet op tijd terug was van een vakantie naar Spanje voor een grote toernee door Zweden. Eén telefoontje naar Björn was genoeg en hij was er binnen de kortste keren. Björn herinnert zich nog: „Ik was in het begin wat onzeker, maar we hadden een enorme lol. We gingen later met de Hep Stars ook nog de restaurants langs om daar op te treden, maar dat was toch niet hetzelfde als de grote optredens."
De toernee van de Hep Stars bracht Björn en Benny dichter bij elkaar en veel songs vloeiden er uit hun pen. In 1968, toen zij *Sunny girl* uitbrachten behaalden zij zelfs een groot internationaal sukses. Nadat deze song in Nederland een hit was geworden – het nummer bereikte een welverdiende vierde plaats – werd het eveneens een hit in Duitsland en de andere Europese landen volgden spoedig. De opvolger van die gigantische hit, *Music box,* had minder sukses dan *Sunny girl,* want *Music box* bereikte in Nederland slechts een twintigste plaats.
Het wachten was nu op de voortzetting van de verworven roem, maar na dit plotselinge sukses ging het de verkeerde kant op met de Hep Stars. De groep bracht nog enkele singles uit, zoals het overbekende *Let it be me* en het door Björn en Benny geschreven *A flower in my garden.* Op deze beide singles is als leadzangeres een Amerikaanse te horen, die in Amerika al een loopbaan achter de rug had in de meisjesgroep The Sherries: Charlotte Walker. Dit meisje nu werd voor de Hep Stars het begin van alle ellende. Zanger Svenne Hedlund raakte verliefd op het zangeresje dat toen prompt in de groep moest worden opgenomen. Dezelfde Charlotte Walker was er

echter de oorzaak van dat er in de groep een breuk ontstond. De Hep Stars bleven zonder hit en gaven er in 1969 de brui aan.
De samenwerking tussen Björn en Benny was toen echter al in volle gang. Benny begon, samen met Svenne Hedlund – de zanger van de Hep Stars en toentertijd zo'n beetje Zwedens volksidool nummer één en het brein achter de Hep Stars – een plan uit te werken om een show te lanceren.
De show werd uitgebracht, kreeg redelijk veel bekendheid en liep goed. Ze is ondermeer in de Hamburger Börs geweest, een bekende gelegenheid in Stockholm. In die show traden naast Benny en Svenne, ook Svennes vrouw Charlotte en Björn Ulvaeus op.

Zo ongeveer op hetzelfde moment dat Björn Agnetha Fältskog ontmoette, kwam Benny met Anni-Frid Lyngstad in kontakt. Reeds in de herfst van 1970 vormden zij zo'n hecht viertal, dat zij als het „Festfolk Quartet" in een speciaal opgezette show optredens verzorgden. De première van deze show ging in „Trägär" te Gothenburg op 1 november 1970. Men kan in feite stellen, dat dit de eerste keer was dat de groep ABBA optrad.
Sonya Hedenbratt, wel eens de nestor van het Zweedse amusement genoemd, gaf een resensie in het avondblad Expresser. Zij schreef onder meer: „Het is een snelle show, vol beweging en vol afwisselend amusement, met af en toe knappe teksten erin verwerkt. Zowel op het toneel als daarbuiten is het een prima stel."

Langzaam maar zeker begonnen Björn en Benny zich een aardige reputatie te verwerven, niet alleen als gangmakers van het Zweedse popgebeuren, maar ook als pioniers van de song. Voor een zekere Brita Borg schreven zij (geholpen door Stig Anderson) een Zweedse song met als titel *Blissful sixties,* voor Svenne en Charlotte een song die *Peter Pan* genoemd werd en voor zich zelf nog een Zweedse song die, vertaald, als titel had *Hé, oude man.*
Behalve deze songs komponeerden Björn en Benny ook de muziek voor twee nogal duistere films, „De taal van de liefde" en „Inga II", met in de laatste een hoofdrol voor het Zweedse popidool Tommy Blom.
Vervolgens maakten zij nog een elpee onder de naam „Lycka", dat „geluk" betekent. Dat geluk kregen zij dan ook.

In februari 1971 kregen Björn en Benny hun eerste internationale erkenning, toen hun filmmuziek voor „De taal van de liefde" een zesde plaats behaalde op het Malaga Melody Festival. Het was nu niet direkt een grote triomf, maar ze kwamen er toch aardig mee in de belangstelling te staan. De film werd naar veel landen verkocht en het Franse zangeresje Françoise Hardy zette de titelsong op de plaat.

Op 1 juli 1971 trouwden Agnetha en Björn in de kerk van Verum in het zuiden van de provincie Skåne. Maar op die zelfde dag stierf, na een langdurige ziekte, Bengt Bernhog, die vele jaren vriend en partner van Stig Anderson was geweest en samen met hem oprichter en mede-eigenaar van de platenmaatschappij Polar. Dit tragische voorval werpt een schaduw over de bruiloft. Hoe bedroefd Stig ook is, hij blijft realist en vraagt de ochtend na de bruiloft aan Björn om Bengts positie als producer bij Polar over te nemen. Als echter Björn als voorwaarde stelt, dat Stig dan ook Benny als producer aan moet stellen, vertelt deze hem dat hij zich niet kan permitteren twee producers erop na te houden. Daarop stelt Björn voor om het salaris dan maar in tweeën te delen en zo geschiedt.
Björn herinnert zich het voorval: „Vanaf dat moment begonnen we alles veel serieuzer te nemen." (Tot die tijd studeerde Björn aan de universiteit van Stockholm, maar het was niet van harte.) „Maar," zegt hij, „ik wist precies wat ik wilde."

Björn en Benny begonnen hun nieuwe baan in het najaar van 1971. De eerste plaat waarvan zij de produktie deden, was er één van hen zelf, genaamd *Our loveliest tunes, part 2* van de Hootenanny Singers. Ook waren ze in de studio aanwezig – al was het alleen maar als toeschouwers – toen Stig de produktie van een plaat van Lena Andersson deed.
In dat zelfde jaar kwam er een zekere Ted Gärdestad bij Polar aan de deur met een stapel komposities onder zijn arm. Twee jaar daarvóór had hij al eens met Stig en Bengt gesproken bij zijn oudste broer Kenneth. „We hebben er toen naar geluisterd," weet Stig zich nog te herinneren, „en het was verdraaid goed. Maar Ted moest nog veel ervaring opdoen, en daarom adviseerden wij hem nog even door te bijten."

Ditmaal was er echter geen twijfel meer mogelijk. Björn, Benny en Stig stonden er versteld van. „Ik heb nog nooit van mijn leven zo iets goeds gehoord," zegt Benny over Ted Gärdestads werk.

Björn en Benny schreven de muziek voor *Better to have loved* voor Lena Andersson, terwijl Stig Anderson met de tekst kwam aandragen. Lena zong het lied in de Zweedse voorronde voor het Eurovisie Songfestival, maar ze werd er slechts derde mee. Winnaars werden The Family Four, maar toch ging de uiteindelijke zege naar Björn en Benny, want *Better to have loved* bleek een goudmijntje te zijn, omdat Lena er wekenlang mee op de eerste plaats van de Zweedse hitparade stond. Met *Better to have loved* ging Lena ook naar het grote songfestival in Tokio. Aanvankelijk werd Björn en Benny verteld dat zij de eerste prijs voor „de beste song" hadden gewonnen, maar daarna brak er een kompleet tumult los. Het Amerikaanse blad Billboard wist te melden dat de Zweden alleen maar een prijs voor „de beste tekst" hadden gekregen. Wat er nu precies gebeurd is, heeft men nooit kunnen achterhalen.

1971 was het jaar waarin voor het eerst het „echte" ABBA voor het voetlicht trad door het uitbrengen van de eerste single, *She's my kind of girl.* Hoewel alleen maar de namen van Björn en Benny op de label stonden, waren het de meisjes Agnetha en Frida die het achtergrondkoortje vormden.
She's my kind of girl was in 1969 al geschreven. Bij dit lied speelde het toeval een merkwaardige rol. Een Japanse uitgever die Parijs bezocht hoorde het liedje en werd er meteen verliefd op. Toen hij de rechten ervan vroeg kreeg hij die natuurlijk en zo scoorden Björn en Benny hun eerste en enige grote hit in Japan, waar meer dan een half miljoen eksemplaren van *She's my kind of girl* werden verkocht.
Naar aanleiding van dit sukses werden onze Zweden uitgenodigd voor het World Popular Song Festival in Tokio, in november 1972. Ze zongen er een eigen stuk met de titel *Santa Rose* en werden, zoals gewoonlijk, bijgestaan door hun vrouwelijke partners.
People need love werd de volgende grote hit. Ook deze song vermeldde op de hoes de namen van Björn en Benny, maar op de platen die buiten Zweden verkocht werden stond wel degelijk iets

anders: „Björn, Benny, Agnetha en Frida." Eigenlijk was dit heel normaal, want de meisjes zongen als de besten en bovendien hadden zij in de zang de leiding van de jongens overgenomen. Daarom was het voor Björn en Benny helemaal geen punt om vanaf dat moment de namen van de meisjes ook in eigen land te gaan gebruiken. Ook dit feit was een aanleiding om een vaste groep te formeren.
In de Verenigde Staten werd *People need love* door Playboy Records uitgebracht als een plaat van „Björn & Benny & Svenskz Flicka". De single kreeg uitstekende resensies en kwam bijna in de Top-100 terecht. Maar toen de plaat steeds meer op de radio werd gedraaid en de vraag ernaar steeds groter werd, kon Playboy Records – niet bepaald een grote platenmaatschappij – de single niet in de voldoende grote aantallen leveren. Dat was natuurlijk een regelrechte ramp! Björn en Benny hadden echter geen tijd om hierover te treuren, want zij moesten zich konsentreren op het winnen van het Zweedse songfestival om mee te kunnen doen aan het Eurovisie Songfestival. In het najaar van 1972 kregen zij hiervoor van de Zweedse omroep een uitnodiging. Toen werd het voor Björn en Benny tijd om zich tijdens de kerst en oud op nieuw samen met Stig op hun eilandje in de Stockholmse archipel terug te trekken. De tijd tussen de toernees, tv-shows en opnamesessies brengen zij op dit eilandje door, zowel om van de vermoeienissen uit te rusten, als ook om zich weer op te laden. Elk van de drie gezinnen heeft op dat eiland zijn eigen huisje, op een steenworp afstand van elkaar gelegen. Hier vinden Björn, Benny en Stig de rust die nodig is om de muziek en de teksten voor hun songs te schrijven. Bijna al hun hits zijn op dit eilandje tot stand gekomen.
Benny: „Hier kun je je echt in die zaken verdiepen. Er komen geen ongewenste telefoontjes, er is geen opnamestudio, er is niets. Wij schrijven er, eten er, en drinken er ons pilsje – of meestal iets sterkers."
Stig valt hem bij: „Gewoonlijk schrijven we met kerst en oud op nieuw erg veel nieuwe songs. En als we eenmaal bezig zijn, dan weten we van geen dag of nacht en vergeten we alle tijd. Als we de hele nacht hebben doorgewerkt, nou, dan slapen we gewoon de volgende dag. Er is toch niemand die ons komt storen."
Tijdens een van die werkdagen kwamen Björn en Benny op de proppen met *Ring ring*. Stig zag het meteen helemaal zitten. Dat was

nu net wat hij voor het Zweedse Songfestival in zijn hoofd had. „We wilden iets maken in de popstijl, iets in een gangbare stijl. We wilden al die pracht en praal van smokings en avondjurken op het Songfestival tenietdoen. Alles wat we toen nog nodig hadden, was een korte, krachtige titel. Ik hoef natuurlijk niet te zeggen dat, wanneer je aan een Songfestival meedoet, je dat doet om te winnen en nergens anders voor. En om te winnen moet je een titel hebben die overal ter wereld hetzelfde is, zowel in Zwitserland als in Ierland. Bij het bedenken van zo'n titel komt helemaal geen biezondere rekenkunde te pas, maar je moet wèl erg voorzichtig zijn, omdat de titel de lading moet dekken. Je moet het zó zien te maken alsof de titel en het lied op één en hetzelfde ogenblik zijn bedacht. Soms kom ik met een tekst aandragen waarmee Björn en Benny niets kunnen doen. ‚We voelen het niet aan,' zeggen ze dan en in dat geval is er maar één ding dat je kunt doen: helemaal opnieuw beginnen. Aan de andere kant werken we vaak een tekst uit waarover we het vanaf het eerste begin volledig eens zijn. Met *Ring, ring* hadden we geen enkel probleem en vanaf het begin was het de bedoeling dat Björn en Benny het zouden zingen, geassisteerd door Agnetha en Frida."
Dat laatste was niet helemaal waar, want het was niet met zekerheid te zeggen of Agnetha mee zou doen aan het Songfestival. Ze was namelijk in verwachting van haar eerste baby en de dokter had voorspeld dat de geboorte wel eens op 2 februari plaats zou kunnen vinden. Het Zweedse Songfestival stond voor 10 februari op het programma. Dus wat zou het worden voor Agnetha? Moeder worden of aan het festival meedoen? Voor de kranten natuurlijk koren op hun molen en de krantekoppen logen er daarom ook niet om.
Na het sukses dat zij gehad hadden met *Better to have loved* in 1972, was *Ring, ring* natuurlijk de grote favoriet voor de eerste plaats. Maar opnieuw was er voor Björn, Benny en Stig een derde plaats weggelegd. De jury, samengesteld uit mensen die het zogenaamd kunnen weten, kende de eerste plaats toe aan het Malta Duo (Calbbe af Geijerstam en Göran Fristorp) voor *Zomer die nooit nee zegt,* op muziek gezet door Carl-Axel en Monica Dominique en van tekst voorzien door een lid van de Zweedse akademie, Lars Forssell.
„Twee jaar achter elkaar hebben wij verloren dank zij een ‚deskundige jury'," zegt Stig. „Ik ben er nu wel achter dat ‚deskundige jury' een verkeerd gekozen term is. Wij schrijven namelijk niet

voor deskundigen, omdat werkelijk niemand weet hoe een deskundige denkt en reageert in dit soort zaken."
De publieke opinie was in elk geval op de hand van Stig. De avondbladen hadden namelijk hun lezers uitgenodigd op te bellen en hun mening te geven na het beëindigen van het tv-programma en er waren veel kranten geweest die verkondigden dat de jury niet de beste song had gekozen. De kijkers vonden allemaal dat *Ring, ring* eigenlijk had moeten winnen, of anders in elk geval *Ding dong* van Lasse Berghagen.
Maar hoe ging het nu met Agnetha? Wel, ze overleefde de Zweedse voorronde en dochter Linda arriveerde iets meer dan een week later.
Die derde plaats was voor het drietal natuurlijk een grote teleurstelling. Ze hadden zich ingezet om te winnen en nu waren ze verbitterd. Een Engelse versie van het lied was inmiddels al op de plaat gezet en de wereldberoemde hitmaker Neil Sedaka was in de arm genomen om de Engelse tekst te schrijven. Proefpersingen, persmateriaal en wat er allemaal nog meer bij komt kijken, waren verzendklaar. De verovering van Europa kon beginnen.
„We hadden een groot zelfvertrouwen en we geloofden in de internationale mogelijkheden van *Ring, ring,"* vertelt Björn. „Er was in elk geval geen enkel Zweeds lied dat betere kansen had dan het onze. Maar achteraf gezien was het toch wel een beetje een voordeel dat we nog een jaar moesten wachten voordat we wonnen, omdat we in die tussentijd hebben geleerd hoe de gang van zaken in andere landen was. We bezochten Nederland, België, Duitsland en Oostenrijk en we maakten kennis met de mensen die met onze platen werkten. We haalden de banden nauwer aan met hen die in ons geloofden. Later, toen we het Eurovisie Songfestival wonnen met *Waterloo,* werkte de organisatorische kant van de zaak ontzettend goed. We waren als het ware op de hele gebeurtenis voorbereid."
Ring, ring werd een fiks internationaal sukses, zelfs zonder de hulp van het Eurovisie Songfestival dat aan hun neus voorbijging. Het nummer bereikte de eerste plaats in zes landen: Zweden, Noorwegen, Denemarken, België, Oostenrijk en Zuid-Afrika. In Nederland kwam het op de vijfde plaats en West-Duitsland vertroetelde de plaat ook al in de Top-10. In Zwitserland, Australië en Nieuw-Zeeland verscheen het nummer eveneens in de hitparades.

Ring, ring *werd een groot internationaal sukses voor ABBA, maar de Zweedse jury honoreerde het slechts met een derde plaats in het Zweedse nationale songfestival in 1973. De kranten spekuleerden er hevig over wat het zou worden: het Songfestival of het moederschap voor Agnetha. Kleine Linda kondigde zich aan...*

Maar niet alles ging even goed. Vooral niet in twee belangrijke muzieklanden; in de Verenigde Staten was geen enkele platenmaatschappij die *Ring, ring* wilde uitbrengen, terwijl de plaat in Nederland van de ene naar de andere maatschappij werd geschoven: van EMI naar Decca, van Decca naar Pve en van hier naar CBS die het lied ten slotte maar aksepteerde. Maar zo goed liep het ook daar niet en de promotie voor de single ging helemaal de mist in.
„We hebben het probleem geanaliseerd en we kwamen tot de konklusie dat *Ring, ring* een hit was geworden in het ‚Germaanse' gedeelte van Europa," zegt Stig. „We ontdekten dat er een onzichtbare grens liep door Brussel, wat de smaak betreft."
Thuis in eigen land was *Ring, ring* een veel groter sukses. Tegen het einde van maart stond het nummer één op alle denkbare Zweedse hitlijsten en dat is in dat land een heel unieke gebeurtenis. De Zweedse elpee stond nummer één in de Zweedse hitparade en ook nummer één op de Evening Parade. Zelfs de Engelse versie dreigde op de eerste plaats af te stormen.
Amper twee weken later vestigde *Ring, ring* een nieuw rekord, omdat het de eerste keer was in de Zweedse popgeschiedenis dat één en dezelfde single in verschillende versies op drie achtereenvolgende plaatsen stond in de Evening Parade; die plaatsen waren 1, 2 en 3! En dat terwijl die hitlijst wordt samengesteld door de uiterst kritische Zweedse omroep.
Zelfs de Beatles hadden dat sukses in hun glorietijd niet behaald. De Zweedse versie stond op de eerste plaats, de Engelse op de tweede, terwijl de elpee die net uitgekomen was, op de derde plaats stond!
„Het was op dat moment dat de naam ABBA meer ingang begon te vinden en steeds vaker door de Zweedse pers werd genoemd," verklaart Stig. „Als ik met joernalisten sprak, kreeg ik er een hekel aan om steeds weer al die namen van de groepsleden op te noemen en voor de grap begon ik ABBA te zeggen, naar de beginletters van die namen, en spoedig daarna had de pers het ook overgenomen." Björn en Benny waren daar in het begin niet zo gelukkig mee, omdat ABBA in Zweden een merk zure haring is, maar „we waren het erover eens dat het een ideale naam was voor internationale doeleinden, omdat het in elke taal gemakkelijk uit te spreken is. Voordat we de naam ABBA gingen gebruiken, dachten we dat het goed zou

zijn die naam voor te leggen aan de betreffende haringinleggerij en te vragen of we deze naam mochten gebruiken. Daar hadden zij in het geheel geen bezwaar tegen, integendeel, zij vonden het een reuze idee, want op deze manier kregen ze nog wat ekstra reklame. Ze stuurden ons zelfs een blik tonijn!"

In de zomer van 1973 vertrok ABBA voor de eerste grote toernee door Zweden. *Ring, ring* had ervoor gezorgd dat de interesse in de groep zelfs nog toegenomen was. Hoewel ABBA alleen tijdens de weekends wilde optreden, kreeg de groep binnen de kortste keren een tachtigtal aanbiedingen, zodat men wel gedwongen was er erg veel af te zeggen. Ze zaten zó vol, dat er zelfs dagen bij waren dat zij drie optredens moesten doen, wat natuurlijk haastige autoritten tussen deze optredens door tot gevolg had. Op een gegeven ogenblik merkte Frida dat de spanning haar wat te veel begon te worden, want ze viel nogal wat kilo's af en Agnetha verlangde naar haar kleine Linda.

Het eerste optreden was op 15 juni in het lunapark van Lisaborg in Gothenburg. Hoewel alles natuurlijk om de muziek draaide, wilde ABBA – zoals altijd – haar trouwe publiek nog meer geven dan alleen muziek en om ook het oog wat te doen te geven, kwamen ze dansend het toneel op, gestoken in kleurige kleding met fantasiemotieven en schoenen met centimetershoge hakken.
Een bekend resensent schreef in zijn krant: „De hele show straalde blijheid uit, met het doel het publiek een fijn stuk amusement te geven, in een hoog tempo en met de soort muziek waarom de groep bekend staat."
Een andere krant uit Gothenburg schreef, dat er best wat meer spontaneïteit bij had mogen komen, maar het optreden werd toch beloond met drie sterren en omschreven als „uitstekend". De joernalist voegde eraan toe: „Een optreden – en dat garandeer ik – dat borg staat voor ontspanning, maar dat geen verrassingen bevat..."
De herfst was weer in aantocht en dat betekende opnieuw overuren voor de Zweedse tekstschrijvers. Het Eurovisie Songfestival stond voor de deur. Na het grote sukses van *Ring, ring* verwachtten velen dat ABBA met vlag en wimpel zou winnen. Het was nu óf „driemaal

is scheepsrecht" óf „drie is te veel". Voor de zoveelste keer droegen Björn en Benny de last van het favoriet-zijn met zich mee. GEZOCHT: een pracht van een melodie!

Waterloo

Het grootste sukses dat de Zweedse popmuziek ooit zou meemaken, begon in een Koninklijke Stal: de Dome in Brighton, om precies te zijn. Gebouwd door de prins van Wales, de latere koning George IV, in het begin van de 19de eeuw, is de Dome, die in die tijd zo'n 44 koninklijke paarden herbergde, thans een modern konsertgebouw dat plaats biedt aan zo'n tweeduizend mensen. Hier verzorgde de BBC het Eurovisie Songfestival 1974. Op zaterdag 6 april 1974 begon voor ABBA de viktorie, onder het oog van zo'n 500 miljoen televisiekijkers. En dat gebeurde dan bovendien nog met een song die *Waterloo* heette. Maar de overwinning was wél het resultaat van een hoop zweet en inspanning.

ABBA's opmars naar de overwinning in Brighton was al in november 1973 begonnen. Want toen kwamen Björn, Benny en Stig bij elkaar op hun eilandje om een song te schrijven voor het Zweedse Songfestival en als zij dat festival zouden winnen, mochten ze meedoen aan het Eurovisie Songfestival.

Over één ding waren zij het met elkaar eens: het moest een lekker melodietje worden. De omtrekken van de song – die uiteindelijk *Waterloo* zou gaan heten – geïnspireerd op de schoonheid en de stilte van de eilandenarchipel vóór Stockholm – werden al spoedig duidelijk. Met zijn drieën maakten ze er een demonstratiebandje van, voor zover tenminste de primitieve omstandigheden op het eilandje dat toelieten. Ze volstonden uiteindelijk met een piano en een gitaar, terwijl ze voor het ritme maar gewoon met hun voeten op de vloer stampten. Daarna was het de beurt aan Stig, om er een lekkere tekst bij te maken.

„Ik heb daar wel een week lang over na zitten denken," weet Stig zich nog te herinneren. „Ik had een heleboel ideeën klaar liggen. Een van de titels die ik in m'n hoofd had, was *Honey pie* en daarvoor heb ik even het kookboek van m'n vrouw doorgesnuffeld, maar eigenlijk zinde die titel me niet... Om wat aanvullende ideetjes te verzamelen, werkte ik me door duizenden citaten heen en toen viel mijn oog opeens op *Waterloo*. ‚Dat is een prachtige titel voor een song,' zei ik tegen mij zelf. ‚Een algemeen gangbare term, zelfs erg internationaal.'

Als ik eenmaal een titel voor een song heb, gaat het bij mij erg snel. Het idee kreeg ik op een zaterdagmiddag en de tekst was na een paar uurtjes kant en klaar. Ik belde Benny op, draaide de muziek af en zong de tekst door de telefoon. Hij was meteen razend entoesiast en de reaktie van Björn was precies dezelfde."
Heel deze tijd bleven Benny en Björn aan het komponeren. Een nieuwe ABBA-elpee werd vastgesteld voor de voorjaarsrelease, wat het resultaat van het Eurovisie Songfestival dan ook zou gaan worden. *Waterloo* werd opgenomen, maar ze namen dat meer dan één keer op, om op die manier in ieder geval het beste resultaat te verkrijgen.
Ongeveer diezelfde tijd maakten Björn en Benny een nieuwe song, waarvan Björn en Stig vonden dat die even sterk was als *Waterloo*. Mogelijk iets voor het songfestival? Stig had zijn koffers al gepakt voor een vakantie op de Kanarische eilanden, maar hij nam een kassette mee met de melodie, waarvoor hij zo snel mogelijk de tekst zou maken. Veel tijd was er niet, want ABBA had voor de daaropvolgende week al studiotijd geboekt.
In Las Palmas luisterde Stig veel naar de Spaanse radio. Elke avond hoorde hij hoe de disk-jockey afscheid nam met de woorden „Hasta mañana", wat „tot morgen" betekent. „Dat is een mogelijke titel," vond hij. De tekst was dan ook algauw klaar en de volgende morgen konden de Zweedse toeristen in de lobby van het hotel zien en horen hoe Stig het liedje door de telefoon zong voor zijn partners in Zweden. Maar zoals vaker het geval is: de telefoonlijn was nou niet van zo'n beste kwaliteit. Maar ja: ABBA moest kiezen. Nu hadden ze ineens twéé sterke songs. Welke moesten ze kiezen?
In het weekend kwam Stig terug van de Kanarische eilanden en 's maandags om 12 uur sloot de inzendtermijn voor de songs van het festival. Maar nog hadden zij niet besloten. De zondag daarvóór gingen Björn en Benny naar het huis van Stig in Nacka.
„Voor me zelf had ik al besloten om *Waterloo* te nemen," vertelt Stig. „Laat mij nou beslissen," zei ik tegen Björn en Benny. „En als het een ramp wordt, nou, dan kun je altijd nog m'n keel doorsnijden."
Een sterk punt bij *Waterloo* was, dat het lied was gemaakt voor de hele groep, terwijl *Hasta mañana* als solonummer voor Agnetha was geschreven. Vanzelfsprekend moest ABBA zich als groep presente-

ren. Met andere woorden: na veel wikken en wegen werd *Waterloo* gekozen. Op zaterdag 9 februari werd op het jaarlijkse nationale festival de song gekozen die Zweden zou vertegenwoordigen op het Eurovisie Songfestival. Het Zweedse volk hield de adem in toen het aan het kastje gekluisterd zat: zouden Björn en Benny dan toch eindelijk eens een keer winnen en – zou ABBA winnen?

„Het Zweedse festival was onze grootste hindernis," zegt Björn. „*Waterloo* was in geen enkel opzicht Zweeds. En na twee derde plaatsen was de noodzaak om te winnen erg groot voor ons."

Een geruststellende faktor was het feit dat ABBA niet langer met een „deskundige jury" te maken had. Het Zweedse volk zou zèlf kiezen. Langs statistische weg waren er 165 mannen en vrouwen van verschillende leeftijden geselekteerd en deze 165 mensen zouden beslissen wie er naar het Eurovisie Songfestival in Brighton zou gaan. „We voelden ons in betere handen met deze ‚gewone mensen'," zegt Stig. „Maar ja, je kunt ten slotte niet overal zeker van zijn."

Deze keer kwam – zoals iedereen nu weet – het zo lang uitgebleven sukses. ABBA won met overweldigende meerderheid. Van de 495 te verdelen punten gingen er 302 naar ABBA. Lasse Berghagen werd tweede met *Min Kärlekssing till dig* (Mijn liefdeslied voor jou), met meer dan honderd punten achterstand. Het Zweedse Songfestival had al eens eerder verdeeldheid onder het publiek teweeggebracht. Maar ditmaal was iedereen het eens en de enige koppen die er in de kranten te lezen waren, luidden: „De beste song heeft gewonnen." Ook waren er die meldden: „De stem des volks – eindelijk won de beste song" en: „Deze keer heeft de beste gewonnen."

Samen met zo'n vierhonderd fans vierde ABBA de overwinning met Napoleontisch gebak bij Stig en diens vrouw Gudrun thuis. Wat nog meer? O, ja: Benny had een beetje de pest in, want hij had gewed met iemand uit de popgroep Ajax dat ABBA niet zou winnen en nu had hij zijn prachtige laarzen verloren die hij kort daarvoor voor zo'n honderd vijftig gulden had gekocht.

Ditmaal was ABBA goed voorbereid. Door de regels van het Eurovisie Songfestival mocht *Waterloo* niet eerder dan 4 maart worden uitgebracht en dat was eigenlijk een beetje een handicap. Maar er kon toch nog meer gedaan worden.

De zondag na het nationale songfestival werkten Stig en zijn vrienden alweer onder grote druk. *Waterloo* was al in het Engels opgenomen en de studio werd overgehaald om er zo snel mogelijk kopieën van te maken. Direkt daarna werden er telegrammen verzonden naar de verschillende platenmaatschappijen waarmee ABBA ten tijde van het sukses van *Ring, ring* kontakt had gehad.
Stig en Abba gingen hierna een plan de campagne opmaken. Er werd besloten dat Stig meteen op reis zou gaan om uitgevers, platenmaatschappijen en disk-jockeys te ontmoeten. Op maandag werd het plan uitgestippeld en op dinsdagmorgen nam Stig het vliegtuig, vergezeld van ladingen promotiemateriaal, waaronder een ABBA-biografie in vier talen en bandjes met de Engelse versie van *Waterloo*. In drie dagen tijds bezocht hij Kopenhagen, Hamburg, Amsterdam, Brussel, Parijs en Wenen. Daarna ging hij terug naar Zweden om zijn promotiemateriaal aan te vullen en vertrok direkt daarna weer, nu naar Londen.
„Die reis werd na het winnen van het songfestival enorm opgeblazen," zegt Björn. „Cynisch? Nee, waarom? Waarom zou je zo iets niet op korte termijn regelen in plaats van af te zitten wachten? Het heeft niets te maken met de song of met het optreden en bovendien wordt de song of de artiest in geen enkel opzicht geschaad."

De promotiekampagne voor *Waterloo* kostte ongeveer een kwart miljoen gulden en resulteerde in paginagrote advertenties in de grote Amerikaanse muziekvakbladen Cashbox en Billboard. Maar het geld bleek goed geïnvesteerd te zijn. De kampagne verschafte ABBA de mogelijkheid om op gelijke voet te wedijveren met artiesten die de steun van veel grotere platenmaatschappijen hadden.
„De Engelsen hebben altijd een voorsprong op ons gehad, omdat hun in het Engels gezongen platen over de verschillende radiozenders van heel Europa te horen waren," zegt Stig. „De pogingen met minder belangrijke talen hadden nooit effekt gehad. Wij hadden in een oogwenk dat hele nadeel uitgeschakeld."
Deze snelle aktie van de Zweden betekende wèl dat – toen ABBA in Engeland stond te zingen – in heel Europa de single al uit was. Hoewel in andere landen niet veel platen waren geperst, werd *Waterloo* in Duitsland meteen een hit en tijdens het feest dat voor de pers in Brighton werd gegeven, kreeg ABBA te horen dat er al

100.000 eksemplaren in Duitsland waren verkocht. Over zelfvertrouwen gesproken...

Samen met ABBA was ook het prille voorjaar in Brighton aangekomen. Het kilometerslange strand vóór het hotel vormde een mooie omgeving voor het festival. De twee beroemdste pretpaleizen – het Palace en de West Pier – rezen als sprookjeskastelen uit de mist op. En in de stadsparken ontloken de eerste bloemen: magnolia's, forsytia's en tulpen, als met elkaar wedijverend wie het mooiste was.
ABBA bracht enkele dagen in Londen door voordat zij de reis naar Brighton zou aanvangen. Door United Artists was daar een perskonferentie belegd en daar ontmoette de groep de pers en hun Engelse uitgevers. Verder slenterde zij lekker ontspannen door Londen en bereidde zij zich voor op een van de belangrijkste optredens van haar leven.
In Engeland drukte niet de last op hun schouders van het uitgesproken favoriet-zijn. De joernalisten met wie onze vier Zweden spraken, waren de vriendelijkheid zelf en mompelden dingen als: „Nou, jullie hebben best een leuk liedje!" Niemand geloofde erin dat Zweden, toch maar een onderontwikkeld land op het gebied van de popmuziek, een vuist zou kunnen maken op het songfestival. „Toen we in Brighton aankwamen, waren we volkomen onbekend en dat deed ons erg goed," vertelt Björn.
Alleen de Zweedse kranten waren wat optimistischer over de afloop. Zelf schreef ik, nadat ik alle achttien liedjes had gehoord en gezien op de Duitse tv: „ABBA zal met *Waterloo* bij de eerste drie eindigen, komende zaterdag in Brighton. Als de jeugd een beslissende stem in de jury heeft, geloof ik zelfs dat er niet getwijfeld hoeft te worden, want dan wint *Waterloo* met gemak. Het Zweedse kind is zonder meer de enige die de muziek van vandaag weerspiegelt."
De door de BBC uitgekozen Dome in Brighton staat in het centrum van de stad en is een onderdeel van het Royal Pavillion. De Dome en het Pavillion zijn rond 1808 gebouwd voor de toenmalige prins van Wales. In de volksmond heet het gebouw „Prinny"; het is gebouwd in een stijl die „Indian Gothic" wordt genoemd. „Prinny", later koning George IV, vestigde de naam van Brighton en maakte

het stadje tot een van de belangrijkste havenplaatsen van Engeland. Die dag trokken mensen uit geheel Europa dit bolwerk van de aristokratie binnen. Artiesten, musici, managers, vertegenwoordigers van platenmaatschappijen, muziekuitgevers, publiciteitsmensen, disk-jockeys, tv-regisseurs, joernalisten en fotografen. Ze werden ontvangen door een legertje politiemensen. De Dome deed denken aan een belegerd bastion. De angst voor politieke gewelddaden maakte dat er steeds meer bewaking kwam om dit onschuldige tv-spektakel, het Eurovisie Songfestival, voor incidenten te behoeden. Alle deelnemers kregen in Brighton een speciale kaart waarop hun naam en foto stonden, die ze goed zichtbaar moesten dragen. De kleuren van de kaarten waren verschillend, afhankelijk van de kwaliteit van de drager ervan: joernalist, fotograaf, artiest, musikus of afgevaardigde. Om de Dome binnen te komen, moest men langs een metaaldetektor lopen en zo werd er gekontroleerd of men misschien wapens droeg of mogelijk wel een bom onder de jas verborgen had. De fotografen moesten zelfs hun kamera's en flitsapparatuur aan de bewakers afgeven, zodat die konden onderzoeken of de man iets kwaads in de zin had.
Ondanks al deze onheilspellende voorzorgsmaatregelen had ABBA een paar prettige dagen in Brighton. Ze repeteerden, winkelden in het pittoreske achttiende-eeuwse centrum, aten goed in de eersteklas restaurants, bezochten de door de platenmaatschappijen georganiseerde perskonferenties en feestjes, terwijl ze zich lieten fotograferen en interviewen. Op de Engelse gokmarkt waren er enkelen die hun geld op ABBA's *Waterloo* zetten, maar ABBA was niet favoriet. De kansen van ABBA waren tien tegen één, toen Stig op de dag vóór het festijn twintig pond op ABBA ging zetten. Alweer een goede investering...

Niet alles verliep even vlekkeloos. De regels van het songfestival stonden de artiesten toe tevoren opgenomen achtergrondmuziek te gebruiken. Dit dan onder voorwaarde, dat elk instrument op die opname ook op het podium gespeeld kon worden en dat alle stemmen direkt uit de mikrofoon kwamen.
ABBA had besloten om van deze mogelijkheid gebruik te maken. Daarom waren bassist Rutger Gunnarsson en drummer Ola Bunkert in Brighton om met hun instrumenten te „playbacken" tijdens

de uitzending van *Waterloo*. Benny zou achter het orgel zitten, terwijl Björn de akkoorden op zijn gitaar zou aangeven.
Maar al bij de allereerste repetitie rezen er problemen. De Engelse technici wilden de achtergrondbanden niet afdraaien op het volume dat ABBA het juiste vond. Telkens als zij gespeeld hadden, klaagden onze Zweedse vrienden daarover, maar niets scheen te helpen. Tijdens de generale repetitie was de band nog steeds te zacht. Iedereen was een zenuwinstorting nabij en dat terwijl de volgende dag de vuurproef zou zijn. Het was natuurlijk te verwachten dat Stig ten slotte eens behoorlijk tekeer zou gaan tegenover de mensen van de Zweedse radio. Was er onder hen dan werkelijk niemand die ervoor kon zorgen dat de verantwoordelijke Engelse technici het volume tot het gevraagde niveau zouden opschroeven?
's Zaterdags om twee uur was er nog een generale repetitie. Die was heel belangrijk, omdat deze opnamen naar alle deelnemende landen werden uitgezonden, zodat de jury's uit die landen de songs tevoren konden beluisteren om op die manier tot een goed en weloverwogen oordeel te komen. De opname kon dus beslissend zijn voor de verdere afloop van het hele gebeuren. En kijk: de eksplosie van Stig had effekt. Eindelijk draaiden de Engelsen de band af op het niveau dat ABBA graag wilde hebben. Iedereen was het erover eens dat het een perfekte generale was geweest en ook de groep was zeer tevreden over het resultaat. Alle zenuwen waren in een oogwenk verdwenen en dat was al driekwart van het karwei.
„Toch waren we niet allemaal tevreden met deze suksesvolle generale," zegt Björn. „We vonden dat die achtergrond nóg luider had gekund. Je bereikt nooit datgene wat je wilt, als je het niet zelf regelt."
Vanaf dat moment was het nog maar enkele uurtjes tot de uitzending en de ondraaglijke puntentelling. Stig had zich op zijn hotelkamer teruggetrokken en dacht: „Wat zal ik doen als we winnen? O, ja: ik ga het toneel op en neem de prijs in ontvangst. Zou het niet mooi zijn als ik dan iedereen in zijn eigen taal zou kunnen bedanken?" Stig is er de man niet naar om ergens gras over te laten groeien als hij eenmaal iets van plan is. In minder dan geen tijd had hij een akseptabel aantal „dank u's" verzameld en het waren deze bedankjes die hij in de heksenketel na de puntentelling aan de kijkers probeerde kwijt te raken.

ABBA maakte zijn meest indrukwekkende optreden in de finale. Ze waren gekleed in fantasiekleding waarvan het goud fonkelde en glom. Ze droegen hoge schoenen en brachten daarmee een vleugje van die rare popwereld in het meer en meer bezadigd rakende Europese muziekgebeuren. Ook Björns prachtig gevormde gitaar – als verrassing voor de finale bewaard – trok terecht de aandacht. En de Zweedse dirigent, Sven-Olov Walldorff, kreeg de lachers op zijn hand toen hij in een kostuum à la Napoleon voor het orkest verscheen.

De puntentelling werd een zenuwentoestand. Samen met de andere deelnemers keken Agnetha, Frida, Björn en Benny ernaar, achter het toneel op een monitor.

Het begon erg goed voor ABBA, toen de Finse jury haar de helft van de te verdelen punten gaf. Maar daarna gaf Engeland vijf punten aan het Italiaanse zangeresje Giglola Cinquetti met haar liedje *Si.* Daardoor werd de uitkomst biezonder onzeker. Langzaam klom ABBA daarna omhoog en toen de puntentelling voorbij was, bleek dat ABBA gewonnen had met zes punten voorsprong op nummer twee. ABBA met *Waterloo* kreeg 24 punten, tegen 18 voor Italië. Finland en Zwitserland gaven de Zweden elk vijf punten, terwijl Nederland de groep drie punten gaf. Noorwegen, Israël en Duitsland gaven elk twee punten en één punt kreeg zij van Spanje, Joegoslavië, Luxemburg, Ierland en Portugal. Slechts vijf landen gaven geen stemmen aan *Waterloo*: Engeland, Griekenland, Monaco, België en Italië.

Wat dachten ze bij ABBA toen de zege was behaald? Nou, Frida voelde zich een beetje trillerig over haar hele lichaam; ze kon niet meer helder denken. Agnetha dacht dat ze het kontakt met de werkelijkheid had verloren en ze werd als in een droom van de ene plaats naar de andere gesleept. Ook Björn en Benny konden hun ogen en oren niet geloven. Ze dachten dat er nog wel iemand zou komen vertellen dat er een fout in de telling was gemaakt. Toch was het maar al te waar: na veertien mislukte pogingen had Zweden dan toch gezegevierd bij de „Eurovision Melody Grand Prix". Daarvóór was het Zweden eenmaal gelukt om met Lill Landors en Svante Thuresson in 1966 in Luxemburg tweede te worden met *Mygammal Vals.* Maar dat was voornamelijk te danken geweest aan de Skandinavische gulheid die ervoor had gezorgd dat die song zo hoog kon eindigen. Deze keer lag er geen smet op de Zweedse overwinning.

Waterloo *betekende de grote internationale doorbraak voor ABBA. De overwinning van deze vier Zweden verspreidde zich vanuit Brighton in 1974 over de gehele wereld. Dirigent Sven-Olov Walldorff stak zich in een kostuum à la Napoleon en bracht daarmee de stemming erin.*

En nu werd alles toch wel een enorme, dolzinnige puinhoop. Stig, die tussen het publiek zat, moest als tekstschrijver ook naar voren komen en stond al op het toneel, samen met de gastvrouw van die avond, Katie Boyle. Maar waar waren Björn en Benny nou toch gebleven? Later werd alles duidelijk.
De al te ijverige bewakers bij de ingang hadden strikte orders gekregen om niemand, maar dan ook niemand, door te laten. En of Björn en Benny de heren nu al trachtten duidelijk te maken dat zij degenen waren die het winnende liedje hadden gekomponeerd, het mocht niet baten. Benny slaagde er ten slotte in om zich uit de greep van de bewakers los te wringen, maar Björn had wat meer moeilijkheden: de mannen hadden hem te stevig vast.
Gelukkig kwam alles nog op zijn pootjes terecht. Björn, Benny en Stig maakten een diepe buiging naar het publiek om zo hun dankbaarheid te tonen. Na de foto's en vele interviews mocht ABBA naar het hotel teruggaan om andere kleren aan te trekken en wat te rusten. En dat was wel nodig ook. Tot dat ogenblik had ABBA meer dan zes uur in de toneelkostuums gelopen. De arme Björn kon bijna niet meer zitten in zijn op maat gesneden pak.
Op dat moment was heel Zweden in rep en roer. De telegramafdeling van de PTT maakte overuren met het verzenden van gelukstelegrammen. Sinds het Zweedse Tumba & Co in 1957 in Moskou wereldkampioen hockey werd, hadden ze het op het postkantoor niet meer zo druk gehad. De hotelkamer van ABBA werd bedolven onder de gelukstelegrammen en dat was nog maar een klein gedeelte van de telegrammen die aan de groep werden doorgegeven. Je kunt je wel voorstellen wat voor een bende het die nacht in Brighton moet zijn geweest! Allereerst stond het officiële banket op het programma, door de BBC aan ABBA aangeboden, en daarna stonden de groep nog meer feestjes te wachten.
De hele wereld was opgetogen en uitbundig. Zelfs kwam er een speciale Zweedse tv-verslaggever uit Londen over om een special over het gebeuren te maken en deze stelde een vraag die Stig mateloos irriteerde: „Waarom heb je de song *Waterloo* genoemd? Er stierven daar meer dan 40.000 mensen."
„Ik was als met stomheid geslagen en had daarom geen antwoord bij de hand om hem voor schut te zetten," vertelde Stig later. „Waarom moeten ze ook altijd de politiek erbij halen? Was het niet simpeler

geweest om ons te feliciteren met de overwinning?"
Pas tegen zessen de volgende ochtend kon ABBA doodvermoeid in bed rollen. En drie uur later begon het cirkus weer. Omdat CBS de groep in Engeland vertegenwoordigde, verraste zij haar winnaars op een champagne-ontbijt in het dure Belford Hotel. Joernalisten, fotografen en andere genodigden kregen een maaltijd voorgezet die uit de ongelofelijke kombinatie van porridge (havermoutpap), corn flakes, gebakken spek en... champagne bestond. Sinds de prins van Wales honderd vijftig jaar geleden op die plaats rechtsprak, had er bij een ontbijt geen champagne meer gevloeid!
Nadat de fotografen nog een tijdje foto's hadden mogen nemen, werd er een eind gemaakt aan de happening. Samen met twee Engelse vrienden en de immer aanwezige Stig sloot de groep zich op in een hotelkamer (ironisch genoeg was dat de Napoleon-suite!). Ze werkte zich door een enorme berg telegrammen heen en besprak wat er verder moest gebeuren. Er kwamen na haar sukses erg veel aanbiedingen voor tv-optredens binnen.
„We spraken af dat we niet overhaast te werk zouden gaan en alles eerst even een beetje zouden laten afkoelen," vertelt Stig. „Ik zou de beslissingen nemen en alles in de gaten houden om zodoende verwarring te voorkomen. Vóór het songfestival had ik al aan een Nederlandse tv-regisseur beloofd om de donderdag erna in zijn programma op te treden. Vrijdag zouden we voor tv-opnamen naar Hamburg gaan." Nu konsentreerden zij zich nog op Engeland. De ontwikkelingen in de Engelse popmuziek vinden in het muziekgebeuren over de hele wereld hun weerslag en ook daarom was het voor ABBA erg belangrijk om een goede indruk te maken op de lastige Engelsen.
„Het feit dat het songfestival in Engeland werd gehouden, was al een groot voordeel voor ons," zegt Björn. „Het betekende dat we al de nodige aandacht van de Engelse pers hadden en dat we meteen naar Londen konden doorreizen voor allerlei promotietoestanden. We kwamen in Top of the Pops en allerlei belangrijke radioprogramma's. Kijk, als het songfestival in Luxemburg was gehouden, dan was het voor ons wat moeilijker geweest om al die dingen te doen."
Al hadden ook de Zweedse kranten er vol van gestaan, ABBA was blijer met de aandacht die zij in de Engelse pers kreeg. David Wigg,

hoofd van de afdeling amusement van de Daily Express, schreef: „ABBA heeft geweldig de aandacht van de Engelse muziekindustrie getrokken. Het is een aantrekkelijke en fantastisch sterke formatie." De Daily Mail had met enkele Engelse tv-regisseurs gesproken en ieder van hen sprak van een revolutionaire overwinning van ABBA. „Voor het eerst heeft een groep met een diskoteekgeluid het festival gewonnen, dat verder niets anders meer opleverde dan een mengsel van zoetsappige muziek en tweedeklas nachtclubwerk."

De maandag erop gingen de leden van ABBA al naar Londen voor Top of the Pops en toen ze tijdens de autorit even gingen tanken, werd al snel duidelijk hoe populair ze waren, want de mensen verdrongen zich rond hun auto en wilden allemaal een handtekening. Na het bezoek aan Engelands bekendste tv-programma, steeg de verkoop van *Waterloo* met sprongen. In één week schoot de song omhoog van de zeventiende naar de tweede plaats in de Engelse hitparade, om vervolgens de daaropvolgende week Terry Jacks met *Seasons in the sun* van de eerste plaats te verdringen. Op alle Engelse hitlijsten stonden ze nummer één: op die van de BBC, van Melody Maker, het belangrijkste Engelse muziekblad, en van Radio Luxemburg. Sinds de overwinning van Sandie Shaw met *Puppet on a string* was er geen enkele plaat geweest die zo'n geweldige doorbraak had meegemaakt. In heel Europa stond *Waterloo* binnen de kortste keren aan de top. De plaat werd nummer één in: Zweden, Noorwegen, Denemarken, Finland, Duitsland, België, Frankrijk, Zwitserland, Oostenrijk, Luxemburg, Ierland en Portugal. In Amerika, waar ABBA door Atlantic was gekontrakteerd, kwam ze in de Billboard Top-100 op de zesde plaats terecht.

Het is moeilijk te zeggen hoeveel *Waterloo* heeft opgebracht. Dat komt omdat ABBA niet alleen uit artiesten bestaat. Ze hebben hun eigen platenmaatschappij en Björn en Benny zijn, vaak samen met Stig, de scheppers van alle muziek van ABBA. Het geld is nog niet allemaal geteld, waar nog bijkomt dat het buro dat deze zaak opknapt niet erg snel, maar wel erg sekuur werkt...

Waterloo heeft geholpen de naam ABBA over de hele wereld te vestigen. Voor het viertal is het nu van belang hun positie te verstevigen en terug te komen met een knaller van een opvolger...

Op toernee

Björn, Benny en Stig stonden onder zware druk en waren totaal uitgeput. Bovendien hadden ze een paar zaken wat verwaarloosd, want als full time-producers hadden zij ook nog de verantwoording voor artiesten als Lena Andersson en Ted Gärdestad. Door het internationale sukses van ABBA waren deze artiesten wat op de achtergrond geraakt en Björn en Benny wilden hier wat aan doen.
Na een noodzakelijke rustperiode tijdens de paasvakantie op hun eilandje en nadat ze hun besluit grondig hadden besproken, kondigde ABBA op 16 april aan dat er besloten was de Zweedse toernee op te schorten. De reaktie daarop was vernietigend en de zaaleigenaren verklaarden dat dit besluit immoreel was. „ABBA heeft een belangrijk muziekfestival gewonnen door de steun van het Zweedse volk. En nu laten zij hun eigen publiek in de steek om zich op de buitenlandse markt te gaan richten," verklaarde een zaaleigenaar. Ook probeerde deze de groep te intimideren en suggereerde dat er best eens wettelijke konsekwenties aan het besluit verbonden zouden kunnen zijn. Maar omdat ABBA geen enkel officieel kontrakt had getekend, kon het niet zo ver komen.
Anderen reageerden met: „Het publiek wordt bedrogen"; „Een vies zaakje"; en „Erg leuk, maar taktisch fout." Een Deense promotor schreef zelfs een brief aan ABBA, waarin hij meedeelde: „Dit is zonder twijfel het smerigste bedrog dat ik in jaren heb meegemaakt. Ik heb de grootste sterren die er op deze wereld rondlopen geboekt en nu word ik dwarsgezeten door een stelletje Zweedse amateurs die van de ene dag op de andere grote bekendheid kregen, maar die iedereen binnen het jaar vergeten zal zijn."
Deze storm luwde sneller dan iedereen had verwacht en er werden geen vervolgingen ingesteld. Maar tot op de dag van vandaag houdt Stig vol, dat het een ontzettend moeilijke, maar juiste beslissing is geweest. Hij wist dat het afzeggen ABBA's hele reputatie naar de knoppen kon helpen. „Toch hadden we een beetje meer begrip voor onze beweegredenen verwacht," zegt hij. „We hoopten in de eerste plaats dat de kranten deze zaak niet al te erg zouden uitbuiten... In ieder geval kregen we publiciteit. We hadden zoveel aanbiedingen

dat we maar de helft konden aksepteren toen we op toernee gingen."
Tegen de achtergrond van wat er sindsdien met ABBA is gebeurd, lijkt het gedrag van de groep helemaal niet zo schokkend. Wie zou iets anders gedaan hebben? Want plotseling stonden er vier jonge Zweden op de drempel van het internationale sukses. En zouden ze dan twee waardevolle maanden moeten verliezen met kriskras door het hele land op te treden voor een publiek dat hen al door en door kende? Wie weet of ABBA niet veel minder bekend zou zijn geworden als ze die toernee wel hadden gemaakt en daardoor enkele erg belangrijke tv-shows zouden hebben gemist?
ABBA begon zich nu volledig op de grote toernee door Europa te konsentreren. Deze toernee had men voor de winter gepland. Er zou geen enkel kompromis gesloten worden, want als gevestigde rockgroep van internationale klasse kon ze dezelfde eisen stellen als de grote Engelse en Amerikaanse groepen.
Hagströms, een grote instrumentenfabriek, vond dat het reklameobjekt zó waardevol was dat hij de komplete geluidsapparatuur gratis ter beschikking stelde. Dat betekende 28 luidsprekerboxen, 18 stereo-versterkers en 15 mengpanelen. Het geluid werd uitgetest door ABBA's technikus, Mike B. Tretow, en door de Zweedse popzanger, Calbbe af Geijerstamm, terwijl de lichtinstallatie in Duitsland werd gehuurd.
Zoals gewoonlijk besteedde ABBA veel geld aan de kleding. Agnetha verscheen in een witte, nauwsluitende overal met vanaf de knieën losvallende repen stof. Frida droeg een kort truitje bij een met veren versierd kostuum, terwijl Björn een glinsterende blauwe broek droeg met glitterfranje en witte laarzen. Benny zat achter zijn piano in een tijgerpak.
Toerleider werd Björns vriend Hansi Schwartz, die ook bij de Hootenanny Singers zat. Hij komt oorspronkelijk uit München, maar woont sinds 1958 in Zweden en aangezien de toernee voornamelijk door Duitssprekende landen zou gaan, was Hansi de aangewezen persoon om de taalproblemen te overwinnen.
In het voorprogramma traden de Beatmakers op, in plaats van Svenne & Lotte en Ted Gärdestad, die men eerst had willen nemen. Met de keus van de Beatmakers sloeg ABBA twee vliegen in één klap, want de groep fungeerde zowel als voorprogramma alsook als

De première van ABBA's eerste Europese toernee vond plaats in het Falkoner Theater in Kopenhagen op 17 november 1974. Veel fans verdrongen zich na het optreden bij de artiestenuitgang om een glimp van de groep op te vangen en handtekeningen te vragen. Op de foto wordt Agnetha beschermd tegen de al te opdringerige fans door enkele roadmanagers en toerleider Hansi Schwartz.

begeleiders van ABBA. De Beatmakers is een van de populairste, popgroepen in Zweden, en Boris, de zanger, heeft een reputatie als de Zweedse koning van de rock.
ABBA liet niets aan het toeval over. Begin oktober begon zij al met de repetities. Agnetha en Frida kregen hulp van choreograaf Graham Tainton van wie ze danspassen leerden. Al het andere deed de groep zelf. „Ik zou niet weten met wie we het beter voor elkaar zouden kunnen krijgen dan met ons zelf," zegt Björn daarover.
Op zondag 17 november 1974 begon de grote toernee met een try-out in het Falkoner Theater in Kopenhagen. De première zou pas de week erop in de Kuppelsaal in Hamburg gehouden worden. De Zweedse kritieken op de show waren erg gunstig. „Het was een schitterende show, wat zowel de kleding als de choreografie betreft, met een goede geluidsbalans en verrassende, aanstekelijke nieuwe songs op het repertoire," schreef een krant. Een andere: „Het was een show die alles had: tempo, ritme en songs die in je hoofd dóór blijven klinken." Weer een andere krant was wat minder entoesiast en vond dat het geluid wat te hard was voor een gemengd publiek.
In de Deense pers was het van hetzelfde laken een pak en de kranten schreven dat de start van de Europese toernee van ABBA een groot sukses was. Toch waren er enkelen die kritisch waren en één joernalist worstelde zich door een „anderhalf uur kijken naar prachtige dames die tegen de geluidsapparatuur vochten".
Na de start in Denemarken wachtte Europa op de vier Zweedse popambassadeurs. Het eerste was West-Duitsland aan de beurt met een achttal optredens in grote steden; daarna ging de reis naar Oostenrijk en Zwitserland. Ondanks het feit dat ABBA ook al in Nederland en België een begrip was geworden, trad men daar niet op. Het was op dat moment moeilijk om geschikte zalen daarvoor te vinden.
ABBA zelf vond de toernee niet voor honderd procent geslaagd. Het publiek was ouder dan ze hadden verwacht. De gemiddelde leeftijd lag tussen de 25 en 30 jaar en dit publiek is moeilijker op te porren dan een wat jonger publiek. Daar kwam nog bij dat er geen enkel optreden helemaal uitverkocht was, hoewel de teaters waarin ze optraden best goed waren. „Dat vonden we het kritieke punt," geeft Björn toe. „Zelfs in Oostenrijk, waar we toch zo'n vier, vijf hits hadden, waren de zalen niet uitverkocht."
Ook het financiële gedeelte was niet erg florissant. De produktie-

kosten waren hoog en in het begin van de toernee stond de groep behoorlijk in de rode cijfers. Maar goed, het was ABBA niet te doen om grote sommen geld tijdens deze toernee te verdienen. Het was meer een gebaar naar de miljoenen platenkopers in Noord-Europa en ABBA wilde zich gewoon voorstellen aan haar vele fans.
De toernee werd in een sneltreinvaart gedaan en dit tempo lag voor Frida eigenlijk veel te hoog: „We waren 14 dagen bezig en traden elke avond op. Als we dat niet deden, reisden we. We hebben een enorme ervaring opgedaan met reizen in bussen en vliegtuigen en het bezoeken van teaters en hotels. Maar als je zo veel reist, wil je natuurlijk wèl in de beste hotels slapen. Van stad tot stad allemaal hetzelfde. Eigenlijk vind ik het toch in een wat ouder hotel, waar nog wat sfeer is overgebleven een stuk gezelliger, dan in zo'n uiterst modern en luxueus hotel."
Toch is het Frida die voorstandster is van méér toernees: „Ik vind het prachtig om ergens naar toe te gaan waar je door veel mensen wordt verwacht. En als we op toernee zijn ontmoeten we juist het publiek dat we willen zien. Wat ik wel mis, is het ervaren hoe het publiek alles ondergaat en aanvoelt. Aan de andere kant houd ik niet zo veel van tv-optredens waar je altijd maar weer moet playbacken. Dat wordt zo mechanisch op het laatst."
Agnetha, door haar dochtertje Linda wat meer gebonden, heeft een heel andere kijk op de zaak: „Ik vind het vreselijk moeilijk steeds maar weer te reizen en van omgeving te veranderen. Ik kan moeilijk langer dan twee weken van huis weg, maar ik zou toch het kontakt met het publiek en het praten met de mensen missen. De toernees op zich vind ik moeilijk en vermoeiend."
„Optredens zijn beloningen voor elke artiest," vult Benny aan. „Als je er tenminste van uitgaat dat het publiek niet alleen maar boe zit te roepen en zo'n dag hoop je natuurlijk nooit mee te maken..."
Na een aantal jaren toeren met de Hep Stars kent Benny de problemen verbonden aan het reizen en trekken: „Omdat Björn en ik ook nog eens producers en muziekuitgevers zijn, kunnen wij niet, als de andere groepen, driehonderd dagen per jaar op toernee gaan. Wij kunnen bijvoorbeeld ook niet iedere tv-aanbieding aannemen. Op die manier zou er van werken niets terechtkomen. Hoe dan ook, we kunnen niet alles aannemen en ik geloof dat het ook op de lange duur ten goede komt aan onze gezondheid: het is veeleisend om

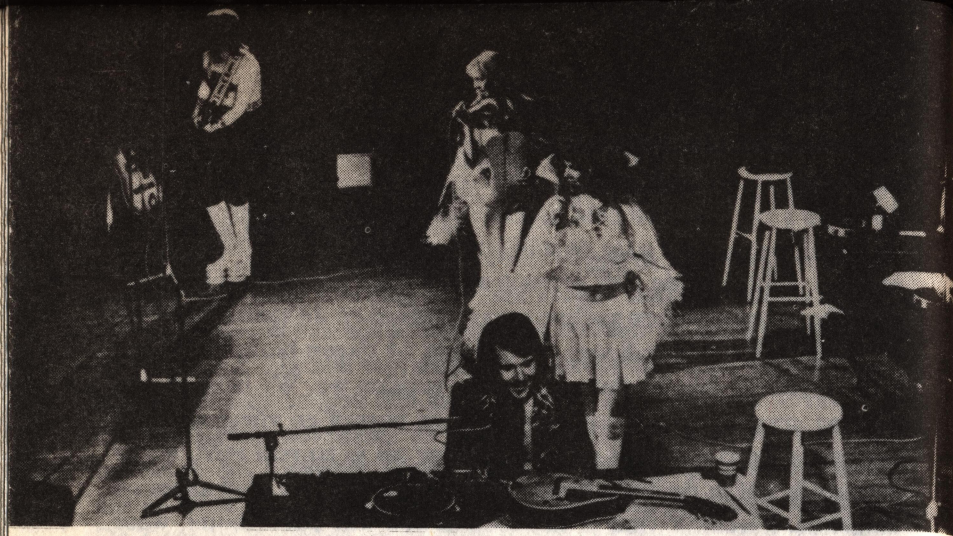

ABBA toerde door Skandinavië in januari 1975. Deze foto is genomen in het Konserthus te Stockholm, waar de Amerikaanse promotor Sid Bernstein zich onder het publiek bevond. „Een van de beste groepen van het ogenblik," vond hij toen.

Negentienduizend wild-enthousiaste fans kwamen om ABBA te zien en te horen in Gröna Lund te Stockholm in de zomer van 1975, ondanks de spannende voetbalwedstrijden die er op hetzelfde moment werden gespeeld. Hun toernee langs verschillende zalen was een groot sukses, wat blijkt uit het aantal bezoekers: meer dan honderdduizend fans bij veertien optredens!

steeds op toernee zijn, niet alleen fysiek, ook psychisch."
Na nieuwjaar 1975 vervolgde de groep haar toernee met een rondreis door Skandinavië. Op 10 januari startte zij in Oslo in de Château Neuf en zij beëindigde de toernee op 22 januari in Umea. Dit gedeelte van de Europa-toer was in elk geval een groot sukses en bijna overal waren de zalen uitverkocht. Er kwamen zevenduizend mensen naar het Scandinavium in Gothenburg en de direkteur betreurde het dat er niet méér mensen in konden. Veel fans konden geen kaartje meer krijgen en moesten, bij het loket gekomen, omkeren, wat bepaald niet altijd even gemakkelijk was...
In Stockholm kwam zelfs de Amerikaanse promotor Sid Bernstein op bezoek. Hij was verrast door het gemengde publiek dat naar de optredens van ABBA kwam. Komplete gezinnen kwamen kijken en waren duidelijk geïmponeerd. „Het is een van de beste groepen van het ogenblik," verklaarde Sid. „ABBA zou best eens de Zweedse Beatles kunnen worden. Ze zien er kwa uiterlijk goed uit en dat is in Amerika erg belangrijk. Ze zijn jong en fris en ze hebben een eigen manier van zingen."

De zomertoernee door Zweden in 1975 vormde een hoogtepunt. Gedurende drie warme en zonnige weken in juni en juli bracht ABBA meer mensen op de been dan ooit tevoren. Zowel voor de promotors als voor ABBA zelf was de toernee financieel gezien een groot sukses, omdat de gage werd berekend naar gelang van het aantal betalende bezoekers: een nogal ongewoon systeem voor Zweden. Het voorstel van ABBA om op deze manier af te rekenen, kwam aanvankelijk voor de organisatoren als een donderslag bij heldere hemel: dezen wilden 60% van de recette, met een minimum van 7500 gulden. Toch waren er geen problemen bij de veertiendaagse toernee te verwachten. Evenwel, de organisatoren waren niet gek en zagen best dat de groep nog steeds aantrekkelijk was; zonder slag of stoot aksepteerden zij die, voor de Zweedse showbiz, ongebruikelijke voorwaarden. En naar later bleek, hadden ze daarmee juist gehandeld.
ABBA begon de toernee in Skellefte op 21 juni en beëindigde haar in Gamleby op 9 juli. De toernee werd wat vertraagd omdat Agnetha plotseling een aanval van akute bronchitis met veertig graden koorts, had gekregen. Twee optredens moesten worden uitgesteld,

die in Linköping en in Gamleby. Maar een week na het beëindigen van de toernee werden die optredens alsnog gegeven.
De ABBA-optredens waren unieke gebeurtenissen. Negentienduizend entoesiaste fans kwamen naar Gröna Lund in Stockholm, ondanks een bekerwedstrijd in Rasunda en een speedway-evenement in het stadion. Wat het aantal toeschouwers betreft, ABBA behaalde bijna een nieuw rekord. Alleen Paul McCartney & Wings trok met 23.000 mensen meer publiek. Achtduizend mensen kwamen kijken in Gothenburg en in Malmö trok een optreden twaalfduizend bezoekers.
De vermoeide, maar gelukkige ABBA-leden kregen na deze zomer-toernee rust en konden tevreden terugblikken. Bij veertien optredens waren er circa 100.000 mensen naar hen komen kijken. Niet iedereen had toegang betaald, want kinderen beneden zeven jaar en mensen met een seizoenkaart hoefden dat niet. In totaal inkasseerde ABBA ongeveer een kwart miljoen gulden, terwijl de organisatoren zo'n *f* 175.000 te verdelen kregen.
Het sukses van de Zweedse toernee betekende dat de komplete toer van zeven maanden toch nog met winst kon worden afgesloten. Nadat alle kosten waren afgetrokken, hield ABBA een slordige *f* 125.000 over om onderling te verdelen: iets meer dan dertigduizend gulden per man voor een karwei, dat alles bij elkaar drieëneenhalve maand had geduurd. Eigenlijk niet eens zoveel. Het is natuurlijk duidelijk, dat ABBA het meest met de verkoop van haar platen verdient. De toernees moeten dan ook gezien worden als een tegemoetkoming aan de horden fans over de hele wereld.
Stig Anderson had voorgerekend dat de uitgaven voor de toernee van 1977 niet groter mochten zijn dan de inkomsten. Mooi gedaan, maar wel wat problematisch. Alleen al het overvliegen van de hele zaak naar Australië kost ongeveer *f* 125.000. En dan moeten er veel kaartjes verkocht worden voordat dat eruit komt...
„We verwachten echt niet dat we eraan zullen verdienen," bevestigt Stig. Maar nogmaals: dat is ook niet de idee achter de toernees. We willen eenvoudig de mensen bewijzen dat we op het podium net zo goed zijn als in de studio."
„Er is maar één land ter wereld waar je met toernees geld kunt verdienen en dat is Amerika," voegt Björn daar aan toe, „en misschien ook nog wel in Australië. In die landen heb je immers stadions

waar zo'n twintig- tot dertigduizend mensen in kunnen en dat is noodzakelijk wil je op toernees winst maken. In Europa is er geen enkele groep die dat kan."

„Het is niet zo eenvoudig een toer uit te stippelen als de meeste mensen wel denken," gaat Stig verder. „Niet alleen in Zweden, maar ook daarbuiten krijgen we soms uitnodigingen van mensen die denken dat ABBA met niet meer dan een paar gitaren en een piano een zaaltje opzoekt en komt spelen. Maar zó is dat niet. Een popkonsert is tegenwoordig een kompleet cirkus met een aantal vrachtwagens en bussen en met licht- en geluidsinstallaties die hun weerga niet vinden. De kosten ervan zijn enorm."

En omdat de opnametechnieken in de loop van de tijd steeds volmaakter zijn geworden, werd het ook steeds moeilijker om het studiogeluid tijdens de optredens te reproduceren. De technikus van de groep, Mike Tretow die hen op de toernee van 1974 vergezelde, zegt dan ook dat het eigenlijk onmogelijk is om het studiogeluid van ABBA in een konsertzaal weer te geven. „Het was moeilijk om er iets goeds van te maken en er was toen op die toernee bijna geen lol meer aan," zegt Mike neerslachtig. „Op toernee gaan met ABBA is het ergste dat me kan overkomen en ik hoop het dan ook nooit meer te hoeven doen. Ik geloof niet dat het publiek teleurgesteld is omdat het geluid niet altijd hetzelfde klinkt als het op de plaat staat. De meisjes zingen zoals ze altijd doen en dat klinkt nog altijd even goed. En dat zingen is nou juist precies wat de mensen willen horen."

Voor haar toernee in 1977 heeft ABBA het aantal musici drastisch uitgebreid om zodoende de mogelijkheid te scheppen geluid te dupliceren. Drie toetsenspelers, onder wie Benny, spelen elektrische piano en synthesizer. Behalve Björn zijn er nog twee gitaristen, voorts twee drummers en een aantal multi-instrumentalisten, plus een koortje van drie mensen om een voller achtergrondgeluid te krijgen.

„De meeste van onze studiomuzikanten wilden wel met ons op toernee," merkt Björn op. „Het geeft ook een veilig gevoel mensen achter je te hebben die de songs al eerder hebben gespeeld. En het is prettig de wereld te kunnen laten horen hoe goed de kwaliteit van de Zweedse musici is."

„De irritaties tijdens zo'n toernee zijn geweldig, omdat de spannin-

gen dan groter zijn dan wanneer we thuis werken," zegt Frida. „We vliegen elkaar konstant in de haren omdat we als een soort groot gezin leven. Daarom alleen al is het belangrijk musici uit te zoeken die we kennen en met wie we kunnen opschieten."

ABBA wordt door de gigantische kosten van de toernee niet afgeschrikt. Björn: „Dat zijn kosten die je meteen moet afschrijven en er is geen enkele reden om daarop te bezuinigen. Er zal bijna niets overblijven als alle belasting is betaald."

Popgroepen wedijveren tegenwoordig met elkaar in geluids- en lichtinstallaties op het podium en de produktiekosten van een toernee zijn derhalve schrikbarend hoog. Het is overduidelijk dat ABBA onder dezelfde voorwaarden wil werken als haar Engelse kollega's bijvoorbeeld.

„Maar het is niet zo, dat wij dus ook hetzelfde willen doen als de andere groepen," verduidelijkt Björn. „Het is beter te voelen dat we het op een bepaalde manier willen doen en dat we later de kosten daarvoor betalen."

„Als je, net als wij, al een hele tijd in het vak zit, ga je op den duur wel andere eisen stellen," voegt Frida eraan toe. „Het moet goed klinken en het moet er goed uitzien. We willen gewoon iets speciaals maken."

„Waar we wèl een hekel aan hebben, is aan al het werk dat eraan voorafgaat," vervolgt Björn. „We staan onder zware druk als we een toernee voorbereiden. Er zijn wel duizend dingen waar je aan moet denken. We maken lijsten van wat we allemaal zullen doen, van wat we op toneel nodig hebben en we laten nieuwe kleren maken. We informeren naar de laatste snufjes op het gebied van licht- en geluidsinstallaties, huren musici en andere mensen in, en nog veel meer."

De toernee zelf is iets waar ABBA niet aan durft te denken. Natuurlijk spreken zij erover en bepraten zij het reisschema. Maar daarna neemt iemand anders het over; die boekt de konserten en de hotels. Hij regelt het vervoer, informeert naar de publiciteit, bekijkt of de kaartverkoop goed loopt en onderhandelt over de faciliteiten die er nodig zijn.

„ABBA is erg gemakkelijk om mee te werken," zegt hun impresario. „Ze geven helemaal geen problemen, maar ze weten wel precies wat ze willen." Die impresario is Thomas Johansson; hij heeft sinds

1969 al meer dan driehonderd buitenlandse groepen en artiesten naar Zweden gehaald, onder wie de Rolling Stones, Liza Minelli, Santana, Status Quo, Roxy Music, Demis Roussos en Cat Stevens. „Maar bij ABBA voel ik me zelf meer betrokken bij de hele zaak. Het is weer eens iets heel anders. Daarom vind ik het werken met ABBA zo'n prettige zaak. ABBA is bovendien de enige groep in Zweden die genoeg kwaliteit bezit om in de gigantische hallen te spelen, die meer dan honderdduizend man kunnen bevatten. Er is veel vraag naar hen. Voor de toernee van 1977 heb ik vijftien optredens voor hen geboekt, maar ik had er met gemak veel meer kunnen hebben. Natuurlijk is het erg plezierig om nu eens niet een groep te importeren, maar te eksporteren. Het sukses van ABBA heeft internationaal gezien veel betekend voor Zweden. Hoe het buitenland reageert, is langzaam maar zeker te merken aan Harpo die meer en meer vaste voet krijgt in het buitenland."
Een doorbraak voor de Zweedse popmuziek? ABBA heeft het laten zien, samen met Harpo. Plotseling wordt Zweden, dat lang onderontwikkeld was op het gebied van de popmuziek, nu een popland waarmee rekening gehouden wordt...

Na de triomf in Brighton was er een Engelse popjoernalist die zei: „Hopelijk wordt ABBA niet één van die vele eendagsvliegen." Met deze uitdrukking, ook in de muziekwereld gehanteerd, wordt bedoeld te zeggen dat een groep of artiest die na een gigantische hit gehad te hebben, geen nieuwe hit meer weet te brengen en daardoor in de onbekendheid terugvalt. De popmuziek kent veel van dergelijke gevallen. ABBA echter zou al spoedig laten blijken, dat de groep een blijvertje zou worden. *Waterloo* was geen toevalstreffer, maar veeleer de eerste trap van een raket, die de vier Zweden in de volgende baan van het popfirmament zou stuwen.
Voor ABBA was inderdaad het maken van een opvolger van *Waterloo* het belangrijkste, dat de groep in Engeland moest doen. Wat er in Engeland op popgebied gebeurt, zie je terug op het vasteland en in de rest van de wereld... *Ring, ring* was het jaar daarvoor op het vasteland een grote hit geworden, in Engeland echter geflopt. ABBA wilde het nu opnieuw proberen en ze maakte een nieuwe „heavier" en meer pop-achtige versie van het nummer. Toch bleef het sukses uit. Toen ABBA naar Engeland kwam om het nummer in Top of the Pops te zingen, bleek dat de BBC net midden in een grote staking van studiotechnici zat en dus kon het programma geen doorgang vinden. En zo zag ABBA een promotionele mogelijkheid verloren gaan.
Dezelfde elpee waar *Waterloo* op stond, bevatte ook een song die *Honey, honey* heette, en die indertijd door de Engelse groep Sweet Dreams was opgenomen. ABBA nam die song niet op, omdat ze die te flauw vond en ook omdat zij van mening was dat er te veel goedkope effekten in zaten verwerkt. Maar toen Sweet Dreams ermee op de zesde plaats kwam, betreurde ABBA het toch wel, dat zij het lied niet zelf had uitgebracht. Maar ja, dat was toen...
ABBA kon haar eigen versie wel op het vasteland uitbrengen. Ze zongen het in het Duitse tv-programma Hitparade, begeleid door James Last in eigen persoon en het publiek reageerde opgetogen. Ze verdienden er een tweede plaats mee op de hitlijsten. In België ging het zelfs nog beter, want daar werd het nummer één. Ook in

Amerika werd *Honey, honey* uitgebracht en wist het de versie van de Sweet Dreams te verdringen.

„Cover-versies vormen voor ons geen probleem," vindt Stig Anderson. „Iedereen mag onze songs opnemen als hij dat leuk vindt. Zo is nu eenmaal het auteursrecht. Dat is een reëel probleem geworden in Engeland nu onze elpees zo goed gaan lopen. Want nu we bekend zijn geworden, wordt er op ons gelet. Er is veel vraag naar de songs van Björn en Benny. De Engelse producers vragen nu al of we misschien iets hebben dat zij voor hun artiesten kunnen gebruiken. We kunnen in dezelfde situatie komen te verkeren als de Beatles, dat namelijk anderen de songs pakken die ABBA niet opneemt. Maar daar kunnen we niets tegen doen..."

ABBA heeft het behoorlijk moeilijk gehad om vaste voet te krijgen op de Engelse markt. Ondanks de vier songs die achter elkaar op de hitlijsten stonden (*Waterloo, Ring, ring, SOS* en *I do, I do, I do*) begon de Engelse pers pas bij *Mamma mia* meer aandacht aan de Zweedse groep te schenken.

„We moesten in Engeland als gekken werken," geeft Björn toe. „De Engelse kranten schreven in het begin weinig over ons en toen ze dat wel gingen doen, beschreven ze ons als ‚poor, old ABBA', waarmee ze wilden beweren dat we in feite onbelangrijk waren. Een voorbeeld? Een kritikus schreef in Melody Maker over *I do*... dat ‚het zó slecht is, dat het *PIJN* doet'. En hij ging verder: ‚We kunnen het best zonder ABBA stellen.' " (Dat bleek ook wel, want het nummer kwam niet verder dan de 38ste plaats in de Top-50.) New Musical Express vond dat de melodie maar erg gewoontjes was.

In het voorjaar van 1975 kwam de derde elpee van de groep uit en werd aldus in Disc geresenseerd: „ABBA, arm ABBA, ze zijn zoveel goeds van plan met deze elpee... Deze plaat bevat enkele songs die biezonder goede singles zouden kunnen worden... *Boom-a-Boomerang, I do* en het prachtige *So long*... De rest is het noemen niet waard." Onder die rest was *Mamma mia* dat in januari 1976 nummer één werd in Engeland.

„De Engelse vakbond van musici ziet erop toe dat buitenlandse groepen niet op dezelfde voorwaarden in Engeland kunnen werken als de Britse groepen," gaat Björn verder. „Als we overkomen om iets in Top of the Pops te doen, mogen we bijvoorbeeld geen gebruik maken van playback. De vakbond heeft besloten dat in de eerste plaats

Het bezoek aan Australië in maart 1976 was voor ABBA een geweldige ervaring. Het hoogtepunt van dat bezoek was haar tv-show die meer kijkers trok dan de historische maanlanding. Op de foto staan Frida en Agnetha tijdens de opname van die show in Sydney.

Britse musici voor de tv behoren te werken. Daarom moeten we het nummer voordat het uitgezonden mag worden óf inzingen bij het orkest van Top of the Pops, óf we moeten het live brengen. Maar de Engelse groepen mogen hun eigen achtergrondbanden gebruiken omdat ze over het algemeen hun platen maken met Engelse musici. Toen we voor een programma van de ITV in Manchester waren, moesten we net vóór Queen optreden. Queen mocht achtergrondbanden gebruiken, terwijl wij nauwelijks tijd kregen om te repeteren. Het resultaat ervan wisten we dus al vooraf: wij klonken slecht, terwijl hun sound geweldig was..."

Vanaf het allereerste ogenblik namen de Amerikaanse muziekbladen een geheel andere houding aan tegenover ABBA. Sinds *Waterloo* op de zesde plaats was gekomen, kon ABBA rekenen op goede kritieken. In augustus 1974 schreef Ken Barnes een ontzettend gunstig artikel over ABBA's *Waterloo*-elpee in het toonaangevende blad Rolling Stone. Het was een resensie die menigeen verraste, want Rolling Stone staat bekend als een uiterst progressief blad. „Abba's opkomst is een van de meest bemoedigende gebeurtenissen van de afgelopen maanden... Net toen de Top-40 overstroomd werd met tot nu toe ondoorgrondelijke, zieltogende diepten, kwam hun single *Waterloo.* Het is een moderne maidengroep-produktie met de helderste en meest weldadige sound die je ooit gehoord hebt, het maakt dat je, net als vroeger, zit te swingen in je auto als je die song op de radio hoort," schreef Ken Barnes. En hij besloot als volgt: „Met haar beknopte, snelle popkreaties staat ABBA veel dichter bij de werkelijke geest van de rock 'n roll dan welke ego-tripperige gitarist ook. Anti-popsnobisme is een relikwie uit de jaren zestig; de tijd is rijp om zulke dingen te vergeten, want anders mis je elpees van een aparte schoonheid, zoals *Waterloo.*"
Op datzelfde moment bezocht ABBA voor de tweede maal Amerika en het muziekblad Cashbox publiceerde een uiterst positief artikel geschreven door Phil Alexander. De kop van het artikel was: „ABBA, internationale hitmakers". Verderop in het artikel schreef hij: „Ik kan me niet herinneren dat er in lange tijd – misschien wel sinds het uit elkaar gaan van de Beatles – een groep is geweest die de aandacht van de mensen zo volkomen voor zich heeft opgeëist." Ook prees hij de derde elpee van de groep: „Het is één van de meest

bekwaam opgenomen en gemixte produkties in dit genre. Dat ligt ergens tussen de konstruktieve genialiteit van Béla Bartók en de rockstrukturen van Elton John."
Het zijn vooral Jerry en zijn medewerkers bij Atlantic geweest die in nauwe samenwerking met Stig Anderson ABBA hielpen de Amerikaanse valkuilen te omzeilen. Na een zwaar gevecht met Mercury en MCA had Atlantic het kontrakt met ABBA getekend, direkt na Brighton. Atlantic is één van de grotere Amerikaanse platenmaatschappijen met enorme mogelijkheden en een zeer goed ontwikkeld distributieapparaat.
„Jerry Greenberg staat voor honderd procent achter ABBA," zegt Stig. „Toen Sweet Dreams daar hun versie van *Honey, honey* uitbracht, heeft Jerry er alles aan gedaan om ABBA naar de voorgrond te schuiven. Hij belde persoonlijk de vijfentwintig belangrijkste DJ's op om ze te vertellen dat de versie van ABBA de enige echte was. Hij adviseerde ze dan ook de plaat maar op hun playlist te zetten."

ABBA bezocht Amerika voor het eerst in september 1974. Dat was vooral een promotiebezoek en de groep gaf er dan ook ontelbare interviews voor radio, tv en pers. De Zweedse konsul-generaal in New York greep deze gelegenheid aan om wat promotiewerk voor Zweden te verrichten en hij nodigde de pers uit voor een harinkje en een glas akwavit, de Zweedse borrel. ABBA werd in de Mike Douglas Show in Philadelphia geïntroduceerd en in het luxueuze Waldorf Astoria Hotel in New York maakte ze kennis met één van haar muzikale favorieten: Peggy Lee.

In november 1975 ging ABBA voor de tweede keer naar Amerika. Deze keer werd vooral aandacht besteed aan de televisie. In twee weken tijds kwam de groep niet minder dan in zeven tv-shows op de beeldbuis, allemaal in „coast-to-coast"-uitzendingen. Ze begon te San Diego, California, in de Mike Douglas Show, een middagprogramma, dat vooral op de huisvrouw is gericht. In de Merv Griffin Show werden ze geïntroduceerd door songschrijver en goede vriend Neil Sedaka die overigens voor ABBA de Engelse tekst voor *Ring, ring* schreef. In Los Angeles zat ABBA in maar liefst vier tv-shows, de American Bandstand en Music Thing, twee verschillende poppro-

gramma's van Dick Clark, en in Don Kirshner's Rock Concert en de Dinah Shore Show.
Het bezoek aan Amerika bereikte zijn hoogtepunt in de Saturday Night Show, een live-uitzending vanuit New York met erg hoge kijkcijfers. ABBA begon de show met *SOS,* toen juist nummer tien op de hitparade (de hoogst bereikte plaats) en de Zweedse popambassadeurs sloten hun optreden af met *Waterloo.* Paul Simon was de week daarvóór net nog de gastartiest geweest, dus ABBA was in goed gezelschap.
„Het beste van ABBA vinden de Amerikanen dat ze ook als ABBA klinken," zegt Stig. „Ook beweren zij dat ABBA een erg ‚cleane' groep is, vier keurige artiesten die zich op een uiterst korrekte manier presenteren."
En Björn: „In Amerika gaat het erom de top te bereiken. Ergens blijven hangen is zinloos. Want in Amerika is het zo, dat iedereen er serieus over muziek praat. Ze nemen aan, dat in Europa een serieuze houding ten opzichte van muziek niet zo in tel is. Ze weten er ook alles van en stellen vragen waar ze thuis niet op gekomen zouden zijn."

Wat in Australië met ABBA gebeurde, was biezonder uniek. De kranten gebruikten de uitdrukking „Abbamania" en schreven dat ABBA het meest stormachtige was dat er ooit sinds de orkaan Tracy op Australië was neergestreken.
Het begon allemaal in de vroege zomer van 1975, toen één van de vier televisiestations een korte film over ABBA liet zien, waarin de groep *Mamma mia* zong. De reaktie van de kijkers was zó overweldigend dat RCA, de distributeur van ABBA's platen in Australië, aan Polar Records in Stockholm toestemming vroeg de song als single te mogen uitbrengen. Dat mocht, maar er waren wel wat telefoontjes en telegrammen voor nodig, vóórdat dit gerealiseerd was.
„Onze aarzeling was gebaseerd op het feit dat de Australiërs al zoveel singles hadden uitgebracht," legt Stig uit. „*Waterloo* was uit, *Ring, ring* begon te lopen en *Honey, honey* en *I've been waiting for you* waren beide net als single uitgebracht. We voelden gewoon dat we te veel uitgemolken werden. Dat we ten slotte toestemming gaven, kwam door het verlangen *Mamma mia* uit te proberen om te zien hoe sterk het was. Het feit dat het de eerste song van de elpee was, wees er

al op, dat we er veel vertrouwen in hadden. Maar ook hadden we onze twijfels. Wat er toen in Australië gebeurde, overtrof onze stoutste verwachtingen: *Mamma mia* bleek stukken sterker te zijn dan we hadden kunnen denken."

ABBA had al een groot sukses behaald met *Waterloo,* maar nu steeg hun roem hemelhoog en het ging verschrikkelijk hard. Ervaren Australiërs verklaarden dat ze dit sinds de doorbraak van de Beatles in de jaren zestig niet meer hadden gezien en evenmin hadden verwacht. In een tijdsbestek van zes maanden verkocht de groep 1.100.000 platen in Australië en daarvan waren er 500.000 elpees!

De volgende anekdote is illustratief voor de populariteit van ABBA. In Sydney meldde zich bij de bloedbank van het Rode Kruis een uitgeputte meneer die klaagde dat elke keer als hij de telefoon aannam er iemand *Mamma mia* in zijn oor fluisterde. De naam van deze meneer was David Abba en dat maakte hem tot mikpunt van allerlei grapjassen.

Toen ABBA in 1976 van een televisiestation het aanbod kreeg naar Australië te komen, was de groep al een hele tijd een willige prooi geweest voor pers en radio. Er ging haast geen week voorbij of minstens één van de vier sprak telefonisch met één van de hongerige Australische popjoernalisten.

Ze gingen per vliegtuig naar Australië. Veel geld kregen ze niet voor het bezoek, maar ze mochten eersteklas reizen voor achtduizend gulden per plaats en verder mochten ze ook in een eersteklas hotel logeren. Dat alles op kosten van de televisiemaatschappij: en dus pakten onze vier vrienden hun koffers en begonnen hun vlucht om de aarde.

Ook Stig Anderson en toerorganisator Thomas Johansson gingen mee. Thomas zou bekijken of het mogelijk was er een paar optredens te organiseren en die voor te bereiden. Die optredens zouden dan in het begin van 1977 moeten plaatsvinden.

Duizenden krijsende fans, rijen politieagenten en zwarte limoesines komen er meestal aan te pas als het om sterren gaat. Mensen als de Beatles of de Stones. Nu was het ABBA dat voor hysterische taferelen zorgde.

„Toen we in Melbourne uit het vliegtuig stapten, keek ik naar Frida," herinnert Agnetha zich. „Ze had tranen in haar ogen, net als ik. We waren ontroerd door de ontvangst. Ze lieten alles toe, waren gul en

warm. Er was geen sprake van afgunst. Het was heerlijk om daar te zijn."
Tijdens het bezoek aan Australië werd in Melbourne en Sydney een perskonferentie gehouden en verder waren er nog de gebruikelijke interviews voor radio en televisie. Het hoogtepunt van de reis vormde de drie kwartier durende show die voor een grote menigte mensen werd opgenomen. In die show zongen zij al hun hits en tijdens die opname werden er in de studio allerlei filmbeelden geprojekteerd die in de dierentuin van Sydney, op het strand en op een eilandje in de buurt van de stad waren opgenomen.
Toen de Australische televisie het programma uitzond, bereikte de groep niet minder dan 58% van de kijkers en daarmee vestigde zij een rekord. Zelfs de maanlanding had niet zóveel kijkers getrokken. Op een later tijdstip werd de show opnieuw uitgezonden, omdat er zo ontzettend veel verzoeken om een herhaling kwamen.
De kranten hebben op veel manieren het sukses dat ABBA in Australië had verklaard maar één ding is zeker: ABBA heeft met haar popmuziek op uitstekende wijze de generatiekloof weten te overbruggen.
Als Australische ouders horen dat hun kinderen ABBA-platen draaien, zullen ze eerder: „Zet-es wat harder!" roepen dan: „Zàchter, dat ding!" De volwassenen voelen zich veilig met ABBA, omdat zij weten dat hun kroost luistert naar muziek van twee koppels, die er beschaafd en normaal uitzien, zonder smakeloze gimmicks.
In april 1975, een jaar na de grootse triomf in Brighton, was de derde elpee van ABBA helemaal af. Hij heette „ABBA", kort maar krachtig.
In Zweden liepen er voorbestellingen van zo'n 150.000 eksemplaren, een volkomen uniek statistisch rekord. De moeilijkheid was voldoende platen te leveren om aan de geweldige vraag te voldoen. De platenperserijen maakten overuren, werkten dag en nacht en zelfs in de vakanties ging het platen-persen door. De resensenten waren verrukt: „ABBA heeft haar stijl wat gepolijst en die is gedurfder geworden," gaven enkele resensies te lezen; verder werd er nog geschreven: „Er staat geen enkele zwakke song op de elpee en Björn en Benny kunnen nu scherpe, goed in het gehoor liggende en gemakkelijk te herkennen songs afleveren."
Er was maar één slechte resensie. De man vond dat ABBA alle

persoonlijkheid had verloren en dat het allemaal te elektronisch was geworden: „Als je alles weghaalt, houd je vier plastic poppen over." Maar daar treurden de fans niet om en ze verslonden de elpee van ABBA. In hun thuisland vestigde ABBA meteen al een rekord door de verkoop van de elpee op vierhonderdduizend te brengen. Dat betekent in Zweden dat één op de twintig mensen de elpee heeft gekocht. Als je dat procentueel met de Amerikaanse verkoopcijfers gaat vergelijken, kom je in de buurt van de 18 tot 20 miljoen verkochte elpees. En dat is bepaald niet niks; begrijpelijk dat de rest van Europa geïmponeerd was door deze Zweedse verkoop. In ieder geval bewezen Björn en Benny hiermee dat ze in staat waren hits van internationale allure te schrijven. Op de elpee stond ook het nummer *Boom-a-boomerang* dat ze hadden geschreven voor hun Polar-stalgenoten Svenne & Lotte en dat ook het liedje was waarmee zij Zweden vertegenwoordigden op het Eurovisie Songfestival van 1975. Het werd niet nummer één, maar voor Svenne en Lotte betekende het wel een groot verkoopsukses. Ook op die elpee stonden de nummers *SOS* en *I do, I do.* De laatstgenoemde song was wat anders dan men van ABBA gewend was en men kon er de swingende saxen uit de school van Billy Vaughn in terughoren; het geheel had een wat nostalgische jaren-vijftigsfeer. Maar van de elpee werd *Mamma mia* getrokken en dat werd een even grote hit als *Waterloo.*
Samen met Amerika, Japan, Engeland en Frankrijk, is Duitsland een van de grootste platenmarkten. Daarom ook beschouwt ABBA dat land als een van haar belangrijkste afzetgebieden; ook daar heeft ze zich een grote populariteit verworven. Zelfs de single *People need love* werd er redelijk verkocht, zonder dat het nu direkt hoog op de hitlijsten kwam. *Ring, ring* daarentegen, werd er een grote hit en sindsdien zijn de verkopen van de ABBA-singles niet meer beneden het half miljoen eksemplaren gekomen. Daarom ook dacht ABBA dat het zin zou hebben een Duitse versie van *Waterloo* op te nemen, maar vreemd genoeg bedroeg de verkoop van die versie nog geen fraktie van de Engelse. Ook daar blijkt de tijd voorbij dat men grote hits graag in de eigen taal wil horen. Tegenwoordig lukt het met Engelse versies even goed en vanaf dat moment besloot ABBA dan ook alleen nog maar songs te maken in de Engelse taal.

In 1974 werd ABBA door Radio Luxemburg uitgekozen tot de beste

live-groep en tijdens een live uitgezonden tv-gala ontving ze de Gouden Leeuw. Een jaar later werd *SOS* uitgeroepen tot de beste song van het jaar. De populariteit van ABBA is in Duitsland erg groot en haar leden kunnen zich daar ook niet op straat vertonen zonder het gevaar te lopen dat hun de kleren van het lijf worden getrokken. Het was trouwens ook in Duitsland dat in de winter van 1976 de geruchten de kop opstaken als zou ABBA bij een vliegtuigongeluk zijn omgekomen. Als het aan de geruchten had gelegen, dan waren de Beatles en The Sweet – om maar eens een dwarsstraat te noemen – al vele malen om het leven gekomen. In het geval van ABBA vermoedt men dat de praatjes in Duitsland hun oorsprong vinden. Als je de eerste versie zou moeten geloven, dan waren ze alle vier omgekomen bij een vliegtuigongeluk op het Berlijnse vliegveld Tempelhof. Dat gerucht ging als een lopend vuurtje door Engeland, Nederland, België en Denemarken, telkens met de nodige aanvullende details. In Nederland werd verteld dat ze allen betrokken zouden zijn geweest bij een auto-ongeluk en dat alleen Frida levend uit de wrakstukken was gehaald, maar dat zij zó ernstig was gewond dat zij het zingen voor de rest van haar leven wel kon vergeten.
De geruchten veroorzaakten een enorme deining. Verschrikte medewerkers van Polydor, hun platenmaatschappij in Hamburg, belden naar Polar in Stockholm en vroegen om opheldering. Polydor moest zelfs een aantal mensen inschakelen om de telefoontjes van vertwijfelde fans te beantwoorden. Ondanks het feit dat ABBA persoonlijk voor de radio kwam en ondanks het feit dat er kranten waren die alles ontkenden, was het bijna onmogelijk de geruchten de kop in te drukken. Het was een krankzinnige situatie en het werd een helse klus de mensen ervan te overtuigen dat ABBA springlevend was.

Een Duits tv-programma had een nog beter idee: ze zouden in één van hun uitzendingen Björn opbellen die in zijn zomerhuisje op het eilandje zat. Het was een live-uitzending en ondanks het feit dat ze ervóór nog driemaal met Björn hadden gebeld om zich ervan te overtuigen dat er niets aan de hand was, bleek tijdens het programma dat de telefoon niet doorkwam op de grote luidsprekers. Hoewel het programma er voor had willen zorgen dat de geruchten de wereld uit geholpen werden, waren er al meteen mensen die zeiden: „Zie je nou wel?"

Artiesten die buiten Frankrijk wonen en die niet in het Frans zingen, hebben altijd al moeilijkheden gehad in dat land, hoewel dat geen verband houdt met de Franse afkeer van Engels. De Franse smaak komt nu eenmaal niet erg overeen met die van de noorderlingen en Engelsen. Maar ABBA is één van de weinige Engelstalige popgroepen die het voor elkaar kreeg de dikwijls onbereikbare Fransen te pakken. Ze kreeg in Frankrijk in ieder geval gouden platen voor *Waterloo* en *Fernando* en een zilveren voor *I do...*

Toen de Poolse partijvoorzitter Gierek in juni 1975 de Zweedse premier Olof Palme bezocht, publiceerden de Poolse kranten veel nieuws over Zweden; één krant had een grote poster van ABBA als bijvoegsel en plaatste daar het adres van de Zweedse fanclub bij. Enkele weken later kreeg Polar Records een telefoontje van de posterijen: wat ze toch in vredesnaam hadden uitgespookt? Ze hadden twee tot de rand toe volgepropte postzakken uit Polen liggen... Het was maar een klein dagblad geweest dat de poster had uitgebracht, maar dat kleine krantje was er wèl de oorzaak van dat de zaken daar voor ABBA enorm goed gingen lopen. Die postzakken leverden een kleine tienduizend brieven uit Polen af.

Dit is maar een klein voorbeeld van wat er in Oost-Europa en met name in de DDR en Polen, leeft voor ABBA. In die landen is het tegenwoordig alles ABBA wat de klok slaat.

De staat beheert daar de platenmaatschappijen en deze mogen slechts een bepaald bedrag per jaar aan het uitbrengen van westerse platen besteden. Als het geld op is, moeten ze gewoon tot het volgende jaar wachten. Er is niemand die nagaat wat er in het westen werkelijk aan de hand is. En gezien het feit dat deze maatschappijen hun geld allemaal hebben opgebruikt aan ABBA, kan er niets meer af voor andere groepen uit het westen. In Polen werden zo'n kwart miljoen eksemplaren van de elpee „ABBA" verkocht, maar de platenmaatschappij liet doorschemeren dat zij, wanneer ze er toestemming voor zou krijgen, er wel vier keer zoveel van zou kunnen verkopen. Het gevolg is dat de platen van ABBA op de zwarte markt enorme prijzen maken.

Het komt vaak voor dat fans naar Polar schrijven om te vragen of ze vier pop-elpees uit Zweden mogen ruilen voor één ABBA-elpee. Anderen sturen zelfgemaakte kadootjes, zoals geborduurde kleedjes en met de hand gesneden snuisterijen, die vaak de leden van ABBA

voorstellen. Het is leuk te vertellen dat veel Polen dachten dat Björn een meisje was en hem daarom maar van borsten voorzagen.
Enkele van deze briefschrijvers krijgen antwoord, maar jammer genoeg, velen ook niet. De hele organisatie is nog betrekkelijk klein en als er zoveel brieven komen, is er nauwelijks genoeg geld en gelegenheid alles te beantwoorden. De Poolse televisie heeft de groep eens een keer zendtijd gegeven, om ABBA in de gelegenheid te stellen, Polen per tv te bedanken voor alle brieven en kadoos.
Ook Rusland ziet ABBA niet over het hoofd: de Russen hebben toestemming gevraagd en gekregen om 250.000 elpees te persen, maar het is moeilijk om te voorspellen wat daar uit zal komen. Rusland is voor de popwereld een volkomen onbetreden gebied en ABBA zal zich hier, net zoals in andere Oosteuropese landen, moeten beperken tot het pionierswerk.
Vlak na de jaarwisseling 1975-'76 had ABBA heel Engeland veroverd. Tot dat moment had *Waterloo* nummer één gestaan en waren er nog drie songs goed genoeg geweest voor een plaats in de Top-50... Maar pas na het bereiken van de eerste plaats met *Mamma mia* begon de zaak het kookpunt te bereiken. Dat gebeurde half januari 1976: alles stond in vuur en vlam door de opvolger *Fernando*. Björn en Benny hadden het lied oorspronkelijk geschreven voor Frida's tweede solo-elpee, *Frida Ensam,* die in het najaar van 1975 uitkwam. Er werd echter besloten dat *Fernando* het volgende internationale hitsukses moest worden en pas wat later zou worden uitgebracht.
Dat bleek een wijs besluit te zijn geweest: *Mamma mia* was nog maar net uit de Engelse hitparade verdwenen toen *Fernando* zich aankondigde. Lange tijd liet het zich aanzien dat er voor die hit niet meer dan een tweede plaats weggelegd zou zijn, want in april 1976 had de Engelse groep Brotherhood of Man met *Save your kisses for me* het Eurovisie Songfestival gewonnen en zij bleven eindeloos lang op de eerste plaats van de Engelse hitlijsten bivakkeren. En songfestivalwinnaars verslaan was zelfs voor ABBA geen gemakkelijke opgave.
Maar ze haalde het! *Fernando* was tè sterk om niet op nummer één te komen. Rond diezelfde tijd begon het publiek de elpee *ABBA's greatest hits* te kopen. Uitgezonderd in Skandinavië en Australië, was het met de elpeeverkopen droevig gesteld. Op het vasteland zag men ABBA als een single-groep.
Maar de wraak was zoet. De *Greatest hits*-elpee stootte door naar de

eerste plaats en bleef daar verscheidene weken staan. In Engeland was het de vierde keer dat er een groep op nummer één stond, zowel op de single Top-10 als op de elpee-hitparade. En dit ondanks het feit dat onze vier jonge Zweden nu eens niet uit Amerika of Engeland maar uit een land kwamen dat werkelijk het minst ontwikkeld op popgebied heette te zijn. De *Greatest hits* leverde een diamanten elpee op wegens de verkoop ervan ter waarde van meer dan een miljoen Engelse ponden, en uiteindelijk gingen er meer dan 1.250.000 eksemplaren over de toonbank.

Nu konden zelfs de Engelse popbladen niet meer om ABBA heen. Niet alleen Melody Maker, maar ook New Musical Express stuurde een joernalist naar Zweden om te kijken wat er aan de hand was. De bladen spraken van Europop of Eurobeat, een stroming waarvan ABBA de gangmaker was geweest en die een belangrijke steun zou zijn voor groepen als Silver Convention uit Duitsland, Demis Roussos uit Griekenland, de George Baker Selection uit Nederland en een landgenoot van ABBA, Harpo.

In Melody Maker zei Björn: „Er zijn een boel groepen die het hele jaar door over de hele wereld optreden. Ik begrijp niet hoe ze het klaar spelen. Ik kan het niet en wij zouden er niet tegen kunnen steeds van hotel naar hotel te reizen. Het zou onze dood worden en bovendien, we zouden geen nummer meer kunnen schrijven. Onze manier van leven bevalt ons best. We doen wat we graag willen doen en af en toe gaan we op toernee om te laten zien dat we ècht zijn en geen fabrieksgroep; dàt zijn we zeker niet!"

De afgezant van Melody Maker vond dat „het deze levensvisie is, die ABBA zo speciaal maakt. Als er zo iets bestaat al een ideale situatie voor een pop-/'rock'groep, dan zit ABBA er niet ver van af. Ze hoeven geen toernees te maken om geld te verdienen, want ze hebben een dusdanige hoogte bereikt dat het mogelijk is om van de platenverkoop alleen te leven. Ze hebben hun eigen onafhankelijke organisatie in Zweden."

Ook legde Melody Maker uit waarom het zo lang geduurd had, voordat de muziekbladen hen hadden geaksepteerd. Het blad geloofde dat „er een ingebouwde argwaan in het denken van de Engelsen zit tegen alles wat Eurovisie is, hoe goed of origineel ook en dat de volgende dag bij het middageten alles alweer vergeten zal zijn".

Mick Farren van de New Musical Express schreef na zijn bezoek aan

ABBA: „Ik moet toegeven dat je er niet meer omheen kunt. Ik placht ABBA af te doen als luistervoer en besteedde er nauwelijks aandacht aan als ik *Mamma mia* hoorde, totdat een paar van mijn kollega's me er eens op wezen hoe kompleks de struktuur van de ABBA-achtergrondmuziek wel kan zijn. En ze hadden gelijk. Het duurde een tijdje voordat ik die geestdriftige, sprankelende stemmen, de oppervlakkige teksten en het steeds terugkerende Noorse boem-boem-ritme uit mijn hoofd kreeg. Daarna hoorde ik pas dingen die me deden denken aan de Beatles en Phil Spector."
Iets dat een onuitwisbare indruk op hem maakte was het feit dat Björn hem na het interview in zijn eigen auto naar zijn hotel terugbracht. Zo iets zou hem in Engeland niet overkomen zijn! Maar dat is nu ABBA. Op papier misschien supersterren, privé zijn ze dat beslist niet. Het zijn heel eenvoudig vier jonge, ambitieuze artiesten die hebben genoten van het overweldigende sukses, maar die erin zijn geslaagd om dat met een zekere gelijkmoedigheid te aksepteren. Ook dat is een onderdeel van de levenswijze van ABBA...

Agnetha

In 1968 luisterden op zondagochtend meer dan twee miljoen Zweden naar de populaire DJ Ulf Elving toen hij de Top-10 presenteerde. Zodoende waren veel Zweden er getuige van hoe in januari 1968 een totaal onbekend zeventienjarig meisje rechtstreeks naar de derde plaats van de Top-10 stormde. Zelfs tekst en melodie waren door dat meisje geschreven en de dagbladen maakten er met grote koppen nogal ophef van.

Het meisje was Agnetha Fältskog en het liedje heette *Jäg var sä kär* (Ik was zo verliefd). Ze werkte als telefoniste in een garage in Jönköping en zong na haar werk bij een dansorkest in Husqvarna. Enkele jaren later zou ze een liedje schrijven met de titel *Alles is veranderd* en dat had een biografisch werkje kunnen zijn. De titel laat al zien wat er met haar gebeurde sinds haar Top-10-hit; in één dag was alles veranderd voor dit blonde meisje uit Småland, wier grote idool Connie Francis was.

Agnetha was zeker geen eendagsvlieg. Al spoedig zou blijken dat ze een regelmatige bezoekster van de Top-10 zou worden. Uiteraard kreeg ze van haar platenmaatschappij – één van de grootste van Zweden, die een onwankelbaar vertrouwen in haar had – goede hulp. Maar het eigenlijke sukses had ze geheel en al aan zichzelf te danken. In de periode vóórdat ABBA al haar tijd en energie in beslag nam, liet Agnetha telkens weer zien dat ze een natuurtalent was op het gebied van het schrijven van sentimentele liedjes.

Agnetha Åse Fältskog werd op 5 april 1950 in Jönköping geboren. Haar artistieke aspiraties erfde ze vermoedelijk van vader Ingvar die sketches en liedjes schreef voor plaatselijke revues en die ook zelf opvoerde. Haar moeder Birgit heeft een goede zangstem, maar trad nooit op. Agnetha's vijf jaar jongere zuster heeft een ander beroep gekozen: ze werkt als verpleegster in een ziekenhuis. Al op jonge leeftijd maakte Agnetha haar toneeldebuut. Ze was pas vijf jaar toen ze op een kerstpartijtje in Jönköping *Billy Boy* zong.

„Ik kan me er niets meer van herinneren, maar mijn moeder vertelde me dat mijn broek afzakte terwijl ik aan het zingen was. Dat moet een pijnlijke situatie zijn geweest."

Toen ze zes jaar was, kreeg ze pianoles en het jaar daarop kreeg ze een eigen piano. „Vóór die tijd ging ik altijd naar de bovenbuurman en vroeg hem vriendelijk of ik de piano mocht gebruiken. Hij speelde in het muziekkorps van Jönköping. Ik was nauwelijks vijf, maar ik stond elke dag trouw voor de deur. Op het laatst kreeg hij wel genoeg van me... Ik ging tot mijn dertiende op pianoles. Ik was aardig goed, trad op bij revues en speelde ook fuga's op het klavecimbel in de kerk. Tegenwoordig speel ik niet vaak meer."

Vervolgens begon ze met twee vriendinnen op te treden in plaatselijke revues; haar vader was toen al met zingen gestopt. Later trok ze met haar revues door 't land. Twee jaar nadat ze daarmee begonnen was, hoorde Agnetha dat een orkest uit Husqvarna een zangeres zocht. Het orkest werd vrij snel bekend. De optredens werden daarom veelvuldiger en dat niet alleen in de weekends, maar ook door de week. Agnetha merkte al spoedig dat dit, naast haar werk als telefoniste, te veel voor haar werd. „De reizen werden steeds langer. Het kwam voor dat ik 's ochtends pas om vijf uur in bed lag. Toch moest ik om acht uur weer op kantoor bij de telefoon zitten. Op het laatst kon ik het niet meer bolwerken: ik kwam niet meer aan slapen toe, ik dutte vaak bij de telefoon in. Ten slotte zei mijn moeder dat ik moest kiezen: òf kantoor, òf doorgaan met zingen. Ik koos voor het laatste en dat viel thuis niet zo in goede aarde."

Als zo veel Zweedse orkestleiders, wilde ook Bengt Enghardt, bij wie Agnetha zong, wel eens een plaat maken. Eén van de leden van het orkest was familie van de Zweedse rock-koning Little Gerhard die als producer bij Cupol Records werkte. „Voor zover ik me kan herinneren heb ik altijd gevoeld dat ik mijn eigen liedjes moest schrijven. Ik had voor de groep al *Ik ben zo verliefd* geschreven en we merkten dat het publiek er goed op reageerde. Toen we besloten om een demonstratiebandje te gaan maken, was het vanzelfsprekend dat we dat liedje ervoor zouden nemen."

„Enkele weken daarna werd ik 's avonds thuis door een jongen opgebeld die zich voorstelde als Little Gerhard en die zich afvroeg of ik zin zou hebben een plaat te maken. Ik was altijd al bang geweest voor sterren. Ik was er dan ook vast van overtuigd dat iemand uit het orkest probeerde een grap met me uit te halen. Ik zei hem dus dat ik hem niet geloofde en dat hij maar moest bewijzen dat hij Little Gerhard was, waarop hij zei: ‚Als ik dat bandje terugstuur en er een

briefje bij doe, geloof je me dan?' "
Het bandje kwam inderdaad terug en Agnetha had haar bewijs, maar het zat haar allemaal niet mee: de platenmaatschappij was alleen maar in Agnetha geïnteresseerd en niet in het orkest.
„Dat was een vervelende zaak. Ik vond het erg moeilijk dat aan de jongens te vertellen." Haar vader ging met haar mee naar Stockholm om „haar handje vast te houden" toen ze haar eerste plaat maakte. Die dag nam ze vier liedjes op. Twee ervan had ze zelf geschreven, beide werden hits.
„Ik moest pillen slikken om mijn zenuwen de baas te kunnen blijven. Mijn benen trilden en ik voelde me helemaal in de war. Sven-Olov Walldorff was de dirigent van het orkest en hij heeft me enorm geholpen. Toen ik een groot orkest mijn songs hoorde spelen, dacht ik dat ik droomde."
Een kontrakt met het orkest van Bengt Enghardt verplichtte haar om bij hen te blijven tot na de zomer van 1968. Op 30 september liep het kontrakt af en een paar dagen later vertrok Agnetha op toernee met een paar Zweedse sterren. Op advies van haar platenmaatschappij ging ze in Stockholm wonen en ging ze ook naar de toneelschool om wat bühne-ervaring op te doen.
„Ik heb niet zoveel zanglessen gehad. Ik ben wel een paar jaar naar een goede zangpedagoog geweest voor ademhalingsoefeningen. Ik geloof dat zanglessen je stem grotendeels vernielen als je geen goede pedagoog hebt. Als je je zanglessen te lang rekt, geloof ik dat je je stem verkeerd gaat gebruiken."
Agnetha bleef muziek schrijven en veel van haar songs werden populair. Ook de teksten schreef ze zelf en daarvoor schaamt ze zich tegenwoordig wel een beetje: „De melodieën vind ik nog wel goed, maar de teksten waren ook erg slecht. Ik zeg nu maar dat ik toen nog te jong was. Als ik die songs nu weer hoor, dan kan ik wel door de grond gaan, zo slecht waren de teksten."
In 1968 ontmoette zij een Westduits komponist tevens platenproducer, Dieter Zimmermann, met wie ze zich verloofde. Hij beloofde dat hij haar in Duitsland zou promoten, maar daar kwam niets van en dus werd ook de verloving verbroken. „Ik probeerde de Duitsers over te halen mijn songs te zingen, maar ze kozen in plaats daarvan andere. Ik vond het vreselijke liedjes, zonder inhoud."
In 1969 zong zij *Zigenervän* (Zigeunervriend) en dat lied bracht grote

opschudding teweeg. Agnetha had alleen de muziek en een zekere Bengt Haslum de tekst geschreven. Het verhaal ging over een zigeunerbruiloft waar de zangeres was, dansend met een zigeuner met donkere ogen en witte tanden.
Het toeval wilde dat de plaat op hetzelfde moment uitkwam dat er hevige diskussies gaande waren over de zigeuners in Zweden. Agnetha en Bengt konden praten als Brugman, en of zij al zeiden dat de song al lang daarvóór was geschreven, de song werd gezien als een misbruik maken van de situatie en het romantiseren daarvan.
Een groot sukses van Agnetha werd *Om tärar vore guld* (Als tranen van goud konden zijn), uitgebracht in de zomer van 1970. „Het was prachtig om te zien hoe de mensen elkaar kusten als ik die song tijdens een optreden zong." Tot op de dag van vandaag blijft een Deense orkestleider volhouden, dat Agnetha 22 akkoorden uit één van zijn songs heeft gepikt en er een eigen nummer van heeft gemaakt. Hij heeft haar voor de rechter gedaagd, maar heeft daarmee nog steeds niets bereikt.
Rond deze tijd echter kende Agnetha Björn Ulvaeus al. Toen zij eens in Ingared moest optreden, was zij te laat en in ditzelfde programma zaten de Hootenanny Singers waar ook Björn lid van was. Omdat Agnetha er nog niet was, werden de Singers verzocht om voor haar in te vallen. Ze herinnert zich: „Zij hadden de pest aan me." Maar de liefde kwam pas toen ze samen een keer voor de televisie optraden en na die ontmoeting zagen ze elkaar vaker. Ze verloofden zich tijdens een vakantie in april 1970 in de zon van Cyprus, met hun vrienden Benny en Frida als getuigen. Op 7 juli 1971 werden ze in de echt verbonden door dominee Uno Wärdener in de kerk van Verum. De hele bruiloft was bijna niet doorgegaan omdat één enkel woord verkeerd werd verstaan. Want toen Björn en Agnetha bij de dominee waren om alles voor de heuglijke gebeurtenis te bespreken, vroeg die wat ze deden voor de kost. „Wij zijn artiesten," had de bruid geantwoord. „O! Atheïsten! Nou, ik geloof niet dat ik dan de dienst kan doen," antwoordde de dominee daarop...
Björn ook was het, die tot de ontdekking kwam dat voor de Zweedse versie van *Jesus Christ Superstar* er maar één persoon was, die voor de rol van Maria geschikt was en dat was zijn Agnetha. De producenten hadden echter nog een kandidate: een zekere Titti Sjölom. Er werd toen besloten dat Agnetha in het Scandinavium te Gothenburg op

Agnetha was nog maar pas vijftien jaar toen ze ging zingen met het orkest van Bengt Enghardt in Husqvarna. Daarvóór werkte zij in een grote garage als telefoniste, ergens in een voorstad van Jönköping. Ook bij Agnetha was het algauw één en al muziek wat de klok sloeg.

zou treden als Maria en dat Titti datzelfde in Stockholm zou doen. Wat Agnetha betreft, die zegt hierover: „Ik vond dat optreden erg fijn; het was iets héél anders en het is de enige keer geweest, dat ik geprobeerd heb een beetje te akteren."

Sinds haar doorbraak in 1968 had Agnetha bij CBS Cupol onder kontrakt gestaan en waren Little Gerhard en Lars-Johan Roundquist haar producers geweest. Vanaf 1 januari 1976 echter behoorde ze tot de stal van Polar, waaraan zij door Cupol was uitgeleend. Dit was gebeurd in verband met de suksessen van ABBA. Voor haar oude maatschappij maakte zij haar laatste plaat in het najaar van 1975. Het was haar zesde elpee: *Elva Kvinnor i ett hus* (Elf vrouwen in één huis).
„Hierna," zo zegt Agnetha, „heb ik geen enkele song meer geschreven. Tijd en inspiratie ontbreken. Als ik thuis ben wil ik zo veel mogelijk aandacht aan Linda schenken. Af en toe hoor ik nog wel een stemmetje in me dat zegt: ‚Kom, schrijf nog eens een lied,' maar als ik daaraan gehoor gaf, zou ik zeker het gevoel krijgen Linda te verwaarlozen."
Agnetha vindt ook dat zij door het werk van Björn en Benny te kritisch voor zich zelf is geworden. Hoewel dat op zich geen beletsel hoeft te zijn om toch vertrouwen in eigen talent te houden, want Mike Tretow, de hoofdtechnikus van ABBA, vindt dat Agnetha erg goed schrijft en dat haar liedjes af en toe beter zijn dan die van Björn en Benny. Eigenlijk hebben deze twee al eens een song van haar opgenomen. Deze staat op de in Nederland nooit uitgekomen elpee *Ring, ring* en heet *Desillusion.*
Met haar elpee *Elf vrouwen* kreeg Agnetha de kans om iets nieuws uit te proberen: ze produceerde de elpee namelijk zelf. „Ik vond het erg leuk alles te controleren, het op te bouwen en het uiteindelijke resultaat te zien verschijnen. Als ABBA niet meer bestaat, is de kans groot dat ik andere artiesten ga produceren. Maar aan de andere kant geloof ik, dat ABBA net zo lang zal bestaan als Björn en Benny doorgaan met het schrijven van songs."
Hoewel Agnetha alles neemt zoals het komt, denkt zij af en toe toch met bezorgdheid aan de toekomst. Wanneer ABBA's populariteit zou gaan dalen kan zij nergens op terugvallen, want vlak nadat zij de middelbare school verliet, kwam reeds het sukses dat haar een muzi-

kale karrière in het vooruitzicht stelde. Agnetha zegt dat haar op 23 februari 1973 geboren dochtertje Linda alles voor haar betekent: „In het begin had ik vaak een slecht geweten, omdat ik vond dat ik haar verwaarloosde. Ik huilde er elke nacht om en toen ik een keer van een toernee terugkwam en bemerkte dat ze mij niet meer herkende, vond ik dat verschrikkelijk. Het was wat ongelukkig dat het sukses van ABBA en de komst van Linda samenvielen. Maar nu gaat het stukken beter. Zij is groot genoeg om te kunnen praten en zij begrijpt al dat ook haar ouders moeten werken. Maar als ik thuis ben, zijn wij vierentwintig uur per dag bij elkaar."
Agnetha rookt niet meer na een keeloperatie in december 1975. De dokters haalden toen haar amandelen weg en het had niet veel gescheeld of ABBA had de Zweedse toernee in de zomer van 1975 daarvoor moeten afbreken. „Op de avond voor ons optreden in Malmö lag ik met hoge koorts te bed. Die avond werd een nachtmerrie voor me. Mijn benen trilden en vlak voor ons optreden zat ik in de lobby van het hotel te huilen. Op de een of andere manier wist ik mij door ons optreden heen te worstelen, maar onze dokter, Åke Olsson, stond toen wèl achter de koelissen, voor het geval dat er iets met me mis zou gaan."

Agnetha, Björn en Linda wonen tegenwoordig in een prachtig huis in Lidingö. Juist als Benny en Frida hebben zij moeite hun adres geheim te houden. „Elke dag is er wel iemand die opbelt. Dat is wel eens irritant, maar je kunt er moeilijk kwaad om worden. Ze bedoelen het goed en ze geven je vaak allerlei kadootjes en tekeningen. Aan de andere kant zou ik toch wel willen dat ze ons met rust lieten als we op ons eilandje zitten. Ik vind het vreselijk als er weer een of ander popblad luchtfoto's van het eiland publiceert en beschrijft waar we wonen."
Privé zien Björn en Agnetha en Benny en Frida elkaar minder dan men wel denkt. „Als we op het eilandje zitten, zien we elkaar natuurlijk iedere dag, maar in Stockholm zien we elkaar maar zelden. We zijn maar gewoon een stel dat samen werkt. Sinds Linda er is, zijn Björn en ik typische huismussen geworden. Frida en Benny gaan veel meer uit dan wij."
Een grafoloog karakteriseerde Agnetha's handschrift als volgt: „Ze is praktisch ingesteld, heeft een dikke huid en houdt ervan met mensen

om te gaan. Ze is erg oplettend." Agnetha zelf is het daar niet zo erg mee eens. Ze vindt zich zelf nogal saai en onzeker, met een opvliegend karakter. „Ik verlies gauw mijn zelfbeheersing. Als je op toernee bent, leef je onder een voortdurende spanning en dan val je gemakkelijk een keer uit. Meestal gebeurt dat bij mij of Frida. Björn en Benny worden bijna nooit kwaad; Benny is wat dat betreft nogal kalm aangelegd. Maar het is goed als je af en toe wat stoom af kunt blazen." Zij noemt jaloezie als haar slechtste eigenschap. Björns grote fout is dat hij verslaafd is aan zijn werk.
„Als hij inspiratie heeft denkt hij te veel aan werken, dan gaat hij helemaal op in zijn eigen wereldje. Ik vind dat je af en toe een pauze moet kunnen nemen om wat te praten en zo."
Zij heeft het ver geschopt, het kleine meisje Fältskog uit Jönköping. Al is zij de stilste van de groep (ze houdt er nu eenmaal niet van haar mening te verkondigen), ze weet dat haar hoge, lichte stem een buitengewoon belangrijk onderdeel uitmaakt van de ingewikkelde puzzel waaruit ABBA is opgebouwd. Zonder Agnetha zou ABBA niet zijn wat het nu is...

Björn

In oktober 1963 werd in een bekend teater in Malmö een aantal opkomende artiesten gepresenteerd. Na het feest werd er een koud buffet gegeven en uw verslaggever zat aan tafel met vier, nogal verlegen studenten, die de nieuwe stijl Hootenanny hadden gepresenteerd. Niemand kon toen vermoeden dat aan die tafel een toekomstige wereldster zat: Björn Ulvaeus.
In diezelfde show trad een klein twaalfjarig meisje uit Noorwegen op en unaniem werd dat meisje de grootste ontdekking aller tijden genoemd.
Haar naam? Anne-Karine Ström. Zegt de naam niets? Wel, datzelfde meisje vertegenwoordigde Noorwegen op het Eurovisie Songfestival in 1974 te Brighton. Wat is de wereld toch klein! Er was echter in Brighton een groot puntenverschil tussen Björn en Anne-Karine; zij eindigde op de laatste plaats met slechts drie punten, terwijl Björn als een van de leden van ABBA op de drempel van wereldroem stond...
Toen ik de Hootenanny Singers die avond in Malmö zag optreden, hadden zij Stig Anderson al ontmoet en was hun karrière al begonnen. Maar laten we bij het begin beginnen.
Björn werd op 25 april 1945 in Gothenburg geboren en verhuisde op zesjarige leeftijd naar Västerik. Zijn eerste gitaar kreeg hij toen hij twaalf werd en hij begon toen „skiffle"-muziek te spelen, dat later Dixieland werd. In het begin van de jaren zestig bezocht hij de middelbare school in Västerik en voor de lol mochten hij en zijn vriend Tony Roth meedoen met de Westbay Singers, een folkgroep die door de wat oudere schoolkameraden Hansi Schwartz en Johan Karlberg was opgericht. Hun tekenleraar Lars Fryterund was een grote steun voor hen omdat deze zelf Amerikaanse en Ierse folksongs zong. De grote folkgroepen uit die tijd waren het Kingston Trio en de Brothers Four. De Westbay Singers konden zonder problemen doorgaan met het optreden op amateurfestivals en zelfs met het maken van een paar buitenlandse toernees. Het lukte hun heel Europa door te reizen tot in Spanje toe, met een krakkemikkige Volvo. Door op te treden voorzagen ze in hun levensonderhoud.
In het najaar van 1963 schreef Björns moeder de groep in voor een

talentenjacht van de Zweedse radio. Zij moesten voor een stel bekende radiomensen optreden in Nörköping. Bij de andere deelnemers was een jazz-zangeres die naar de naam van Anni-Frid Lyngstad luisterde.

Maar dat was nog niet alles. Stig Anderson en zijn kompagnon Bengt Berhag, die zojuist Polar Records hadden opgericht, zochten een Zweedstalige groep. Bengt had in de krant gelezen dat er een groep uit Västerik zou optreden in die radio- en tv-talentenjacht. Hij verzocht de Westbay Singers een bandje met hun muziek op te sturen en dat bleek iets Spaans te zijn, met de titel *Ave Maria no morro.*

„Dat moet nogal overtuigend geklonken hebben," meent Björn. „Ons samenspel was op dat moment erg goed. Ook technisch moet het goed geklonken hebben, want we hadden het bandje bij de Zweedse radio in Västerik laten maken."

Stig bevestigt Björns verhaal: „Bengt en ik vonden het erg goed klinken." Stig en Bengt hadden veel in Amerikaanse bladen over Hootenanny gelezen en zij haalden de jongens ertoe over hun naam te veranderen in Hootenanny Singers. Ook vroegen ze hun om hun liedjes in het Zweeds te gaan zingen en dat ook op de talentenjacht te doen.

„Tot op dat moment waren we volkomen Engels georiënteerd," herinnert Björn zich. „We hadden maar een paar liedjes in het Zweeds, maar Stig en Bengt overtuigden ons ervan dat het tijd werd om iets in het Zweeds te brengen en toen al bleek dat ze gelijk hadden. Toen het liedje op de hitparade belandde, bleek dit het enige van de twintig te zijn dat in het Zweeds was."

De Hootenanny Singers wonnen de halve finale. De artiestenstaking was voor de vier een gunstige bijkomstigheid. Door die staking mochten er alleen amateurs op radio en tv komen en dat betekende dat de Hootenanny Singers weinig konkurrentie van anderen ondervonden.

Ondanks alle belangstelling die deze overwinning hun opleverde, slaagden Björn, Tony, Hansi en Johan erin hun studie af te maken. In het voorjaar van 1964 deden zij eindeksamen en slaagden met vlag en wimpel.

Nu konden ze zich volledig in het artiestenleven storten.

Het suksesvolle resultaat van de talentenjacht in het jaar 1963 had de groep al veel boekingen bezorgd. De dag na het eksamen stonden

ze dan ook al op de bühne voor hun eerste optreden.
„Volgens mij kan dat nooit erg goed zijn geweest," aldus Björn. „We hadden maar één armzalige versterker en reden onze optredens af met een oude Volvo, die tot bovenaan toe vol geladen was met instrumenten, inklusief een grote kontrabas. De eerste jaren deden we veel openluchtfestivals en clubwerk en nu weten wij dat wij toen met die optredens veel ervaring hebben opgedaan. Ik weet nu bijvoorbeeld onder welke omstandigheden in het geheel niet te werken valt. Soms ging er van alles fout en was ons geluid niet om aan te horen. We renden van optreden naar optreden en kregen géén loon naar werken. Uiteindelijk namen wij ons voor onze optredens veel professioneler te maken."
Maar 's konings wapenrok werd Björn, Tony en Johan aangemeten. Hansi hoefde niet, hij was immers Westduitser. Ze slaagden erin enkele malen uitstel van dienst te krijgen en zo konden de Hootenanny Singers doorgaan met optreden. 's Zomers traden ze op in openluchtteaters en 's winters in verschillende „package-shows". Ze maakten platen en traden regelmatig op voor de televisie. In die tijd begonnen zij zich op de buitenlandse markt te richten. Ze traden op in heel Skandinavië, maakten tv-shows in Duitsland, probeerden het in Engeland en Amerika als de „Northern Lights" en kregen het voor elkaar met de plaat *No time* op de Zuidafrikaanse hitparade te belanden. Ook in Zweden ging het hun voor de wind. Hun elpee *Evert Taube* was een groot sukses en in 1966 vierden zij triomfen met *Björjen's Visa* (Het lied van Björn) met tekst van Zacharias Topelius. In de zomer van 1966 echter wilde het leger hun niet langer uitstel verlenen en zo werden Björn, Tony en Johan opgeroepen bij de kavalerie van de lijfwacht om daar hun militaire opleiding te krijgen. Skeptici voorspelden, dat dit wel eens de ondergang van de Hootenanny Singers kon betekenen, omdat zij meenden dat als zij een jaar later uit het leger ontslagen zouden worden, waarschijnlijk iedereen de groep vergeten zou zijn.
Maar de skeptici kregen ongelijk. De kommandant van hun onderdeel toonde veel begrip en zo kregen de jongens regelmatig nachtpermissie, zodat ze op die manier toch nog overal op konden treden.
„We hebben nog nooit zo hard gewerkt als in dat jaar," herinnert Björn zich. „En we hebben ook nooit meer zoveel hits in één jaar gehad als toen."

De Hootenanny Singers begonnen in 1963 op een moment dat er bij de Zweedse radio fors gestaakt werd door beroepsartiesten. Dit was het begin van de „gouden eeuw" voor heel veel amateurgroepjes. Dus ook voor de Hootenanny Singers die daardoor een vliegende start hadden. Van links naar rechts op de foto: Johan Karlberg, Hansi Schwartz, Björn Ulvaeus en Tony Roth.

En daar had hij gelijk in, want in 1967 maakten de Hootenanny Singers met een vertaling van Tom Jones' *Green green grass of home* hun grootste hit aller tijden. Het was eigenlijk een grote solo van Björn. Ongelukkigerwijs bestonden er twee Zweedse versies van het nummer, die allebei even populair waren. Geen van beide bracht het echter tot een gouden plaat.

In de zomer van 1967 werd het voor de jongens tijd zich weer op het burgerleven voor te bereiden en weer te gaan studeren. Tony en Johan lieten zich bij de Gothenburgse universiteit, waar Hansi al studeerde, inschrijven, maar Björn reisde naar Stockholm af. „Ik verlangde er onbewust al een poosje naar me volledig aan de muziek te wijden. Naast mijn studie, ik studeerde ekonomie en rechten, werkte ik op Stigs muziekuitgeverij. Ik maakte copyrightkaarten en bracht mijn tijd verder door met het uitzoeken en ordenen van paperassen met de bedoeling het vak van de grond af te leren."

Björn had zelf al eens nummers geschreven voor de Hootenanny Singers. „Klunzige songs," zegt hij er zelf nu over. „De meeste kwamen op de b-kant." „*Baby those are the rules* was de eerste song die iets gedaan heeft," vertelt Björn verder. „Het kwam zelfs op de hitparade terecht. Ik was al eens in Engeland geweest en daar had het een behoorlijke indruk gemaakt. Ik vond het niet leuk meer alleen maar zoetsappige liedjes te maken. Ik had daar schoon genoeg van en dus begon ik wat ‚hardere' nummers te schrijven."

In 1967 lieten de Hootenanny Singers hun chauffeur, Hans „Berka" Bergqvist het liedje *Morton gäs* (Mortons gans) opnemen. Berka werd algauw „De Zweedse mrs. Miller" genoemd, naar zijn Amerikaanse vrouwelijk evenbeeld „mrs. Miller", die toen erg beroemd was. Berka is één van Björns oudste vrienden en werkt nu als labelmanager bij Polar. Hij ziet er onder andere op toe dat ABBA goed gepromoot wordt.

Eveneens in 1967 begon Björn behalve de platen voor de Hootenanny Singers ook zijn eigen platen op te nemen. Hij kreeg een hit met de Zweedse vertolking van Bobby Goldsboro's nummer *Honey*. Stig had de Zweedse tekst gemaakt, maar hij was bang dat de plaat niet zou worden gedraaid, omdat de tekst over een nogal gevoelig onderwerp ging: de herinnering aan een overleden echtgenote. De mensen van de radio hadden er echter geen problemen mee.

De vertaling van Jeanny C. Riley's *Harper valley PTA* werd zelfs

een nog grotere hit voor Björn. Een waar gebeurd verhaal stond model voor de tekst: Een man was op het balkon gaan staan met alleen zijn ochtendjas aan. Een plotselinge windstoot blies de jas van zijn lichaam en de man stond ten aanschouwen van een buurvrouw ineens poedelnaakt. Ze belde meteen de zedenpolitie en de man werd veroordeeld tot een geldboete...
In 1969 verliet Johan Karlberg de Hootenanny Singers om bij zijn vader in de zaak te gaan werken.
In de vroege zomer van dat jaar werd Björn uitgenodigd voor een tv-programma, waarin hij een tango zong en zelfs danste.
Van grotere betekenis evenwel was de aanwezigheid van een lieftallig blond popzangeresje uit Jönköping die, jawel, Agnetha Fältskog heette. Björn en Agnetha hadden elkaar al eens eerder ontmoet, maar pas bij die gelegenheid sloeg de liefdesvonk echt over. De dagbladen spraken van „De popromance van het jaar".
In 1969 werd de samenwerking tussen Björn en Benny hechter. Samen schreven ze enkele hits voor Brita Borg en de Hep Stars. *Ljuva 60-tal* van Brita Borg werd ook ingezonden voor het Eurovisie Songfestival, maar de song werd geweigerd. Op die weigering zouden zij zich later weten te wreken!
7 Juli 1971: Björn en Agnetha trouwden ergens in de buurt van Vittsjö. Het huwelijk werd gesloten door de eerwaarde Uno Wärdener en Benny speelde op het orgel eerst Mendelssohns huwelijksmars en vervolgens zijn eigen *Wedding*. Het bleek een ideale dag voor een bruiloft en de zon scheen volop, toen het pas getrouwde paar door de bossen naar de receptie in Wittjöhus reed. Vervelend genoeg werd de bruiloft overschaduwd door het nieuws dat Stig Andersons partner Bengt Bernhog was overleden. Bengt was niet alleen een grote vriend van Stig, maar bovendien de andere aandeelhouder van Polar.
In de herfst van datzelfde jaar namen – zoals we zagen – Björn en Benny de verantwoordelijkheden van Bengt bij Polar over en traden beiden als producers bij Stig in dienst. Stig, Björn en Benny waren nu echt verenigd en hun samenwerking zou uiteindelijk resulteren in wereldhits. Platen als *Waterloo, Fernando* en *Dancing queen,* kwamen aan de top te staan.
Björn beschrijft de samenwerking aldus: „Eerst bepraten we alles, en we worden het dan bijna altijd vrij snel met elkaar eens. En daar

ligt, geloof ik, voor een belangrijk deel onze kracht. Af en toe, wanneer Benny en ik aan een liedje werken, krijgen we een idee voor een tekst, wat we dan weer aan Stig doorgeven die er een bruikbare tekst van maakt. Soms ook maakt hij iets heel anders. Als je iets mooi vindt en het publiek denkt er net zo over, dan krijg je daar een kick van. Het maakt ons gelukkig. Ik geloof niet dat er iets door ons is geschreven dat zwak of slap is. We hebben nooit aan de mensen gevraagd wat ze leuk vinden: we hebben gewoon gedaan wat we zelf leuk vonden. Mensen uit de showbusiness in het buitenland zeggen vaak dat er geen groep is, waarmee je ons kunt vergelijken."

„Ik luister wel veel naar andere muziek en steek daar ook het nodige van op. Een uitgesproken muzikale richting bezit ABBA niet. We schrijven ook niet op een bepaalde manier. Het komt er gewoon zo uit. Het is een onderdeel van onze ongerijmde manier van komponeren. Er komt iets goeds uit, wat dat ook moge zijn."

In debatten over bewuste en sociaal geëngageerde muziek enerzijds en de kommerciële, berekende hitmuziek anderzijds, wordt ABBA vaak als wapen gebruikt. Tegenstanders van ABBA vallen Stig meestal scherp over de kommerciële muziek aan. Maar Björn zegt: „Wij staan voor alles open; al die politiek-gerichte maatschappijen echter hebben nog nooit iets gedaan dat mij interesseert. Ik geloof trouwens ook dat de tijd voor politieke popsongs voorbij is."

Vanaf zijn eerste jaren bij de Hootenanny Singers heeft Björn zich er bewust op toe gelegd het vak door en door te leren kennen. Daarom kent hij, beter dan wie ook in de groep, de platenbusiness zeer goed. Hij weet hoe de muziekuitgeverijen werken, hij weet welke platenmaatschappijen het beste de belangen van ABBA kunnen dienen en hij weet agenten, uitgevers, promotiemensen en platenproducers te kiezen. Het is daarom ook logisch dat Björn de woordvoerder van de groep is. Iemand die niet weet wat voor een artistiek talent Björn is, is gemakkelijk geneigd te denken dat hij alleen met een zakenman uit de muziekbusiness te doen heeft.

Stig, die vanaf het begin Björn in de popmuziek heeft meegemaakt, vindt dat deze sinds 1963 een heel ander mens is geworden. „Hij was toen nog een echte vrijbuiter, die vaak erg moeilijk te bereiken was. Hij kon niets in het rechte spoor houden, zelfs zich zelf niet. Hij mag dan de muzikale leider van de Hootenanny Singers zijn ge-

weest, het waren Johan Karlberg en Hansi Schwartz die destijds de touwtjes in handen hadden."
Tegenwoordig is Björn de organisator van ABBA. Meer dan wie ook houdt hij de groep in het goede spoor. Hij springt voorzichtig met het geld om, heeft een talenknobbel en is bovendien zeer intelligent. Evenals de andere leden van ABBA houdt hij het hoofd betrekkelijk koel onder het wereldsukses. Hij heeft geen superstarsyndroom, praat bescheiden en eerlijk over het sukses en leeft heel gewoontjes. Hij zegt dan ook: „We hebben alle vier al zo'n lange tijd in deze business doorgebracht dat we heel geleidelijk naar ons sukses konden toegroeien. In mijn optimistische buien denk ik wel eens dat we net zo lang met ABBA kunnen doorgaan als we zelf willen, als we maar met dezelfde ambitie door blijven gaan. Wanneer we er echter geen plezier meer aan beleven, houden we er beslist mee op.'

Benny

Joernalist Oscar Hedlund heeft eens geschreven dat musici de laatste avonturiers zijn. Het zijn mensen, die met elkaar verbonden zijn door een waanzinnige liefde voor de muziek.
Benny Andersson is een musikus in hart en nieren. Het plezier, waarmee hij tijdens ABBA-konserten zijn grote pianonummer *Intermezzo no. 1*, speelt, is hartverwarmend. Hij legt zijn hele ziel in de muziek, of dat nu rockmuziek of klassieke muziek is. „Benny is musikus en geen pianist en dat is het mooiste kompliment dat je hem kunt geven," zegt Stig. „Hij speelt met zijn hart."
Benny zit de muziek in het bloed, om maar eens een klichee te gebruiken. Zijn vader en grootvader speelden beiden akkordeon. Zij speelden voornamelijk traditionele Zweedse volksliedjes. Op zesjarige leeftijd kreeg Benny zijn eerste akkordeon, die uit blaasbalgen bestond van 4 cm. groot en versierd was met parelmoer.
Göran Bror Benny Andersson werd geboren op 16 december 1946 in de Matteus-parochie te Stockholm. „Ik heb alles van de muziek van vader en grootvader geleerd," verhaalt Benny. „Eigenlijk heb ik nooit muziekles gehad. In de zomervakanties speelden we altijd met zijn drieën. Ik luister ook nu nog graag naar Zweedse volksmuziek. Het doet erg natuurlijk aan en daar houd ik van."
„Toen ik tien jaar werd kreeg ik een piano, die ik in het begin bespeelde alsof het een akkordeon was. Ik heb twee of drie pianolessen gehad op een school, waar ik het erg saai en vervelend vond."
Samen met zijn zusje Eva-Lisa groeide Benny op in Vällingby, een voorstad van Stockholm. Zijn vader was bouwkundig ingenieur en het was de bedoeling dat Benny in zijn voetsporen zou treden. In Vällingby bevond zich echter een jeugdcentrum waar zaterdags allerlei bandjes optraden. In de pauze sprong Benny dan het podium op en speelde boogie-woogie. „Het is nog steeds zo. Als ik ergens een piano zie staan, dan moet ik er op spelen." In dat jeugdcentrum zong af en toe ook een meisje dat Cristina Grönwalle heette. Benny en Cristina speelden samen in shows van de amateurvereniging van het jeugdcentrum. Ze werden verliefd op elkaar en verloofden zich op 15-jarige leeftijd. Cristina is de moeder van Benny's twee kinde-

ren: Peter en Helen. Hun huwelijk leed schipbreuk...
Na zijn schooltijd kreeg Benny een baantje als portier bij Svenska Bostäder, waar zijn vader al jaren werkte. 's Avonds speelde hij popmuziek. Uiteindelijk kwam Benny terecht in de groep Elverkets Spelmanslag. Tijdens een optreden op een avond in het Stockholmse restaurant Badholmen kwamen de Hep Stars een kijkje nemen. Zij hadden moeilijkheden met hun organist en waren nu op zoek naar een ander. „Het plezier waarmee ik speelde was hun opgevallen en zij boden me een baantje aan. Dat kwam op het juiste ogenblik, want ik had net mijn school afgemaakt. Hoewel de Hep Stars pas een jaar bestonden, stikten ze in het werk. Dat we maar f 150,– per avond vingen was niet zo belangrijk..."
Benny begon in oktober 1964 bij de Hep Stars. De groep bestond uit zanger Svenne Hedlund, Janne Frisk gitaar, Lennart „Lelle" Hegland bas en Crister „Krille" Petterson drums. De Hep Stars hadden toen al een plaat gemaakt, die echter niet veel had gedaan. Maar de eerste opname met medewerking van Benny werd bijna „historisch". Op één dag werden *Cadillac, A tribute to Buddy Holly* en *Farmer John* opgenomen en die opname werd daarmee een van de goedkoopste in de popgeschiedenis. „Er stonden twee mikrofoons en we begonnen gewoon maar te spelen," merkt Benny droogjes op.
Nieuwjaar 1965 kwam de doorbraak. De Hep Stars kregen de kans op te treden in het televisieprogramma „Drop In". Ze speelden alleen het nummer *Cadillac* en daarmee maakten ze het. „We speelden eigenlijk niet eens zo goed," zegt Benny, „maar we hadden gewoon iets dat de andere Zweedse groepen niet hadden: een stage-act. We sprongen van de luidsprekers af en schudden onze hoofden heen en weer. En kennelijk kwamen onze bewegingen op de tv goed over. Verder hadden Svennes stem en uiteraard ook een belangrijk aandeel in het sukses, natuurlijk! We kwamen precies op het juiste moment. Terwijl andere groepen de Engelse bands imiteerden, brachten wij de Amerikaanse rock 'n roll. Onze idolen waren dan ook: Chuck Berry, Jan en Dean en Elvis."
De reakties na de „Drop In Show" waren overweldigend. Enkele weken later stonden de Hep Stars nummer één, twee en vier op de hitparade. Op andere hitlijsten wisselden de platen van de Hep Stars met elkaar van plaats.

RING RING

(Zweedse tekst en muziek: B. & S. Anderson, Björn Ulvæus, Engelse tekst: N. Sedaka, P. Cody)

Björn, Benny & Agnetha, Frida op Polydor

I was sitting by the phone
I was waitin' all alone
Baby by myself
I sit and wonder about you
It's a dark and dreamy night
Seems like nothing going right
Won't you tell me honey
How can I go on here without you
Yes I'm down and feelin' blue
And I don't know what to do

Ring Ring why don't you give me a call
Ring Ring the happiest sound of them all
Ring Ring I stare at the phone on the wall
And I sit alone impatiently
Won't you please understand the need in me
Ring Ring why don't you give me a call

You were here and now you're gone
Hey, did I something wrong
I just can't believe that I could be
So badly mistaken
Was it me or was it you
Tell me are we really through
Won't you hear my cry
And you will know that my heart is breakin'
Please forgive and then forget
On maybe darling better yet

Ring Ring...

I DO I DO I DO

(Benny Andersson, Stig Anderson, Björn Ulvæus)

Love me or leave me, make your choice but believe me
I love you, I do I do I do I do
I can't conceal it, don't you see can't you feel it
Don't you too? I do I do I do I do I do
Oh, I've been dreamin' thru my lonely past
Now I just made it, I found you at last
So come on now let's try it
I love you, can't deny it
Cos it's true, I do I do I do I do I do
Oh, no hard feelings between you and me
if we can't make it but just wait and see
So come on now let's try it
I love you, can't deny it
Cos it's true, I do I do I do I do I do

Love me or leave me, make your choice but believe me
I love you, I do I do I do I do I do
I can't conceal it, don't you see can't you feel it
Don't you too? I do I do I do I do I do

FERNANDO

I DO, I DO

MAMMA MIA

S.O.S.

WHY DID IT HAVE TO BE ME

(Benny Andersson, Björn Ulvæus)

When you were lonely
you needed a man
someone to lean on
well I understand
It's only natural
But why did it have to be me

Nights can be empty
nights can be cold
so you were looking
for someone to hold
that's only natural
But why did it have to be me

I was lonesome
I was blue
I couldn't help it
it had to be you
and I
always thought you knew the reason why
I only wanted a
little love affair
now I can see you are
beginning to care
but baby
believe me
it's better
to forget me.

Men are the toys in
the game that you play
when you get tired
you throw them away
that's only natural
But why did it have to be me.

Falling in love with
a woman like you
happens so quickly
there's nothing to do
it's only natural
But why did it have to be me.

„MAMMA MIA"

I've been cheated by you since I don't know when
So I made up my mind, it must come to an end
Look at me know, will I ever learn
I don't know how, but I suddenly loose control
there's a fire within my soul
Just a look and I can hear a bell ring
one more look and I forget everything

Oh Mamma Mia, here I go again, my my how can I resist you
Mamma mia, does it show again, my my just how much I've missed you
Yes I've been broken-hearted
blue since the day we parted
Why Why did I ever let you go
Mamma Mia now I really know
my my I could never let you go

I've been angry and sad about things that you do
I can't count all the times that I've told you we're through
And when you go, when you slam the door
I think you know, that you won't be away too long
You know that I'm not that strong
Just a look and I can hear a bell ring
one more look and I forget everything

Oh Mamma Mia, here I go again, my my how can I resist you
Mamma Mia, does it show again, my my just how much I've missed you
Yes I've been broken-hearted
blue since the day we parted
Why did I ever let you go
Mamma Mia even if I say bye bye, leave me now or never
Mamma Mia it's a game we play, bye bye does it mean forever
Mamma Mia now I really know
my my I could never let you go

Etc. etc.

S.O.S.

Where are those happy days, they seem so hard to find
I try to reach for you, but you have closed my mind
Whatever happened to our love, I wish I understood
It used to be so nice, it used to be so good

So when you're near me
darling, can't you hear me, S.O.S.
The love you gave me
nothing else can save me, S.O.S.
When you're gone
how can I even try to go on
When you're gone
though I try, how can I carry on.

You seem so far away, though you are standing near
You made me feel alive, but something died, I fear
I really tried to make it out, I wish I understood
What happened to our love, it used to be so good

So when you're near me
darling, can't you hear me, S.O.S.
The love you gave me
nothing else can save me, S.O.S.
When you're gone
how can I even try to go on
When you're gone
though I try, how can I carry on

KNOWING ME, KNOWING YOU

(Benny Andersson, Stig Anderson, Björn Ulvæus)

No more carefree laughter
silence ever after
Walking through an empty house
tears in my eyes
This is where the story ends,
this is goodbye.

Knowing me, knowing you
there is nothing we can do
knowing me, knowing you
We just have to face it,
this time we're through
Breakin' up is never easy, I know
but I have to go
Knowing me, knowing you
it's the best I can do.

Mem'ries, good days, bad days
they'll be with me always
In these old familiar rooms
children would play
now there's only emptiness
nothing to say

DANCING QUEEN

(Benny Andersson, Stig Anderson, Björn Ulvæus)

You can dance you can jive
having the time of your life
see that girl, watch that scene
dig in the Dancing Queen.

Friday night and the lights are low
looking out for the place to go
where they play the right music
getting in the swing
you come look for a king
anybody could be that guy
night is young and the music's high
with a bit of rock music
everything is fine
you're in the mood for a dance
and when you get the chance.

You are the Dancing Queen
young and sweet only seventeen
Dancing Queen
feel the beat from the tambourine
you can dance, you can jive
having the time of your life
see that girl, watch that scene
dig in the Dancing Queen.

You're a teaser, you turn'em on
leave 'em burning and then you're gone
looking out for another
anyone will do
you're in the mood for a dance
and when you get the chance.

You are the Dancing Queen...

FERNANDO

(Benny Andersson, Stig Anderson, Björn Ulvæus)

Can you hear the drums Fernando?
I remember long ago another starry night like this
In the firelight Fernando
You were humming to yourself and softly strumming your guitar
I could hear the distant drums and sounds of bugle calls were coming from the far

They were closer now Fernado
Every hour, every minute seemed to last eternally
I was so afraid Fernando
We were young and full of life and none of us prepared to die
And I'm not ashamed to say the roar of gunds and cannons almost made me cry

There was something in the air that night
the stars were bright, Fernando
They were shining there for you and me
for liberty, Fernando
Though we never thought that we could lose, there's no regret
If I had to do the same again, I would my friend, Fernando
If I had to do the same again, I would my friend, Fernando

Now we're old and grey Fernando
and since many years I haven't seen a rifle in your hand
Can you hear the drums Fernando?
Do you still recall the frightfull night we crossed the Rio Grande
I can see it in your eyes how proud you were to fight for freedom in this land

There was something in the air that night
the stars were bright Fernando
They were shining there for you and me
for liberty, Fernando
Though we never thought that we could lose, there's no regret
If I had to do the same again, I would my friend, Fernando

There was something in the air that night
the stars were bright, Fernando
They were shining there for you and me
for liberty, Fernando
Though we never thought that we could lose, there's no regret
If I had to do the same again, I would my friend, Fernado
Yes, if I had to do the same again, I would my friend, Fernando
If I had to do the same again, I would my friend, Fernando.

WATERLOO

RING RING

BANG-A-BOOMERANG

HONEY, HONEY

MY LOVE, MY LIFE

(Benny Andersson, Stig Anderson, Björn Ulvæus)

I've seen it on your face
tells me more than any
worn-out old phrase
so now we'll go separate ways
never again we two
never again nothing I can do.

Like an image passing by
My Love My Life
in the mirror of your eyes
My Love My Life
I can see it all so clearly
answer me sincerely
was it a dream, a lie
like reflections of your mind
My Love My Life
are the words you try to find
My Love My Life
But I know I don't possess you
so go away, God bless you
you are still my love
and my life
still my one and only.

I've watched you look away
tell my is it really so hard to say.
This has been my longest day
sitting here close to you
knowing that maybe tonight
we're through.

WATERLOO

(Benny Andersson, Stig Anderson, Björn Ulvæus)

My my at Waterloo Napoleon did surrender
Oh yeah, and I have met my destiny in quite a similar way
The history book on the shelf
is always repeating itself

Waterloo, I was defeated, you won the war
Waterloo, promise to love you forever more
Waterloo, Couldn't escape if I wanted to
Waterloo, knowing my fate is to be with you
Wa, wa, wa, wa, wa, Waterloo, finally facing my Waterloo

My my I tried to hold you back but you were stronger
Oh yeah, and now it seems my only chance is givin' up the fight
And how could I ever refuse
I feel like I win, when I loose

Waterloo, I was defeated, you won the war
Waterloo, promise to love you forever more
Waterloo, couldn't escape if I wanted to
Waterloo, knowing my fate is to be with you
Wa, wa, wa, wa, wa, Waterloo, finally facing my Waterloo

So, how could I ever refuse
I feel like I win, when I loose
Waterloo, knowing my fate is to be with you
Wa, wa, wa, wa, wa, Waterloo, finally facing my Waterloo

WHEN I KISSED THE TEACHER

(Benny Andersson, Björn Ulvæus)

Everybody screamed
when I kissed the teacher
and they must have thought they dreamed
when I kissed the teacher
all my friends at school
they had never seen
the teacher blush
he looked like a fool
nearly petrified 'cos he was.

Taken by surprise
when I kissed the teacher
couldn't quite believe his eyes
when I kissed the teacher
my whole class went wild
as I held my breath
the world stood still
but then he just smiled
I was in the seventh heaven
when I kissed the teacher

One of these days
gonna tell him I dream
of him every night
one of these days
gone show him I care
gonna teach him a lesson alright.

I was in a trance
when I kissed the teacher
suddenly I took the chance
when I kissed the teacher
leaning over me
he was trying to explain
the laws of geometry
and I couln't help it
I just had to kiss the teacher.

What a crazy day
when I kissed the teacher
all my sense had flown away
when I kissed the teacher
my whole class went wild
as I held my breath
the world stood still
but then he just smiled
I was in the seventh heaven
when I kissed the teacher.

DANCE (WHILE THE MUSIC STILL GOES ON)

(Benny Andersson, Björn Ulvæus)

Oh, my love it makes me sad
Why did things turn out so bad
Was it just a dream
Everything we did, everything we had
Baby give me one more dance

Dance while the music still goes on
Don't think about tomorrow and forget our time is gone
Tonight's a night we borrow, let's make it a memory
A night of our own, a thing to remember when we're all alone
So, dance, it's our way to say goodbye
Yes all we have to do is
Dance, while the music still goes on
This is no time for crying
Dance, don't you hear them play our song
God know's that we've been tryin'
But we didn't make it 'cause nothing's the same
We just couldn't help it, nobody's to blame
So, dance while the music still goes on
and let it be our last goodbye

Oh, it seems to make me sad
why did things turn out so bad
Was it just a dream
Everything we did, everything we had
Baby give me one last dance

Dance, while the music still goes on
Just like the night I met you and believe me when you're gone
You know I won't forget you
Our love was a snowbird, it's flying away
You tell me it's over, what more can I say
So, dance while the music still goes on
It's gonna be our last goodbye
Dance, while the music still goes on
Don't think about tomorrow
Dance, and forget our time is gone
Tonight's a night we borrow
Let's make it a memory, a night of our own
A thing to remember, when we're all alone
So, dance etc etc

MONEY, MONEY, MONEY

(Benny Andersson, Björn Ulvæus)

I work all night, I work all day to pay the bills I have to pay
Ain't it sad
And still there never seems to be a single penny left for me
That's too bad
In my dreams I have a plan if I got me a wealthy man
I wouldn't have to work at all, I'd fool around and have a ball

Money, money, money must be funny in the rich man's world
Money, money, money always sunny in the rich man's world
Aha, aha, all the things I could do if I had a little money
It's a rich man's world
It's a rich man's world

A man like that is hard to find but I can't get him off my mind
Ain't it sad
And if he happens to be free I bet he wouldn't fancy me
That's too bad
So I must leave, I'll have to go to Las Vegas or Monaco
and win a fortune in a game, my life will never be the same

Money, money, money must be funny in the rich man's world
Money, money, money always sunny in the rich man's world
Aha, aha, all the things I could do if I had a little money
It's a rich man's world
Money, money, money must be funny in the rich man's world
Money, money, money always sunny in the rich man's world
Aha, aha, all the things I could do if I had a little money
It's a rich man's world
It's a rich man's world

ABBA

elpee

Polydor 2612 032 2LP
2 mc 3500 120

Polydor 2344 051
mc 3100 257

Polydor 2489 085
mc 3161 101

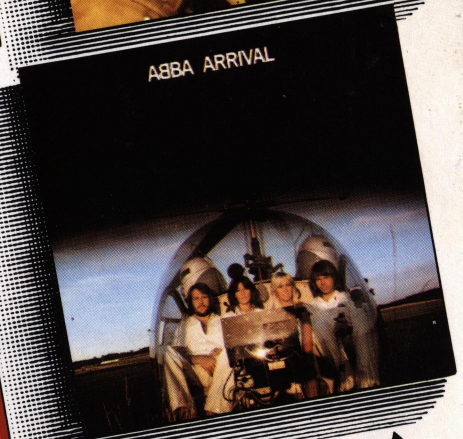

Polydor 2310 483
mc 3100 329

Polydor 2340 116
mc 3195 155

polydor

THAT'S ME

(Benny Andersson, Stig Anderson, Björn Ulvæus)

Are you sure you wanna hear more
what if I ain't worth the while,
not the style
you'd be lookin' for
If I'm sweet tonight
things look different
in the morning light
I'm jealous
and I'm proud
if you could hurt my feelings
I'll cry out loud
I'm Carrie
not-the-kind-of-girl-you'd-marry
That's me.

Are you sure you wanna hear more
would I be the one you seek
mild and meek
like the girl next door
Don't you realise
I may be an angel in disguise
It's lonely
to be free
But I'm not a man's toy
I'll never be
I'm Carrie
not-the-kind-of-girl-you'd-marry
That's me.

I don't believe
in fairy-tales
sweet nuthins in my ear
But I do believe
in sympathy
That's me, you see.

Are you sure you wanna hear more
won't you have a drink with me
just to see
you're not really sore
I can't help my ways
I'm just not the girl
to hide my face
I'm Carrie
not-the-kind-of-girl-you'd-marry
That's me

There's a special love
like an eagle
flying with a dove
I'll find it
in the end
if I keep on searchin'
But until then
I'm Carrie
not-the-kind-of-girl-you'd-marry
That's me.

DUM DUM DIDDLE

(Benny Andersson, Björn Ulvæus)

I can hear
how you work
practising hard
playing night and day, wo-oh
and it sounds
better now
yes, you improve
everytime you play, wo-oh
but it's bad
you're so sad
and you're only smiling
when you play your violin.

DUM DUM DIDDLE
to be your fiddle
to be so near you
and not just hear you
DUM DUM DIDDLE
to be your fiddle
I think then maybe
you'd see me, baby
you'd be mine
and we'd be together all the time
wish I was
DUM DUM DIDDLE
your darling fiddle.

But I think
you don't know
that I exist
I'm the quiet kind, wo-oh
from the day
when I first
listened to you
you've been on my mind, wo-oh
you don't care
it's not fair
and you're only smiling
when you play your violin.

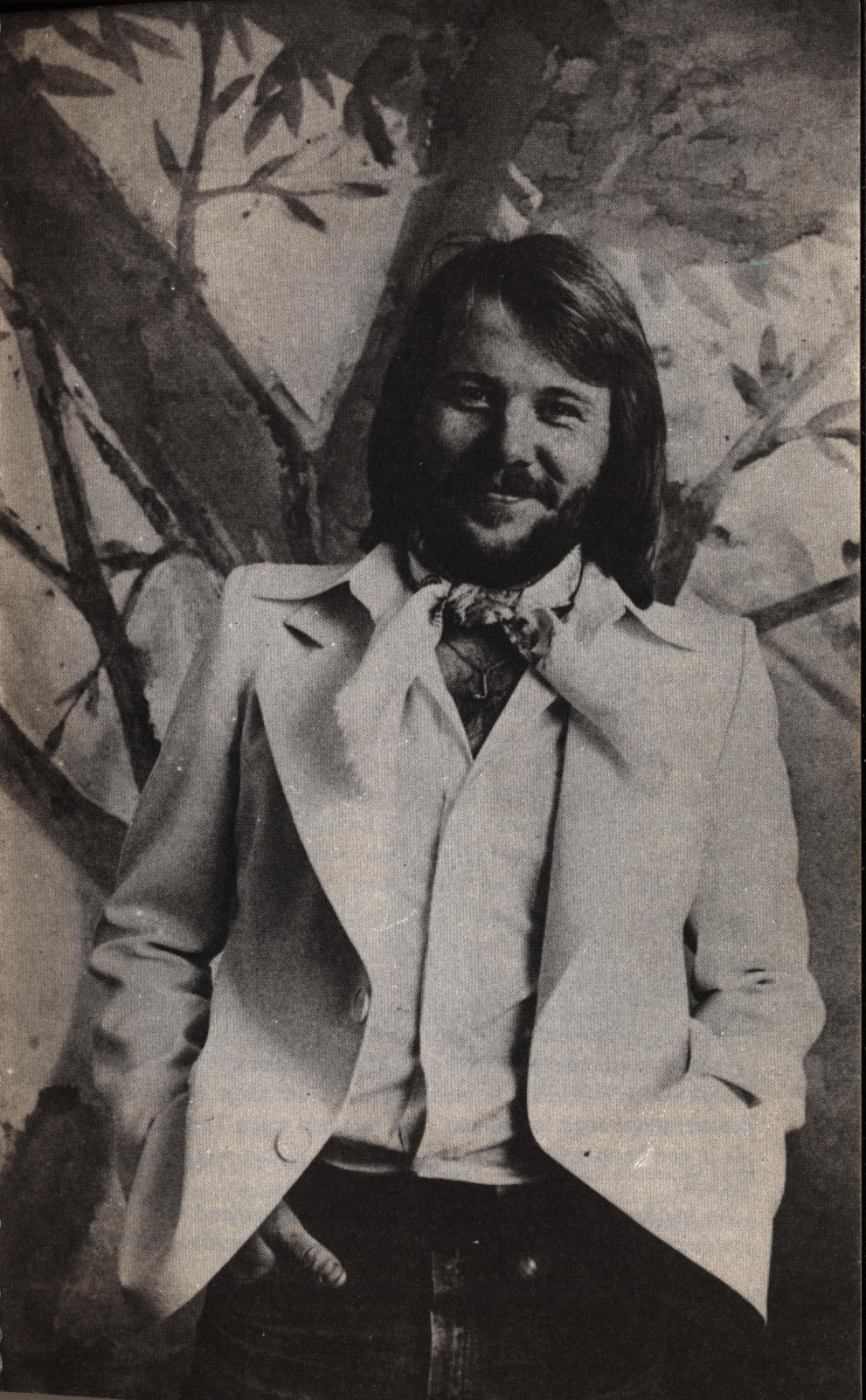

Tijdens zijn periode met de groep Spelmanslag had Benny al eens enkele nummers geschreven. *No response* was zijn eerste nummer voor de Hep Stars en het eerste lied dat voor de groep een hit werd was *Sunny girl* (ook in Nederland een hit). „In die tijd bestonden de Hep Stars anderhalf jaar en er kwam een tekort aan goede nieuwe nummers. De Beatles kwamen en inspireerden vele groepen tot het zingen van eigen nummers.
Tijdens een optreden brak Svenne zijn voet toen hij van een luidspreker sprong. Hierdoor werden wij genoodzaakt het wat kalmer aan te doen en moesten we langzamere nummers gaan spelen. De ballad *Sunny girl* kwam toen goed van pas. Het nummer heeft wekenlang op één gestaan. Ik vind de melodie – en dit in tegenstelling tot de tekst– nog steeds erg goed. De tekst is te veel schoolengels."
Na *Sunny girl* volgden *Wedding, Consolation, It's nice to be back* en vele andere. Benny komponeerde voortdurend, maar zette eigenlijk weinig op de band. In die tijd gingen de Hep Stars af en toe ook in het Zweeds zingen.
„We kregen een aanbieding voor een televisieoptreden en aangezien we het een goed programma vonden, wilden we het graag doen. Er was echter één voorwaarde: we moesten in het Zweeds zingen. We kozen toen het nummer *I natt jag drömde,* dat Cornelis Vreeswijk en Ann-Louise Hansson net op de plaat hadden gezet. Van dit nummer werden zo'n 200.000 eksemplaren verkocht ondanks gebrek aan promotie via de radio. Dat kwam omdat Cornelis net een geschil met de Zweedse radio had en dié had verboden zijn nummers te draaien." De Hep Stars waren toen al zo populair, dat zij zonder hulp van de radio goed verkochten.
Ja, de Hep Stars waren de grootste Zweedse popgroep van de jaren zestig. Hun populariteit kon worden afgemeten naar het aantal gouden platen, dat ze mochten ontvangen. Ze kregen er acht: drie elpees en vijf singles. Maar deze populariteit had ook haar nadelen. Duistere figuren die geld roken drongen zich aan hen op. De jonge idolen waren makkelijk te manipuleren. Want als je een populaire achttienjarige rock 'n roll-ster bent met een eigen Thunderbird en als je een hoop geld verdient, waar zou je je dan nog zorgen over maken?
„We hadden niemand die ons adviseerde en niemand van ons betaalde ooit belasting. De mensen naar wie we luisterden zeiden dat

The Hep Stars waren zonder twijfel Zwedens beste groep tijdens de jaren zestig en Benny schreef veel van hun hitsuksessen. Van links naar rechts: Janne Frisk, Benny Andersson, „Krille" Petersson, „Lelle" Hegland en Svenne Hedlund.

we geen belasting hoefden te betalen. We hadden het talent de verkeerde mensen aan te trekken en dat heeft ons enorm veel geld gekost. Nu kan ik gelukkig lachen om de enorme chaos, die er toen heerste," zegt Benny. „Niemand was ooit ergens verantwoordelijk voor. We haalden over problemen onze schouders op en zeiden: dat zien we morgen dan wel weer!"
De Hep Stars liepen stuk op verschillende ondoordachte ondernemingen. Een van de projekten waaraan de groep ten slotte ten onder zou gaan was de beroemde Afrika-film met de opmerkelijke titel: Habari-Safari. Fotograaf Åke Borglund begon in februari 1967 te filmen, maar het manuskript werd pas in juli van datzelfde jaar geschreven. Toen de Hep Stars via een Noorse fotograaf een aanbod kregen een toernee te maken door Argentinië, zagen zij dat als een uitstekende gelegenheid om hun film af te maken. Die reis vond evenwel nooit plaats en de hele ploeg reisde in plaats daarvan naar Nairobi in Afrika.
„Dat werd een dure trip," merkt Benny op. „We hadden één Deense fotograaf bij ons en 56 technici. Bovendien werden we vergezeld door de direkteur van onze zojuist opgerichte produktiemaatschappij Hep House, die als ‚veiligheidsmaatregel' zijn vrouw had meegenomen. We sjouwden ook nog eens zo'n 250 kilo aan materiaal met ons mee. Wij bleven er 14 dagen, terwijl de regisseur van de film en de direkteur nog een week langer bleven. Later vertrokken we naar Denemarken om nog wat ekstra opnamen te maken. De film moest daarna eigenlijk klaar zijn. Alleen, we hadden 5000 meter film zonder verhaal en zo iets kun je natuurlijk niet verkopen."
De Afrika-film werd dan ook een kompleet fiasko. De Hep Stars zagen zich voor de enorme schuld van f 160.000,– geplaatst. Hun financier was de direkteur van hun platenmaatschappij, Åke Gerhard.

December bracht de verwachte eksplosie. De kranten schreven dat de Hep Stars een belastingschuld van f 500.000,– hadden. Twee jaar lang had geen van hen, ondanks hun huizenhoge inkomens, belasting betaald.
„Åke Gerhard had ons keer op keer gewaarschuwd en gezegd dat we belasting moesten betalen om te voorkomen, dat we ineens ont-

zettend veel geld op tafel zouden moeten leggen. Maar, niemand had geluisterd..."
Niet alleen de Afrika-film had zo veel geld gekost. De door de groep opgerichte produktiemaatschappij Hep House, die uit 10-12 werknemers bestond, zette niet veel om, waardoor die in juli 1968 failliet ging. De schulden waren tot f 125.000,– opgelopen. Hun Engelse manager Richard Reese-Edwards was toen al ontslagen. Hij had hun gouden bergen beloofd, maar daar was niets van te merken geweest.
Toen de belastingaanslag binnen was gekomen, kwam Benny een heel zware afbetalingsregeling met de belastingdienst overeen, waardoor de belastingschuld in twee jaar tijd werd teruggebracht van f 75.000,– tot f 4000,–.
Toen kwam de volgende schok: er moest over het jaar 1968 nog eens f 40.000 aan belasting worden betaald.
In 1969 maakten de Hep Stars hun laatste gezamenlijke toernee. Daarna viel de groep uiteen. „Lelle" Hegland, Janne Frisk en „Krille" Petterson gingen onder de naam Hep Stars verder, maar zonder veel sukses. Benny voegde zich bij Svenne Hedlund en diens verloofde Charlotte Walker, die ook bij de Hep Stars had gezongen.
„Een van de redenen dat de Hep Stars uiteen gevallen zijn was dat de muzikale ideeën in de groep te ver uiteen liepen," verklaart Benny. „We hadden een paar keer een show gegeven in de Hamburger Börse en hadden daar nogal wat sukses geboekt. Svenne en ik wilden graag op deze nachtklubtoer doorgaan, maar de anderen voelden daar niet veel voor.".
„Ook de financiële chaos droeg er het hare toe bij, dat de samenwerking moeilijk werd. Svenne en ik besloten een akkountant in de arm te nemen om orde op zaken te stellen. Er moest een eind komen aan het kopen van dure kadoos voor leuke vriendinnetjes, want er was geen geld meer voor dat soort grappen. Helaas, niet iedereen in de groep wilde dat begrijpen."
Voor Benny braken er toen een paar magere en moeilijke jaren aan. Al zijn royalties en al het geld dat hij aan zijn liedjes verdiende gingen rechtstreeks naar de belasting, zonder dat hij er ook maar een cent van te zien kreeg. Maar na vier jaar was zijn belastingschuld volledig afbetaald!
„Ik kwam toen in kontakt met Stig Anderson en ik mag wel zeggen

dat die ontmoeting voor mij een groot moment is geweest. Hij heeft me geleerd hoe belangrijk het is financieel goed te kunnen denken en hoe belangrijk het is een geregeld leven te leiden. Aangezien ik nu nog steeds heel nauw met hem samenwerk, word ik nog steeds door hem beïnvloed."

Benny ontmoette vervolgens in de zomer van 1966 Björn Ulvaes. In Västerik schreven zij samen hun eerste nummer *Isn't it easy to say*. Er zouden nog vele songs volgen.

Benny heeft ook nog andere muzikale partners geprobeerd. Bijvoorbeeld Lasse Berghagen. Benny en Lasse komponeerden o.a. *Hey clown,* dat door Jan Malmsjö in de Zweedse voorronde van het Eurovisie Songfestival in 1969 werd gezongen. *Hey clown* en het konkurrerende liedje *Judy min vän* behaalden aanvankelijk hetzelfde aantal punten, maar na een spannende strijd won *Judy min vän* en dus mocht dit lied naar de finale in Madrid gaan.

Uiteindelijk bleek de kombinatie Björn en Benny toch de beste. Beiden begonnen in de herfst van 1971 hun werkzaamheden als producer bij Polar. Het meest suksesvolle songschrijversteam van de Zweedse popmuziek was een feit.

Toen Benny bij Polar in dienst trad, had hij nog slechts twee platen geproduceerd: een elpee voor zijn verloofde Anni-Frid (voor EMI) en samen met Björn een single voor Anna-Lena Lôfgren. „Goed beschouwd hebben Björn en ik niet zo veel met elkaar gemeen," merkt Benny op. „We kennen elkaar nu al een jaar of acht en hebben al die tijd erg nauw samengewerkt, maar in wezen zijn we toch wel totaal verschillende persoonlijkheden. Alleen over ons werk hebben we dezelfde ideeën en dat maakt het erg gemakkelijk om samen songs te schrijven. We hebben ook min of meer dezelfde ideeën hoe iets uiteindelijk zal moeten klinken. We proberen altijd zoveel mogelijk soorten muziek in onze nummers te verwerken. De ene keer kan het een ballad zijn, de andere keer een akkordeonliedje of een pure rocksong! We streven er wel altijd naar, goed in het gehoor liggende songs te brengen. Het heeft volgens ons geen zin nummers te schrijven, waarvan je tevoren al weet dat de mensen ze toch niet oppikken. Velen beschuldigen ons ervan gebruik te maken van de slechte smaak van de mensen. Die kritici schijnen te denken dat wij met een vooropgezet doel onze nummers schrijven. Maar dat is niet zo, natuurlijk niet! Ik denk dat al die kritikasters

eigenlijk alleen maar een beetje jaloers op ons sukses zijn."
Benny is overigens van mening dat het sukses van ABBA zelfs groter had kunnen zijn als zij geen dubbele funktie uitgeoefend zou hebben (platenproducers èn muziekuitgever). „Maar de baan bij Polar is erg leuk. Hoe je het ook bekijkt, er zal een tijd komen dat we geen plezier meer aan ABBA beleven. En dat per se niet omdat het sukses ineens uitblijft, maar gewoon omdat we er geen zin meer in hebben. En dan hebben we in elk geval nog wat leuks om handen."

Benny Andersson heeft zijn draai nu helemaal gevonden. Hoewel hij door velen als een idool wordt aanbeden, staat hij toch met beide benen op de grond. Een jaar of wat terug bevond hij zich midden in een ekonomische krisis. Daar heeft hij zich nu bovenuit gewerkt en is weer vol frisse moed. Hij bruist weer van allerlei ideeën. Zijn tijd bij de Hep Stars is voor hem een goede leerschool geweest. De mensen, die nu met hem werken vinden hem aardig, eerlijk en vrijgevig. Soms zelfs iets te vrijgevig. Al ten tijde van de Hep Stars had hij een potje in zijn flat waarin hij geld stopte dat hij van optredens overhield. Als er dan vrienden in geldnood zaten, nam hij er een handvol bankbiljetten uit en gaf hun dat. Velen moeten hem dat nog steeds terugbetalen. Alleen weet niemand meer hoeveel en wie!
Benny is de rustige jongen in de groep. Als tijdens de toernees of in de studio de emoties wat te hoog dreigen op te laaien, is het meestal Benny die de gemoederen weet te sussen. Hij vormt bovendien prettig gezelschap op feestjes. Net als zijn verloofde Frida is Benny een nachtvlinder, terwijl Björn en Agnetha altijd vroeg gaan slapen en tipiese ochtendmensen zijn. Maar Stig meent toch wel hieraan toe te moeten voegen, dat Benny af en toe wel wat afwezig is en daarom wel eens problemen heeft met het organiseren van sommige zaken.
Een eindoordeel over Benny geven is evenwel voor die fans, die ABBA door de jaren heen trouw hebben gevolgd, niet nodig. De suksesvolle songs van Benny spreken boekdelen!

Frida

Tijdens interviews maakt Anni-Frid Lyngstad altijd een kalme, evenwichtige indruk. „Eigenlijk ben ik erg wispelturig," houdt ze vol. „Je kunt je niet voorstellen hoe zeer ik van dag tot dag verschil. Ik ben nogal serieus en voortdurend draag ik een gevoel van onzekerheid met me mee, een gevoel dat ik moeilijk kwijtraak. Ik had gedacht dat dit wel over zou gaan als ik ouder werd, maar het is juist andersom, het wordt alleen maar erger..."

Frida en Benny Andersson wonen sinds 1970 samen. Ze hebben dezelfde achtergrond: hun karrière dwong hen ertoe gezin en kinderen te verlaten. Gelukkig hebben beiden nog een goede verstandhouding met hun kinderen. Frida's Hans en Lise-Lotte brengen al hun vakanties door met Benny's Peter en Helene op ABBA's geheime „eiland" in de eilandenarchipel rond Stockholm. Het zijn wellicht de gelijke achtergronden die hun relatie zo goed maakt. Als individuen zijn ze elkaars tegenpolen.

„Benny is erg rustig en stabiel," zegt Frida, „en ik waardeer zijn levensvreugde. Ik vind dat heerlijk en hij vrolijkt mij altijd op als ik me soms eens wat down voel. Ik heb de neiging me druk te maken over de kleinste dingetjes, maar Benny is niet zo. Hij neemt de dingen zoals die komen. Hij zegt altijd dat alles wel weer op z'n pootjes terecht zal komen."

Anni-Frid Synni Lyngstad werd op 15 november 1945 in Björnkasen even buiten Narvik, in Noorwegen geboren. Haar moeder was een Noorse en stierf al toen Frida anderhalf jaar oud was. Haar vader was een Duits officier en men veronderstelt dat hij is omgekomen, toen zijn schip bij de Deense kust tot zinken werd gebracht toen hij op de terugweg naar Duitsland was.

Toen Frida twee jaar oud was, kwam zij naar Härjedalen in Zweden, samen met haar grootmoeder Anni. Een jaar later verhuisden zij naar Torshälla, even buiten Eskilstuna, waar zij werd grootgebracht. Grootmoeder verdiende de kost als naaister en zorgde voor Frida. Als Frida dus over „mamma' spreekt, bedoelt zij haar grootmoeder.

Muziek werd algauw een deel van haar leven. Frida was 11 jaar toen

zij haar eerste voorstelling gaf. Ze zong toen op een avondje van het Rode Kruis. Toen ze 13 was ging ze bij een groep zingen, die oosterse muziek maakte.
Daarna werkte Frida samen met Bengt Sandlunds Big Band in Eskilstuna, waar ze Ragmar Frederikson ontmoette. Hij was tapijtverkoper, die 's avonds in zijn vrije tijd muziek maakte. Frida en Ragmar werden verliefd en trouwden niet lang daarna met elkaar. Zij kregen twee kinderen.
Toen Frida de Big Band had verlaten, richtte zij met haar man een nieuwe groep op: de Anni-Frid Four. Ze hadden erg veel werk en traden op een gegeven ogenblik vier à vijf avonden per week op. „Met de Big Band zong ik oude jazz-ballads en deuntjes van Glen Miller. Ik luisterde in die tijd ook veel naar jazzplaten. Pas toen ik Benny leerde kennen, begon ik ook naar andere muziek te luisteren," zegt Frida.
Frida werkte keihard aan zich zelf en ontwikkelde zich dan ook steeds sneller. Zij ging zelfs op les bij operazanger Folke Andersson en nam regelmatig deel aan folkfestivals. In 1967 kwam zij in de finale van de nationale talentenjacht, de New Faces, die o.a. gesponsord werd door EMI Records. De finale vond plaats op zondag 3 september in Skansen in Stockholm. Ze werd winnares in het onderdeel „het populaire lied" met een uitvoering van Osten Warners *En ledig dag.*
Toen gastheer Lasse Holmqvist de gelukkige, maar vermoeide winnares vroeg: „En wat ga je vanavond nog doen?" antwoordde zij: „Nou, gewoon thuis mijn bed opzoeken en slapen." Maar daar kwam niets van in. De organisatoren van de talentenjacht hadden met Lennart Hyland afgesproken, dat de winnaar direkt naar zijn tv-show zou worden gereden om op te treden.
Zondag 3 september 1967 was het de dag dat Zweden van linksnaar rechtshoudend verkeer overschakelde. Lennart Hyland had een zo groot mogelijk aantal beroemde artiesten in zijn show gestopt om zoveel mogelijk mensen voor de buis te houden, zodat die overgang soepel zou verlopen. De zingende moeder van twee kinderen had zich geen betere tijd voor haar tv-debuut kunnen wensen. Een enorm groot aantal mensen zag en hoorde haar en de platenmaatschappijen stonden op een rij met kontrakten te zwaaien. Frida koos EMI, de maatschappij die de wedstrijd had georganiseerd. De

eerste platenopname die ze maakte was *En ledig dag,* dat wel goed voor de radio gedraaid werd maar toch niet de hitparade haalde.
„Mijn eerste producer Olle Bergmann zat toch wel op de goede golflengte. We hielden allebei van een jazzy sfeer. Pas toen Benny diens plaats innam, begon ik meer popplaten op te nemen, en die haalden de Zweedse hitparade wel."
Frida maakte negen singles en een elpee voor EMI, maar geen van deze platen werd een groot sukses, hoewel de kritici erg vriendelijk over haar schreven.
„Anni-Frid is een van de beste zangeressen, zowel in vokaal opzicht, als gezien vanuit een technisch en muzikaal oogpunt," schreef een resensent.
Een andere resensent schreef zelfs over haar eerste elpee: „Een soliede, uiterst professioneel elpee-debuut, door een rustige, maar sterke persoonlijkheid met zeer veel temperament, humor, tederheid en zelfverzekerdheid vertolkt. Ze zingt op zo'n manier dat ze er geen twijfel over laat bestaan niet slechts een paar goede oren aan haar hoofd te hebben. Ze zingt heel gemakkelijk en erg intelligent."
Haar platen openden voor Frida de toegang naar een grote karrière. Zij toerde o.a. met Lasse Berghagen door Zweden en deed twee jaar nachtclubshows met Charlie Norman. Ook trad zij twee jaar op in de Har de Humma's revue. „De optredens met Charlie Norman waren een goede leerschool voor me. In de revue hoefde ik maar driemaal per avond een nummer te doen en dat is niets voor mij. Ik kan er niet tegen heel de avond zo weinig te moeten doen."
Al die toernees brachten Frida in een moeilijke situatie. Haar karrière èn haar rol als moeder bleken door de toernees onverenigbaar. Ze moest kiezen. Ragmar en Frida besloten uit elkaar te gaan en beiden waren ervan overtuigd dat de kinderen beter bij Ragmar konden blijven.
Frida ontmoette Benny voor de eerste maal in Malmö waar Frida met Charlie Norman optrad, terwijl Benny met de Hep Stars in de nachtklub Arkade speelde. „Het was een nogal vluchtige ontmoeting en de keer erop zagen we elkaar terug in de Åke Strömers Midnight Radio Show, waar we allebei in een panel zaten. Hierna zagen we elkaar regelmatig."
Ongeveer in dezelfde tijd dat Frida en Benny elkaar ontmoetten kwamen Björn en Agnetha met elkaar in kontakt. Björn en Benny

Anni-Frid Lyngstad zong vele jaren in haar woonplaats Eskilstuna waar zij in september 1967 haar doorbraak bewerkstelligde in Lennart Hylands Right-Hand Traffic TV Show. Ze zong toen En ledig dag *(Een vrije dag), waarna de platenmaatschappijen met vette kontrakten stonden te zwaaien.*

waren juist begonnen samen songs te schrijven en dus was het vrij normaal te noemen dat ze in hun vrije tijd vaak bij elkaar waren. Het was dan ook bijna vanzelfsprekend, dat de meisjes de achtergrondzang voor hun rekening namen toen Björn en Benny hun eerste plaat gingen maken.
„Agnetha en ik zongen samen de achtergrond van *Hej gamle man.* Björn en Benny vonden het lekker klinken en besloten samen iets te gaan doen. Zij schreven vervolgens *People need love,* en dat werd de eerste echte ABBA-song," aldus Frida.
De laatste paar jaar heeft Frida zich geheel aan ABBA gewijd. Haar solo-karrière is op de achtergrond geraakt. In de herfst van 1975 werd – na vijf jaar – haar eerste solo-elpee uitgebracht: *Frida er san* met daarop het toen nog onbekende *Fernando.* De elpee stond wekenlang in de Zweedse Top-10; er werden zo'n 130.000 eksemplaren van verkocht en de plaat kreeg goede resensies. „Op deze elpee staan nummers die niet zo geschikt zijn voor ABBA, maar die ik wel graag doe. Zo'n elpee sterkt mijn zelfvertrouwen. Deze elpee is alleen in Zweden uitgebracht, omdat men ons buiten Zweden alleen maar als ABBA kent; het zou niet goed voor de image van ABBA zijn mijn plaat ook buiten Zweden uit te brengen. ABBA staat nu voorlopig op het eerste plan, dus zal het nog wel even duren voordat er weer een solo-elpee van mij uitkomt. Er zullen zich in de toekomst heus nog wel eens gelegenheden voor een solo-optreden voordoen."
Met deze woorden ontzenuwt Frida de roddels als zou zij ABBA willen verlaten om zich volledig op het solo-optreden te gaan konsentreren. Ze zegt daar zelf nog het volgende over: „Die solo-elpee heeft absoluut niets te maken met het feit dat ik de groep zou willen verlaten. Het was gewoon leuk om naast het optreden bij ABBA dit werk te doen, ook al omdat het alweer zo lang geleden was dat ik zelf iets had gedaan."

Noch Agnetha, noch Frida heeft iets van doen met het ontstaan van de ABBA-songs. Benny en Björn schrijven de songs en nemen ze op, terwijl Stig meestal de teksten schrijft. Agnetha en Frida luisteren thuis naar de ruwe miks van het studiowerk en doen dan suggesties. Toch voelen zij zich in het geheel niet buitengesloten omdat ze weten dat hun zang en hun speciale stemgeluid, de sound van ABBA bepalen.

Agnetha en Frida zijn op nog andere terreinen voor ABBA aktief. Zo is Frida heel geïnteresseerd in kleren en komt vaak met ideeën voor de kleding van de groep. Het visuele element heeft altijd al een grote rol gespeeld bij de show van ABBA. Denk nog maar eens terug aan *Waterloo,* waarbij ze plateau-schoenen met goud en glitter droegen. „Je krijgt gauw genoeg van glitter en kant," zegt Frida, „daarom zijn we nu ook op de elegante toer gegaan. Goed gekleed gaan is een deel van onze image."

ABBA's kleding wordt ontworpen en gemaakt door Owe Sandström en Lars Wigenius van Artist Dressing. Zij ontwerpen ook veel voor andere artiesten, zoals Björn Skiffs en Lill-Babs.

„We komen regelmatig samen bij Owe en Lars. Al pratend en tekenend kom ik vaak op ideeën, die Owe en Lars dan verder uitwerken. In de keuze van stof en kwaliteit vertrouwen we Owe en Lars volkomen, zij weten wat in elkaar genaaid kan worden en wat niet," legt Frida uit. „Ons kledingbudget is erg groot. We moeten nu eenmaal onze garderobe konstant vernieuwen, omdat we veel voor de televisie komen. Op de tv kun je namelijk maar een keer dezelfde kostuums dragen. We hebben voor elk land een aantal kostuums en na verloop van tijd moet je die weer vernieuwen."

Frida en Agnetha dansen in een beat-ballet om in konditie te blijven. Een of twee keer per week oefenen zij met choreograaf Graham Tainton. „We dansen om onze lichamen op te bouwen. Als je, zoals wij, ontzettend veel reist en zo vaak op de tv te zien bent, dan móet je wel een goede konditie hebben. Ook jazz-ballet komt ons bühne-optreden ten goede. In de toekomst zullen we niet meer vast zitten aan één soort choreografie, maar zullen wij ons vrij kunnen bewegen en gewoon doen waar we zin in hebben."

Naast het zingen is Frida's grootste liefhebberij lezen. Dat komt goed uit want Benny leest ook erg veel en beiden zijn lid van verscheidene boekenklubs en zij lezen altijd de boekresenties die in de kranten staan. „De laatste tijd lees ik veel boeken over kinderpsychologie. Hans en Lotte zijn bijna tieners en ik wil ze zoveel mogelijk blijven begrijpen."

Frida is ook goed in tekenen. Zo lang de kinderen nog in de groei zijn wil zij hen iedere zomer tekenen.

Ook is Frida erg geïnteresseerd in binnenhuisarchitektuur en zij gaat graag op zoek naar dingen die ze in haar huis kan zetten. Zowel

in hun huis te Stockholm als in hun huis op het eiland staan mooie dingen, die van haar goede smaak getuigen. Benny en Frida zijn verder beiden dol op reizen, maar dan niet naar de overbekende vakantieoorden. Ze zouden graag een trip door Europa maken.
Als lid van 's werelds populairste popgroep wordt Frida ook regelmatig gekonfronteerd met de nadelen van het idool zijn. „Het is onmogelijk om een adres geheim te houden. Er zijn altijd weer fans die erachter komen. Onze namen staan niet in het telefoonboek maar ze zijn slim en proberen alles om ons telefoonnummer te weten te komen. Vaak bellen fans die toch achter ons nummer zijn gekomen ons op. Soms geven we antwoord, soms ook niet. Als we wel antwoord geven zeggen ze vaak niets, omdat ze tè verrast zijn. We krijgen ook veel post, zowel op ons privé- als op ons fanklubadres. Als het even kan probeer ik de persoonlijke brieven te beantwoorden. Want ik vind het leuk als mensen hun gedachten op papier zetten en wat over zich zelf vertellen."

De vier ABBA-leden hebben nu hun eigen schuilplaats op een eilandje in de eilandenarchipel van Stockholm. Ze hebben er allemaal hun eigen huisje. Zelfs Stig Anderson woont er. Als ze geen optredens hebben zitten ze er vaak de hele zomer. Ze ontsnappen dan aan de voortdurende lichten van de schijnwerpers en kunnen heerlijk zich zelf zijn.
„Als ik op het eiland ben, valt alles van me af. Alle spanningen verdwijnen en ik kan weer tot me zelf komen." Net als de andere drie neemt Frida het beroemd zijn erg lakoniek op. De roem is haar niet naar het hoofd gestegen.
„Het heeft jaren geduurd voordat we waren waar we nu zijn. We zijn er als het ware naar toe gegroeid en daardoor hebben wij de tijd gehad om het te verwerken. Soms heb ik een beetje het gevoel dat dit leven nogal doelloos is. Maar met Benny ligt dat heel anders. Hij heeft nog zijn aktiviteiten buiten ABBA, terwijl ik op dit moment nogal afhankelijk van ABBA ben. Het komt daarom ook vaak voor dat ik me afvraag wat er zal gebeuren als het met ABBA voorbij is. Ik zou graag door willen gaan in de showbusiness. Niets liever zelfs."

Te oordelen naar het sukses van *Frida en sam* hoeft zij zich nergens

zorgen over te maken. Zij heeft genoeg talent en kracht om op eigen benen te staan als het met ABBA voorbij zou zijn. Maar dat kan nog wel járen duren...

„Hij is gevaarlijk en schrijft rotzooi... hij en anderen van hetzelfde soort verheerlijken het leven en verspreiden zienswijzen, die mij onaantrekkelijk voorkomen..."
„Stig is de meest dynamische persoon uit het vak. Hij is kommercieel en zijn teksten zijn zoals hij zelf is: oprecht. Dat ergert veel mensen."
„Stigs beste eigenschap is zijn absolute eerlijkheid. Muziek is voor hem net als brood en boter: een konsumptieartikel. Soms zelfs oud brood. Ik vind dat zijn muziek ons muzikale leven niet veel goed doet."
„Hij is een van de beste mensen die ik ken en voor 100% eerlijk. Hij is buitengewoon intelligent en weet precies hoe alles in elkaar moet zitten. Ik vind het vreselijk als ze op de tv zo unfair tegen hem zijn. Ze mogen hem niet, juist omdat ze hem zo nodig hebben."
„Politiechef van vuilnisbakkenmuziek."
„Stig heeft altijd geprobeerd het waarom van iets te zoeken. Hij is vaak zijn tijd ver vooruit. Hij heeft een grenzeloos vertrouwen en kent zijn vak door en door."

Het zijn meningen over Stig Anderson die, zoals je hierboven hebt gezien, nogal uiteen lopen. Hij is de dynamische direkteur van Polar Records en de grote man achter ABBA's enorme suksessen. Hij is iemand die niet aarzelt zijn mening te zeggen, ook iemand die vaak recht voor z'n raap is, zonder mooie woorden. Dit maakte hem tot het irritante doelwit van de mensen met linkse ideeën of „knechten van het linkse bewind", zoals Stig dit zo mooi zegt. Hij heeft de twijfelachtige eer gehad in een politiek getint links popblad als pin-up model te staan en als de tv een diskussie organiseert over de verkeerde invloed van kommerciële popmuziek, krijgt Stig als een van de eersten het woord.
Maar zelfs Stigs grootste tegenstanders moeten toegeven, dat hij de platenbusiness door en door kent. Hij heeft een goede neus voor hits en hij weet precies hoe een nummer op de platenmarkt gelanceerd moet worden. Vandaar ook dat men hem mr. Record Business

noemt. Hij is het prototype van een self-made man. Vanuit het niets heeft hij zich opgewerkt tot de machtigste man in de Zweedse, ja, misschien wel in de internationale platenindustrie.
Stig Eric Leopold Anderson werd op 25 januari 1931 in Mariestad geboren. Hij groeide op in Hova, dat een kleine 30 km buiten Mariestad ligt, waar zijn moeder verschillende baantjes had. Zijn vader heeft hij nooit gekend. Thuis was armoe troef, maar voor Stig was er voldoende. Er was altijd muziek. Toen hij 5 jaar was, kreeg hij een draagbare grammofoon en wat platen en al spoedig kende hij al de platen van buiten.
Zijn instinkt voor knappe zakentransakties kwam al vroeg aan het licht. Hij verliet de school toen hij 13 jaar was en kreeg een baantje bij de kruidenier. Als ballenjongen bij de Hova IF Athletiek Club verdiende hij er nog wat bij.
„Ik repareerde de schoenen van de spelers en zette het speelveld af, terwijl mijn moeder de shirts en de broekjes van de spelers waste. Ik mocht toen in de kantine staan. Ik kocht snoep, fruit en drank in bij de kruidenier en hield zelf de verdiensten van de verkopen op de wedstrijddagen. Ook als het B-team speelde verdiende ik een zakcentje, maar als het A-team speelde was er natuurlijk veel meer."
Van het zo verdiende geld kocht Stig een gitaar, op afbetaling. Hij was al vroeg in jazz-muziek geïnteresseerd en sloot zich in 1946 bij een jazzorkest aan. Het jaar daarop werd hij beroepsmuzikant en trad toen in het hele land op. Later met amateurrevues bij IGOT's Entertainment Patrol.
„Ik werd smoorverliefd op een meisje van de groep, maar ze liet me een blauwtje lopen. Toen ik weer eens een keer thuis was schreef ik een liedje over haar en toen ontdekte ik hoe leuk het liedjes schrijven is. Toen ik 16 was, schreef ik een liedje waar ik erg trots op was. Het is een intussen klassiek geworden danswijsje dat *Tivedshambo* heet en nog vaak wordt gespeeld."
Op 17-jarige leeftijd verzamelde hij alle moed en stuurde wat liedjes naar een muziekuitgeverij, die toen op zoek naar nieuw talent was. En niet in het minst tot zijn eigen verbazing ontving hij een zeer positieve reaktie. Hierdoor werd hij aangespoord door te gaan.
Stig stuurde ook wat van zijn liedjes naar Ulf Peder Olrog, die toen op het hoogtepunt van zijn roem stond. Hij kreeg een aardige brief terug waarin Olrog schreef dat hij de liedjes mooi vond, en waarin

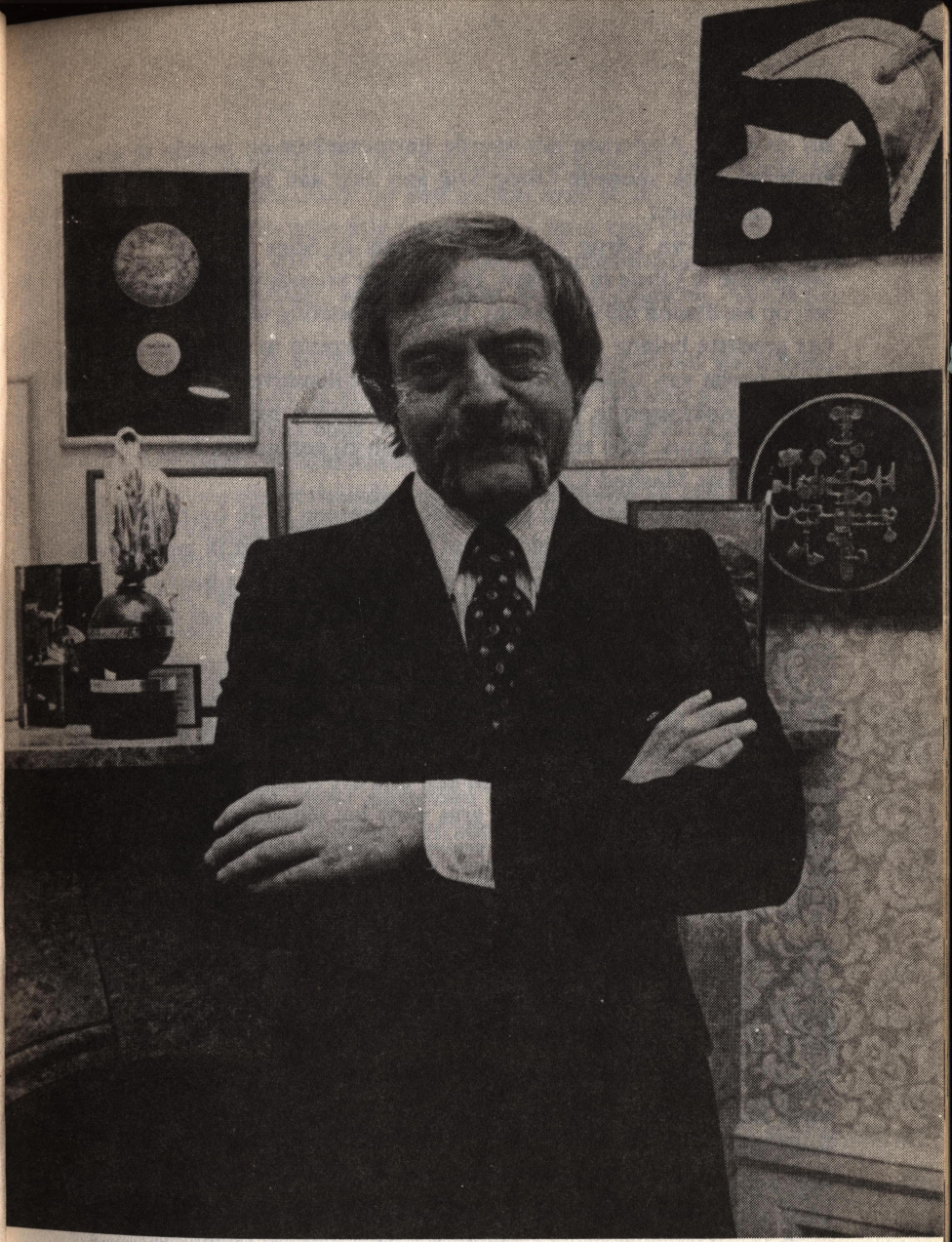

Stig Anderson is de dynamische baas van Polar Records, de Zweedse platenmaatschappij van ABBA, en hij wordt vaak het 5e lid van ABBA genoemd. Meer dan wie ook is hij de man die verantwoordelijk is voor de weldoordachte publiciteitsmachine. Hij noemt zich zelf wel eens „een gelukkige kombinatie van een artiest en een organisator".

hij de jonge Anderson adviseerde harmonieleer en poëzie te gaan studeren. Ook spoorde Olrog Stig aan zich aan te melden bij een volksuniversiteit.

Deze brief van Olrog hangt nog steeds in Stigs kantoor. „Later ontmoette ik Olrog in Orebro. Hij was erg vriendelijk en trakteerde mij op aardbeien met slagroom. Deze ontmoeting werd voor mij van het grootste belang en betekende een keerpunt in mijn leven."

In de herfst van 1948 begon Stig aan de volksuniversiteit van Ingesund muzieklessen te volgen en daar ontmoette hij Bengt Bernhag en Börje Crona. Met zijn drieën vormden zij een groep: Stig Anderson and His Mashed Creampuffs.

„Met ons eerste optreden gingen we al meteen in de fout. We hadden een show samengesteld, geënt op een liedje dat ik geschreven had en dat *The cream of mashed potatoes* heette. Het hoofd van de school waar we optraden, vond de show maar niks en zei dat het de goede naam van zijn school had geschaad."

In de zomer van 1950 ging Stig met Börje Crona naar Stockholm. Ze brachten een bezoekje aan muziekuitgeverij Nils George, waar zij twee songs van Stig lieten horen. George vond de songs erg goed, maar oordeelde dat de tekst van één lied erg slecht was. „Diezelfde middag heb ik, gezeten in het gras voor het stadhuis, de tekst herschreven en George was toen vooral geïmponeerd door het tempo waarin ik de tekst opnieuw geschreven had."

In de herfst van 1950 werd door Harry Brandelius *Grädde pä moset* opgenomen, maar dat werd voor de komponist een teleurstelling: „Harry zong het totaal anders als ik het mij had voorgesteld. Samen met Börje en Bengt hebben wij die song ook nog uitgebracht maar het is niets geworden."

Harry nam ook *Tivedshambo* op, maar tot grote vreugde van Stig werd het eveneens opgenomen door een vriend van Börje Crona, Rolff Bengtsson. Rolff stond aan het begin van zijn karrière en had veel sukses in het Cabaret Harlem in Nalen. Hij had zojuist een kontrakt getekend met de pas opgerichte platenmaatschappij Metronome en voor de eerste release koos hij niet alleen *Tivedshambo* maar ook nog een andere song van Stig: *Valsen on Franz-Oskar* (Wals voor Frans-Oskar), een parodie op zeemanswalsen.

Er ontstonden moeilijkheden, toen Rolff aan het opnemen was. Hij was gewend bij het zingen op en neer te springen en natuurlijk

registreerde de mikrofoon die sprongen. De producer kwam toen op het lumineuze idee Rolff op een matras neer te zetten.
In Ingesund ontmoette Stig Gudrun, die later zijn vrouw zou worden. In de lente van 1951 verliet Stig de volksuniversiteit en verhuisde naar Karlstad, waar hij naar de Pedagogische Akademie ging.
„Toen moest ik in dienst en kreeg ik de tijd tijdens het wachtlopen liedjes te bedenken. Ik schreef onder andere *Flickerna som kan det, finns på landet,* dat ik later zelf nog op de plaat heb gezet. Het was een stom verhaal en de plaat was slecht."
Na zijn diensttijd verhuisde Stig naar Stockholm en ging ook daar naar de Pedagogische Akademie.
Het was in 1953 en een zekere Gösta „Snoddas" Nordgren had na het zingen van *Flottarkärlek* in het populaire radioprogramma Karusell van Lennart Hyland de belangstelling gewekt van het Zweedse publiek. Snoddas had voor een deel het repertoire van Harry Brandelius overgenomen, zoals de nummers *Flottarkärlek* en Stigs *Grädde på moset.* Hyland stelde voor het eerste nummer op de plaat te zetten. Het zou normaal geweest zijn *Grädde på moset* op de b-kant te plaatsen, maar aangezien Snoddas op hetzelfde label zat als Brandelius werd daarvoor een ander nummer gekozen; ten slotte had Brandelius dat ook al eens opgenomen. „Dat heeft me lange tijd dwarsgezeten, want van *Flottarkärlek* werden er veel platen verkocht en ik had het geld goed kunnen gebruiken."
In 1954 en 1955 toerde Stig samen met Börje Crona langs de openluchtteaters. Stig schreef *Det blir inget brollop på lördag* (Er wordt op zaterdag niet getrouwd), dat door zeven artiesten op de plaat werd gezet en waarvan de vertolking door George Addelly een hit werd. Hij begon langzaam aan naam te maken als tekstschrijver. Stig heeft daarna nog met een paar andere partners gewerkt, omdat Börje Crona ermee ophield.
In 1957 voltooide hij zijn opleiding aan de Pedagogische Akademie en het jaar daarop behaalde hij zijn eerste echte sukses. Ter gelegenheid van de wereldkampioenschappen voetbal, die toen in Zweden werden gehouden, schreef hij de song *Vi hänger med* voor Nacka Skoglund, hét idool van die dagen, en het werd een nummer dat prima liep.
De grote doorbraak kwam echter pas in 1959. Rond deze tijd begon

Stig wat liedjes te schrijven voor de artiestenshow Flugan van Veckory's. Eén van de liedjes was *Är du kär i mig ännu, Klas-Göran?* (Ben je nog steeds verliefd op me, Klas-Göran?). Een oude makker van Stig, Bengt Bernhag, opnamechef bij Karusell, was meteen entoesiast en zei: „Dit is een nummer voor Lill-Babs." Lill-Babs, die toen nog aan het begin van haar karrière stond, was een nieuwe ontdekking van *Karusell*-directeur Simon Brehm. *Klas-Göran* werd een geweldig sukses voor de Flugan-show en toen Lill-Babs het in de tv-show „Ett skepp lastat kommer" (Een vrachtschip vol) zong was het sukses kompleet. „Bengt kwam op het idee Lill-Babs aan te kleden als winkelierster van een plattelandswinkel en dat heeft zeker tot het sukses bijgedragen," zegt Stig. Hij vervolgt: „Toen het lied een hit werd, was er veel vraag naar bladmuziek en ik besloot dat zelf maar te gaan drukken. Ik leende f 250,– van een vriend en bracht vervolgens een bezoekje aan mijn oude kameraad Gnesta-Kalle. Die was uitgever van speciale projekten en hij legde me uit hoe ik te werk moest gaan. Ik realiseerde me algauw dat er een soort uitgeversfirma moest komen en ik richtte ‚Sweden Music' op."

Klas-Göran werd niet alleen in Zweden een grote hit, maar werd dat ook in de andere Skandinavische landen. In Nederland werd het zelfs een gouden plaat. Dit sukses leverde internationale kontakten op. In 1960 deed een grote Belgische uitgever Stig het voorstel, zijn vertegenwoordiger voor Skandinavië te worden.

„Ik zei hem dat ik daarvoor niet kapabel was, maar hij beloofde mij alles te zullen leren. Het werd een moeilijke beslissing voor me. Ten slotte moest ik mijn vrouw en de twee kinderen onderhouden. Gudrun stond echter achter mij en spoorde me aan de gok te wagen. Ik nam dus ontslag als onderwijzer en na de herfstvakantie van 1960 begon ik me helemaal aan de muziek te wijden.

Toen brak er een moeilijke tijd aan. 1961 werd een miserabel jaar. De zaken gingen slecht en Gudrun was genoodzaakt haar beroep als onderwijzeres weer te gaan uitoefenen. Ik denk aan die dagen niet graag terug."

Sänt är livet, op de plaat gezet door Anita Lindblom, vormde het keerpunt. Stig kreeg het lied in handen via een Amerikaanse uitgeverij en schreef zelf de Zweedse tekst. „Deze song was een goed begin, maar pas vanaf 1963 werd het wat gemakkelijker voor ons en kon ik, opgelucht, weer adem halen."

In de jaren vijftig was Stig Anderson een zanger die van stad naar stad trok. Zijn eerste partner was Börje Crona, maar later trok Stig ook op met Curt „Minimal" Åström en Akke Carlsson.

Met zijn oude partner Bengt Bernhag richtte Stig toen de platenmaatschappij Polar op. „Ik voelde toen wel dat er in de platenbusiness toekomst zat. Muziek uitgeven alleen was moeilijk en bracht niet genoeg geld op." Polar kreeg met de Hootenanny Singers een goede start.

„De volgende belangrijke gebeurtenis was de ‚Letkis Jenka'," herinnert Stig zich. „Mijn vrienden-uitgevers in Finland zeiden dat dat gedoe met die ‚Letkis Jenka' wel eens heel groot kon worden. Ik luisterde ernaar en vond het zo banaal, dat het wel iets moest worden. Ik kocht voor alle landen, behalve voor Engeland en Amerika, de rechten op."

Stig werkte hard aan de promotie van de „Jenka". In Brussel bijvoorbeeld nodigde hij alle belangrijke radiomensen uit voor een Finse vodka en liet hun de nieuwe dans zien. „In Duitsland echter raakte men in de war. Men dacht dat Letkis ‚Let's kiss' betekende en men begon elkaar tijdens het dansen te zoenen. Toen greep de overheid in en maakte er een einde aan. Er was een geweldige ophef over maar de plaat verkocht er alleen maar beter door."

In 1969 hoorde hij een zekere Stig Olin met zijn Mats in de Breakfast Club zingen. Hij reageerde onmiddellijk, kocht het nummer en liet het zingen door Ann-Louise Hanson. Maar het eindresultaat stelde Stig toch wat teleur. Stig had een andere versie in zijn hoofd en hij haalde Mats over zijn vaders lied op de plaat te zetten. Het lied werd een groot sukses en Mats werd een idool. Eveneens in 1969 kwamen Stig en Börje op het idee het tema van de tv-serie „Nana" – Offenbachs Metellas Rondo – met trompettist Arne Lamberth op te nemen. Bengt had in zijn Karuselltijd Lamberths grote hit *Russian folksong* geproduceerd. *Nana* betekende voor Arne Lamberth het begin van een nieuw tijdperk en de song leverde Polar veel geld op.

In januari 1971 kreeg een jong meisje uit Halmstad een half uurtje in het radioprogramma „Midnight Hour". Haar naam was Lena Anderson en ze werd door de kritici beschreven als een kruising tussen Joan Baez en Judy Collins. Een medewerker van Polar, Jörgen Mörtensen, had toevallig de radio aanstaan. Hij belde onmiddellijk naar Stig met de mededeling dat hij snel zijn radiotoestel moest aanzetten, zodat hij dan misschien nog net naar een meisje met een niet onaardige stem kon luisteren. Stig haastte zich zijn

toestel aan te zetten en kon nog juist de laatste paar maten horen. Dat was voor Stig genoeg. Na een paar uur speurwerk kreeg hij haar te pakken en enkele dagen later was het kontrakt getekend. „De grootste ontdekking die ik ooit heb gedaan."

Maar dit alles gebeurde vóór ABBA. Lena Anderson werd een sensatie en stootte met haar eerste plaatopname *Är det konstigt att mann längtar bort nän gång* (Vreemd dat je soms weg wilt gaan) rechtstreeks door naar de top.

Ted Gärdestad en zijn broer hadden in 1969 met een aantal eigen liedjes al eens een bezoekje aan Stig gebracht. „Ted was toen pas dertien en zong in het Engels. We vonden het wel goed, maar we zeiden hem dat hij nog tijd genoeg had en over een paar jaar, als hij wat ouder zou zijn, maar eens terug moest komen. Wij adviseerden hem ook zijn liedjes in het Zweeds te vertalen. Sinds mijn ervaring met de Hootenanny Singers bleef ik aan het Zweeds vasthouden."

In oktober 1971 kwam hij terug. Björn en Benny waren al even entoesiast als Stig. Ted nam meteen een elpee op en die werd een groot sukses.

Stig Anderson is een man met veel belangrijke funkties. Bij hem zijn direkteur, manager, muziekuitgever, komponist en tekstschrijver in één persoon verenigd. Hij schijnt een onuitputtelijk uithoudingsvermogen te bezitten, kan uren doorgaan op alleen sigaretten en zwarte koffie. „Ik ben een gelukkige kombinatie van bohémien en organisator," zegt hij van zich zelf. „Bohémien, omdat ik de gave bezit als artiest naar muziek te luisteren. Ik ben komponist-tekstdichter en amateur-muzikant geweest, dus ik bezit voldoende kreatieve achtergrond. Maar tegelijkertijd heb ik organisatietalent. De firma ontvangt veel verzoeken uit het buitenland om binnen een bepaald tijdsbestek verschillende zaken geregeld te zien. Men vindt ons een van de prettigste firma's om mee samen te werken. Maar ik word dan ook bijgestaan door zeer vakkundige mensen."

Stig schijnt in het bezit te zijn van een bovennatuurlijk instinkt voor hits. Dat zesde zintuig openbaarde zich al lang vóór ABBA.

„Je kunt natuurlijk nooit helemaal zeker zijn van een hit," merkt Stig op. „Je kunt echter wel zeggen: dit nummer gaat het, denk ik, maken. Vele mensen vatten dit op als een soort opportunisme. Maar dat slaat nergens op. Zo is het helemaal niet. Toevallig komen de gevoelens van veel mensen met die van mij overeen. Ik zie mezelf

als de uitvoerder van andermans gedachten. Dat heeft te maken met gevoel, niet met intelligentie."
„Hetzelfde is het geval met Björn en Benny. Het is grote nonsens van ons te beweren dat we opportunisten zijn. Het kost ons wel degelijk moeite een lied te schrijven en als we ten slotte tevreden zijn met het resultaat, aanvaarden we de verantwoordelijkheid en blijven geloven dat het goed is. En dan blijkt dat de mensen er net zo over denken..."
„Ik geloof niet dat iemand in staat is een situatie zo uit te buiten als de krantemensen het willen doen voorkomen dat wij doen. Dat zou eenvoudig niet kunnen. Het publiek heeft het door als artiesten zich anders voordoen dan ze zijn. Men aksepteert het gewoon dat ze anders zijn dan anderen. Natuurlijk zijn er artiesten, die van de gelegenheid gebruik maken en die van het publiek profiteren, maar ééns krijgen die het lid op de neus. De mensen hebben een soort ingebouwd gevoel voor wat echt is. Misschien dat één van ons op een dag zegt: ‚Laten we eens een wals proberen, dat hebben we nog niet eerder gedaan.' Op dit ogenblik misschien een raar idee voor een ABBA-plaat, maar het zou me niet verbazen als het er op een dag toch van kwam. Het kan ook gebeuren dat er veel wat langzamere nummers achter elkaar worden uitgebracht. Dan zeggen we tot ons zelf: ‚De mensen mogen niet in slaap vallen bij ABBA, we moeten weer wat swingende nummers maken'..."
„En dat ABBA altijd als ABBA klinkt hangt van veel faktoren af: de studiosound, de arrangementen, de vokale uitvoering en de struktuur van de liedjes. ABBA's streven is te proberen niet te doen wat ze al eerder heeft gedaan. Dat is niet eenvoudig, maar wel leuk."
Gedurende de jaren zestig was Stig de produktiefste en meest suksesvolle tekstschrijver. Hij schreef dag en nacht. In de loop van de jaren heeft hij zo'n 2000 teksten geschreven. Er ging nauwelijks een week voorbij, of er stond een lied van hem op de hitparade. Het rekord werd in mei 1971 gehaald: niet minder dan 7 liedjes in de wekelijkse hitparade waren geschreven door Stig.
In 1969 ontving hij een onderscheiding als de beste tekstschrijver van het jaar. Die onderscheiding werd tot voor kort ieder jaar door de Zweedse platenindustrie uitgereikt. Maar nu doet men daar niet meer aan.
Stig zelf vindt zijn tekst van het nummer *Happiness,* geschreven

voor Björn en Benny, de beste tekst die hij ooit heeft gemaakt. En zijn slechtste?
„Ja, dat moet het nummer van Lasse Löndahl geweest zijn. Ik krijg kippevel, als ik het af en toe op de radio nog wel eens hoor."
Hij schrijft nu alleen nog maar voor zijn eigen artiesten en natuurlijk in de eerste plaats voor ABBA. Eigenlijk zou hij er best mee op willen houden om zich te kunnen konsentreren op belangrijker zaken. „Ik mis het schrijven niet. Het eist erg veel van je. Goed, ik moet toegeven, het heeft veel bijgedragen tot het sukses van de onderneming."
Ook internationaal wordt Stig gerespekteerd.

Een bewijs hiervan is het uitroepen in 1974 van Stig door het Amerikaanse muziekvakblad Billboard tot „trendsetter" van het jaar. Nog slechts één keer eerder was dit een Europeaan ten deel gevallen en toen ging het om niemand minder dan Brian Epstein, de overleden manager van de Beatles. (De derde Europeaan die deze onderscheiding ten deel viel, was in 1976 aan onze eigen Joost den Draayer.) In het begeleidend schrijven stond dat Stig de prijs had ontvangen voor „zijn kreatieve talent als muziekuitgever, producer en voor de vele internationale hits van ABBA".
In de laatste jaren is Stig in verhitte Zweedse debatten over de muziek een symbool geworden van de zo verachte kommerciële platenindustrie. Hij is het mikpunt van vele aanvallen geweest, maar heeft op eenzelfde manier teruggeslagen.
„Ze meenden gewoon een zondebok te hebben gevonden en toen die nu terugsloeg zijn ze nog meer geïrriteerd geraakt. Maar ik ben van mening dat een ieder het recht heeft zich te verdedigen en dat de aanval de beste verdediging is."
„Ik verdedig het recht van de mensen om van muziek te houden waar ze graag naar luisteren. Omdat *gewone* mensen ergens van houden, hoeft dat nog niet verkeerd te zijn."
„Er is een kleine kliek die vindt dat ze zelf biezonder zijn en dat verder iedereen stom is. Alleen wat die kliek denkt en doet is juist. Vuilnisvat-elite noem ik dat."
„Ik bedoel maar te zeggen dat als iets erg populair is, dit nog niet betekent dat het ook slecht is! Een andere opvatting vind ik een beangstigende gedachtengang."
Stig probeert zich in de politiek neutraal op te stellen. De kritiek van

linkse zijde laat hij langs zich heen gaan. „Voor een groot gedeelte is die kritiek ongegrond en verder doet het nogal zielig aan."
Het is waarschijnlijk niet eens zo vreemd dat linkse groeperingen hem als doelwit voor hun aanvallen kiezen. Hij vertegenwoordigt op vele manieren de „gegoede burgerij". Hij is een geslaagd zakenman en verdient een hoop geld. En hij schaamt er zich niet voor dat geld te gebruiken om het leven voor hem en zijn gezin wat aangenamer te maken. Zo heeft hij zich onlangs nog in een fantastische 9-kamer woning op een steenworp afstand van zijn kantoor gevestigd.
„Het gebeurt vaak dat ik midden in de nacht wakker word en dan de slaap niet meer kan vatten. Dan wil ik naar kantoor om te werken en dat probleem is nu opgelost."
Stig heeft ook een zomerhuis op een van de eilanden van de Stockholmse Archipel. Daar heeft hij geen kwaad geweten aan overgehouden en daar is ook geen reden toe. Voor elke cent heeft hij hard moeten werken.
Stig kan op de televisie agressief en onredelijk overkomen, maar de mensen die hem kennen weten, dat hij veel aardiger en vriendelijker is dan de meeste mensen denken. Natuurlijk is hij niet zo ongekompliceerd als hij zich voordoet. Of zoals Frida zegt: „Hij is geen gemakkelijk mens, maar hij bezit eigenschappen waar de mensen geen weet van hebben. Als je zo lang met hem hebt samengewerkt als wij hebben gedaan, leer je kanten van hem kennen die buitenstaanders nooit te zien zullen krijgen."

Hoewel de meeste liedjes door Björn en Benny in een klein optrekje achter hun zomerhuis gekomponeerd worden gedurende hun verblijf op het zogenaamde ABBA-eiland, wordt het echte werk in de studio's verricht. Onnoemelijk veel uren van hard werken met enkele uitgezochte musici en technikus Mike B. Tretow gaan aan elke opname vooraf. Er zullen weinig artiesten zijn die zoveel tijd in een studio doorbrengen als Björn en Benny. Het afhuren van een volledig uitgeruste studio is een dure aangelegenheid. Manager Stig Anderson schat de produktiekosten van het laatste ABBA-album op een kwart miljoen. Dat is zeker vijfmaal zo veel als een normale Zweedse groep aan opnamen uitgeeft. Als leden van de populairste popgroep ter wereld kunnen zij zich veroorloven zoveel tijd in de studio door te brengen.
Tenminste, daar lijkt het op, maar in werkelijkheid is dat niet zo. Als zij tot in de kleine uurtjes in de Metronoom Studio's in Stockholm doorwerken, is dat echt geen luxe. Michael Tretow: „Dat hebben Björn en Benny vanaf het prille begin gedaan. Ze blijven doorgaan tot zij helemaal tevreden zijn. Nooit geven zij het op en zij zijn waarschijnlijk de enigen in Zweden die zo te werk gaan. Het is een soort perfektionisme, een kwestie van het alleen maar goed willen doen. Zij vallen niet over een verkeerde noot of een ritmische verandering. Ze willen een plaat produceren die fantastisch klinkt."
Michael B. Tretow, meestal Mike genoemd, is naast Stig Anderson misschien wel de belangrijkste persoon achter het fenomeen ABBA. Hij speelt een buitengewoon grote rol bij het tot stand komen van hun speciale sound, een sound die door anderen exotisch wordt genoemd.

Mike, 32 jaar oud, heeft vanaf de eerste ABBA-plaat achter de knoppen gezeten. Ook daarvóór nog zat hij als geluidstechnikus in de veel gebruikte Metronoom Studio's bij de opnamen van de platen van Agnetha en Frida. Zelfs heeft hij nog gewerkt voor de Hootenanny Singers, maar aan het werk van de Hep Stars heeft hij geen deel gehad.

Hij heeft Benny pas leren kennen toen deze ging samenwerken met Björn.
Mike is gediplomeerd elektriciën, maar heeft dat beroep nooit uitgeoefend. Al meteen na zijn opleiding kreeg hij de kans in de Metronoom Studio's te gaan werken. Hij werd daar vlug aangenomen. Zelf had hij al vijf opnamen op zijn naam staan, waarvan zowel de tekst als de muziek door hem zelf is geschreven. „Ze waren ontzettend slecht," zegt Mike. „Als ik ze nu hoor, moet ik er om lachen."
Mike werkt nu al zeven jaar bij de Metronoom Studio's. Hij heeft het vak van onder af geleerd onder leiding van de oprichter van de studio's Rune Persson. „Het waren zware, maar vruchtbare jaren. Ik werkte keihard en als we het druk hadden, maakten we per dag een single."
Na twee jaar in de Glenmark Studio's doorgebracht te hebben, begon Mike in april 1976 als free-lancer te werken. Hij produceert thans verschillende Polar-artiesten. Op het ogenblik is Mikes belangrijkste functie die van hoofdgeluidstechnikus bij ABBA. Elk half jaar besteedt hij twee dagen per week aan de groep.

„Björn en Benny zijn absoluut hun eigen producers. Ze hebben vanaf het begin professioneel gewerkt. Dat is waarschijnlijk een van de redenen waarom wij zo goed met elkaar kunnen opschieten. Zij zijn de twee mensen in het vak die ik het meest bewonder. Ze hebben bijna altijd gelijk. Vaak heb ik gezegd dat dit of dat niet mogelijk was, maar zij bleken op het laatst altijd gelijk te hebben. Behalve dat, hebben zij de durf bepaalde dingen uit te proberen. Het gebeurt vaak dat ik een of ander voorstel voor een gekke sound doe. Dan is het meestal zo dat zij dat eerst niet durven te gebruiken, omdat zij het nog nooit eerder hebben gehoord. Maar enkele maanden later komt het dan toch voor op platen bestemd voor de Amerikaanse markt en dan wil ineens iedereen dat gaan gebruiken. Björn en Benny zorgen er voor altijd een stap voor te blijven, dat maakt de samenwerking zo prettig."
Als Björn en Benny met iets nieuws de studio binnenkomen, is alleen de melodie nog maar klaar. Björn speelt het op de gitaar en zingt daar een geïmproviseerde tekst bij. „We hechten bijzonder veel waarde aan een goede melodie," verklaart Björn. „Wij behoren tot de weinigen die er veel moeite voor over hebben een goede

Naast Stig Anderson is technikus Michael B. Tretow de belangrijkste man achter het fenomeen ABBA. „Hij is een ware bron van inspiratie met veel eigen ideeën," zegt Benny over hem. „Hij is de zesde ABBA."

melodie te brengen. De mensen in het buitenland vinden dat daarin onze grote kracht ligt. Als we op ons eiland aan het komponeren zijn, hebben we alleen de beschikking over Benny's piano en mijn gitaar, maar dat is eigenlijk al meer dan genoeg. Een goede melodie klinkt ook goed op alleen maar een piano en een gitaar. Met een sterke melodie kun je beter en gemakkelijker werken. Pas als je de melodie hoort, krijg je er enig idee van hoe je die op de plaat wilt zetten: als rock, reggae, of misschien zelfs als wals!
Natuurlijk zouden we al onze liedjes hetzelfde kunnen maken, maar dat vinden we niet interessant. Onze ingebouwde muzikale nieuwsgierigheid dwingt ons ertoe veel soorten muziek uit te proberen. Daarom zeggen we ook nooit: we gaan zo'n bepaald soort lied schrijven."
„Björn en Benny zijn erg voorzichtig en nauwkeurig als ze een lied op papier zetten," zegt Mike. „Zo hebben ze altijd al gewerkt. Vanaf de eerste plaat die ze maakten huldigden zij de filosofie dat iedere song een hit moet kunnen worden. Materiaal als opvulling wordt door hen niet gebruikt. Het was de eerste keer in mijn loopbaan dat in de Zweedse platenwereld zo iets voorkwam."
In de studio hebben Benny en Björn nooit meer dan drie musici tegelijk nodig. Degenen die altijd gevraagd worden te spelen zijn: Janne Schaffer op basgitaar en Ola Bunkert of Roger Palms op drums. „Deze jongens zijn ontzettend goed: even goed als Amerikaanse en Engelse studio-musici," zegt Mike. Björn en Benny zijn het daar mee eens. Een van de redenen waarom ABBA haar platen in eigen land blijft opnemen, in plaats van in een of andere grote buitenlandse studio, is dan ook dat zij zo goed met hun huisorkest kan opschieten. De groep werkt er op haar gemak en wordt niet opgejaagd. „In een studio moet een ontspannen sfeer hangen," vindt Björn. „Als je onder druk werkt loop je de kans de song niet zo te krijgen als je het hebben wilt. De musici in Amerika zijn eraan gewend in een snel tempo te werken. Ze zouden zeker gauw genoeg van ons hebben."
„Het ergste dat je in een studio kan overkomen, heeft Bengt Bernhog me eens verteld, is dat paniekgevoelens je parten gaan spelen. Dat kan gebeuren als je al een tijd met iets bezig bent en je nog niets hebt bereikt. Dan wordt het een kwestie van doorzetten en niet opgeven. Als iets niet gaat zoals wij willen, laten we het er niet bij

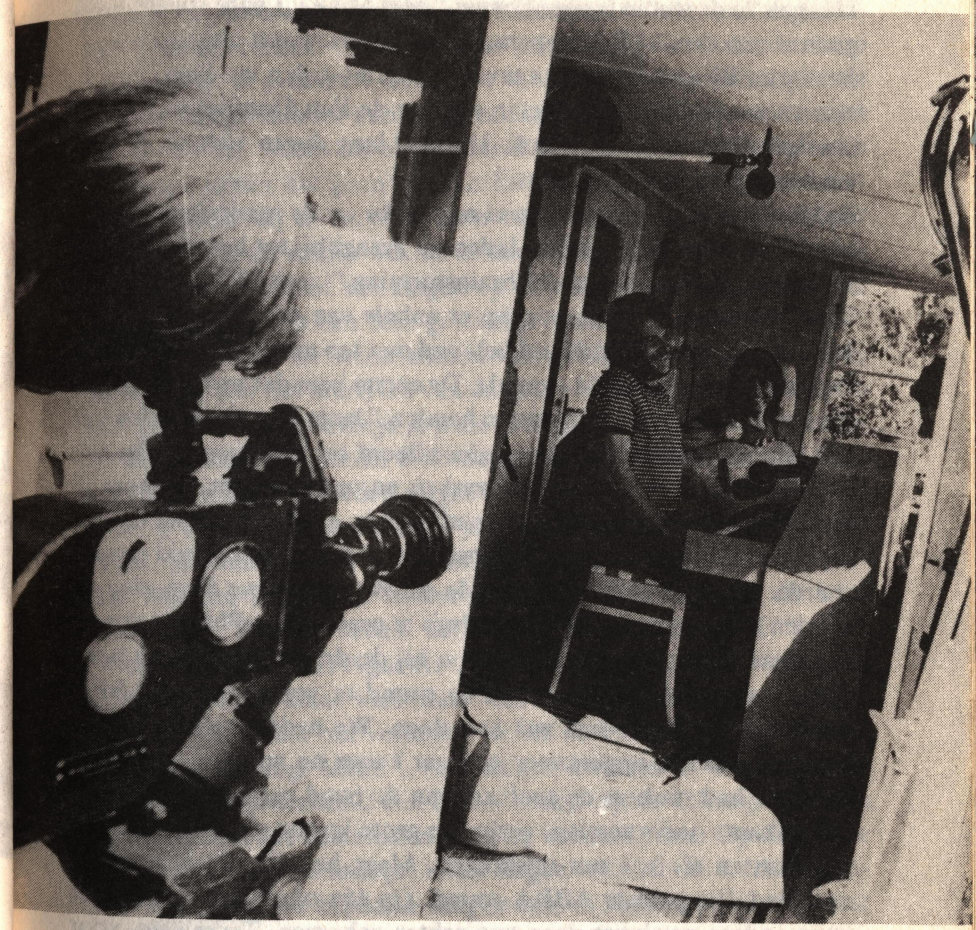

Achter Björns zomerhuisje staat een klein geel schuurtje. Daar zien de hits van de groep vaak het eerste licht. Dat huisje staat op het geheime eilandje dat ABBA heeft in de Stockholm Archipelago. Deze foto van Björn en Benny is genomen in de zomer van 1976, toen de opnamen voor de tv-show „Abba-Dabba-Doo" in volle gang waren.

zitten. We blijven werken tot het beter klinkt." „Iets is nooit kant en klaar als ze de studio binnenkomen," zegt Mike. „Lange studio-uren gaan er aan een ABBA-opname vooraf. Alles wordt uitgeprobeerd. Benny en Björn werken van tevoren allerlei stijlen uit. Soms beginnen ze een lied als skiffle, gaan over op de Fats Domino-toer en ze eindigen dan met rock 'n roll. Het kan lang duren voor ze de stijl vinden die bij het liedje past."

Björn en Benny vormen samen met Mike en de sessie-muzikanten een hecht team in de studio. Iedereen draagt bij tot het uiteindelijk resultaat. „Het is een soort brainstorming," zegt Mike, „iedereen komt met ideeën. Soms worden er enkele van mij gebruikt!!"

Mike zag zijn vindingrijkheid beloond met ten minste één belangrijk ingrediënt van de ABBA-sound. „De eerste keer dat we het gebruikten heb ik ze voor de gek moeten houden," lacht hij. „We hadden net een nieuwe snelheidsregelaar geïnstalleerd bij Metronoom. Op een avond zat ik in m'n eentje te werken en ontdekte dat wanneer ik hetzelfde instrument twee keer afspeelde en de snelheid van de bandrecorders veranderde, het instrument een enorm geluid produceerde. Op de avond voorafgaande aan de dag dat we *Ring, ring* op zouden nemen, zaten we bij mij thuis te praten over Phil Spector en zijn werkwijze. Ik had gelezen hoe hij de drums vijfmaal op band zette, om zodoende een bepaalde sound te verkrijgen en ABBA vond dat ook zij zo iets wel kon doen. We hadden al een instrumentaal gedeelte opgenomen en daar kwam nu nog een deel overheen. Ik had stiekem de snelheid van de band veranderd. Het was een riskante onderneming, gezien de grote kosten voor de studio en muzikanten als het zou mislukken. Maar het liep goed af en zo ontstond die speciale ABBA-sound. Op één of andere manier was geen andere producer daar nog achter gekomen. Tenminste, voor zover ik weet heb ik het alleen maar op ABBA-platen gehoord. Het maakt nu deel uit van mijn stijl als geluidstechnikus."

Dat de platen waarschijnlijk net zo goed verkocht zouden zijn zonder die sound, is een andere zaak.

Tijdens de eerste gedeelten van een opname, als de liedjes nog gestalte moeten krijgen en het instrumentale deel nog moet worden uitgewerkt, zijn Agnetha en Frida zelden in de studio te vinden. Ze vertrouwen volledig op Björns en Benny's kunnen en voelen zich niet buitengesloten. „Bovendien nemen Björn en Benny de opgenomen

muziek mee naar huis, zodat wij het af kunnen luisteren en zodoende suggesties kunnen doen of kommentaar leveren," zegt Frida. „Als we eenmaal samen rond de piano zijn gaan staan om onze stemmen uit te proberen, komen er vaak dingen naar boven die we in het achtergrondkoor kunnen gebruiken. Ook op andere manieren dragen we bij. Neem nu bijvoorbeeld *Hasta mañana.* We kwamen er algauw achter dat geen van ons het liedje kon zingen en na een tijdje hadden wij de moed al zo'n beetje opgegeven. Toen ik een keer alleen in de studio was en er een beetje mee zat te rommelen ontdekte ik dat ik het kon zingen op de manier van Connie Francis. Dus zong ik het op een zeer gevoelige manier en toen lukte het."
Tegelijk met het tot stand komen van het instrumentale gedeelte, begint Stig met het schrijven van de tekst. Hij is degene die de titels bedenkt, dat is een belangrijk punt. Een goede titel komt een melodie alleen maar ten goede. Ook maakt hij basisteksten, die dan later door Björn verder worden uitgewerkt.
„Het is een hopeloze zaak als je geen goede teksten hebt," zegt Frida. „Die moeten op de één of andere manier bij de muziek passen. Als een liedje niet lekker klinkt, moet je iets aan de tekst veranderen. Wat dat betreft hebben wij het laatste woord."
Eerst was het zo, dat Agnetha en Frida de vokalen pas vastlegden als de muziek al klaar was, maar van die volgorde is men nu afgestapt. „Vaak pakte het verkeerd uit als de meisjes de vokalen het laatst deden," zegt Mike. „Veel dingen kwamen er daardoor niet uit. Was er bijvoorbeeld een lekker stukje op de achtergrond, dan bleek later dat het helemaal niet bij de vokalen paste. Op de laatste elpee hebben we de meisjes laten zingen voordat de muziek kompleet was, zodat we bepaalde dingen daar in konden passen waar ze het beste klonken.
Het zingen van de meisjes is ook erg belangrijk. Niemand in Zweden zingt met zo'n overgave als zij doen. De zang op veel Zweedse platen klinkt erg leeg. Frida en Agnetha geven zich altijd helemaal."
„Benny's pianospel is ook van belang," gaat Mike verder. „Hij speelt op de ABBA-platen altijd piano. Onder de popmusici is hij werkelijk een van de besten. Ik heb soms het idee dat de mensen niet weten hoe vreselijk goed hij is. Vraag Benny iets te spelen uit ‚Het Zwanenmeer' en hij speelt het je zo voor. Als je hem dan vraagt waar hij dat heeft geleerd, dan zegt hij dat hij het op de radio heeft gehoord.

Hoort hij iets goeds op de radio dan speelt hij het meteen na."
In de miks gaat de meeste tijd zitten. Vierentwintig sporen vol instrumentale en vokale klanken moeten worden gekombineerd, vermengd en uitgebalanceerd tot de miks die het publiek uiteindelijk op de plaat te horen krijgt. Björn, Benny en Mike werken samen aan het mengpaneel.
„De miks is het moeilijkste gedeelte," vindt Mike. „We blijven met miksen doorgaan tot we tevreden zijn. ‚Metronoom' is in het bezit van een fantastisch mengpaneel met een biezondere klank. Dit bepaalt ook voor een groot deel de ABBA-sound. Het is een meesterlijke studio."
Björn, Benny en Mike zijn gelijke zielen, ze delen hetzelfde ideaal: muziek maken die mensen gelukkig maakt.
„ABBA maakt geen muziek met een boodschap," verklaart Mike. „Alleen maar muziek waar je je lekker bij voelt. Daar gaat het bij ons om. Het maakt je blij. Het moet je een kick geven..."
„Het belangrijkste is dat de mensen iets voelen als ze de muziek horen," voegt Björn eraan toe. „Niets is erger dan het horen van muziek, die dwars door je heen gaat, als we een boodschap over willen brengen."
Buiten Zweden vinden de mensen dat de muziek van ABBA exotisch aandoet. Björn verklaart dit als volgt: „Als onze muziek voor Engelse oren wat buitenlands aandoet, is dat het gevolg van de opname in een Zweedse studio, met Zweedse muzikanten en van het feit dat de liedjes in een Zweedse omgeving werden gekomponeerd. Zo iets krijg je natuurlijk niet als je naar Alabama gaat en probeert het precies zo te laten klinken, als alles daar klinkt. Dat is waarschijnlijk een van de redenen dat onze muziek in het buitenland zo aanslaat. Vijf jaar geleden was het in Zweden nog niet mogelijk dergelijke platen op te nemen. Toen bleven we nog achter. Maar met de musici van vandaag de dag kan dat wel. Ze spelen anders dan de Amerikaanse musici, maar zeker zo goed. In Amerika klinkt het allemaal wat zwaarder en rielekster, hier spelen ze op een totaal andere manier. Vandaar misschien die exotische sound."
Tijdens de vele uren die samen in de studio werden doorgebracht heeft Mike, Benny en Björn van heel dichtbij leren kennen. „Het zijn twee totaal verschillende persoonlijkheden. Ik veronderstel dat ze elkaar daarom zo goed aanvullen. Benny hoort tot het onverbe-

terlijke soort dat nooit naar huis wil gaan. Zelfs al is het na middernacht en al zijn we van 's morgens vroeg af in de studio: hij wil doorgaan. Hij kan er niet genoeg van krijgen. Zijn hele wezen is een bron van muzikale ideeën, maar soms moet hij afgeremd worden. Björn is veel praktischer ingesteld. Zijn muzikaliteit ligt op een heel ander gebied dan die van Benny. Hij is erg goed in akkoorden."
Mike maakte in het voorjaar van 1976 een eigen elpee *Let's Boogie.* Op technisch gebied is hij zijn tekst ver vooruit. Alle nummers die op de elpee staan heeft hij zelf geschreven. De teksten kwamen van een vriend, Thomas Minor. De muziek van de liedjes is die waarmee beiden waren opgegroeid, namelijk rock'n roll. Alle artiesten met wie Mike heeft samengewerkt zijn op deze elpee te horen. „Ik heb alles geprobeerd waartoe ik Benny en Björn niet kon overhalen het op hun platen te zetten. Misschien dat de geweldige sounds waarmee ik te voorschijn ben gekomen op toekomstige ABBA-platen te horen zullen zijn."
Mike wordt door zijn werk volkomen in beslag genomen. Het is bij hem 24 uur per dag popmuziek wat de klok slaat. Hij leest alle boeken over popmuziek en speelt het bovendien nog klaar naar de meeste nieuwe platen te luisteren. Na een dag van hard werken luistert hij nog uren naar platen „om z'n oren uit te wassen".
„Ik probeer bij te houden wat anderen doen. Wat ABBA doet is niet uniek, maar heeft meer te maken met een bepaalde trend. Ik moet wel naar nieuwe platen luisteren om te voorkomen dat ik een totaal andere sound gebruik dan alle anderen.
Ik moet op de hoogte blijven van de laatste ontwikkelingen. Het kan bijvoorbeeld ‚in' zijn om de bas-drum te doen met veel ‚treble' zodat je een klikkend geluid krijgt. Als de bas-drum op ABBA's plaat dan niet klikt, wordt er gezegd dat het slagwerk niet goed klinkt."
Mike wordt haast lyrisch als hij begint te vertellen hoe inspirerend het is met Benny en Björn samen te werken, die op hun beurt weer de aandacht erop vestigen hoe belangrijk Mike is voor ABBA.
Benny zegt: „Vanaf het eerste ogenblik dat ik hem ontmoette, voelde ik al meteen dat deze jongen hetzelfde dacht als wij. Mike doet een groot aantal andere opnamen, dus je vraagt je af waar hij de energie vandaan haalt. Toch speelt hij het klaar zijn entoesiasme te bewaren voor hetgeen wij doen. Mike is voor ons een bron van

inspiratie. Hij is het zesde lid van ABBA."
Mike zelf zegt blij te zijn dat hij in staat is zich volledig met zijn hobby bezig te kunnen houden. „Dit is voor mij geen baan, maar meer een liefhebberij. Ik heb niet veel idealen. Voor mij is geluidstechnikus zijn gewoon het fijnste wat er bestaat. Na *Ring, ring* dacht ik dat het voorbij was. Ik heb ABBA gezegd, dat het niet beter kon. Later, toen het steeds beter werd heb ik gewoon geaksepteerd dat hun horizon grenzeloos is. Ik geloof ze nu onvoorwaardelijk."

ABBA Incorporated (ABBA BV)

In een rustige straat even buiten het centrum van Stockholm staan bij enkele gebouwen geüniformeerde wachten.
Tussen al deze gebouwen in, die ambassades blijken te zijn, staat „Boldersgatan", een goed onderhouden huis, dat rond de eeuwwisseling werd gebouwd. Eens was het de residentie van warenhuiskoning Paul U. Bergström. Tegenwoordig is hier het hoofdkwartier van ABBA gevestigd.
Hier bevinden zich de kantoren van Sweden Music B.V. en Polar Music B.V. Hier ook worden de nieuwe platenprodukties met de naam ABBA op de hoes geproduceerd. Produkties, die hun weg door de gehele wereld zullen vinden. Hoewel Polar nog andere artiesten dan die van ABBA in zijn stal heeft, is ABBA toch de ekonomische pijler waar de gehele onderneming op steunt.
Het huis is bezit van Sweden Music B.V. waarvan Stig alle aandelen bezit. Het werd aangekocht in de herfst van 1975 en zag er toen erg verwaarloosd uit. De verbouwing heeft veel tijd en geld gekost. De architekten hebben zich ingespannen om bij de modernisering van het oude patriciërshuis de stijl van het gebouw zoveel mogelijk intakt te laten.
Stigs echtgenote Gudrun is bij de verbouwing als adviseuse opgetreden. Ze is erg geïnteresseerd in interieurverzorging en zowel de kleurenkombinaties als de meubels getuigen van haar goede smaak. Het resultaat is een plezierige en moderne werkruimte, een stimulerende omgeving voor de 19 werknemers van de onderneming. „Het doet niet aan als een kantoor, het heeft meer weg van een tweede thuis."
In de kelder zijn een sauna en een rieleksruimte ingericht, waar men zich na de trimrondjes in het Lilian's Park lekker kan ontspannen. Parterre hebben Björn en Benny een werkruimte. Van hieruit regelen zij hun zaken en hier ontvangen zij de pers. Ook parterre is een repetitieruimte aanwezig, voorzien van een stereo-installatie, tv en video-apparatuur; hier doen Agnetha en Frida meestal hun jazzballet-oefeningen. Bovendien heeft de fanklub hier haar hoofdkwartier opgeslagen.

Een verdieping erboven zitten Stig, zijn naaste assistent Görel Johnson, de administratieve afdeling onder leiding van Gudrun en Hans „Berka" Bergqvist. De teleks die 24 uur per dag ratelt, bevindt zich ook hier.
Op de tweede verdieping ten slotte huist de muziekuitgeverij.
Polar Music B.V. en Sweden Music B.V. beslaan op de bovenste twee verdiepingen na, het gehele gebouw. Die ruimte wordt op het ogenblik door een verzekeringsmaatschappij gebruikt. Een eventuele uitbreiding is dus nog mogelijk.
„Maar voorlopig zijn we niet van plan het bedrijf verder uit te breiden," verzekert Björn. „We willen niet te veel gezelligheid en gemak verliezen."

Zodra ABBA een besluit over de platenhoes heeft genomen en zodra de proefpersing is goedgekeurd, gaat alles naar het centraal distributiecentrum en neemt Polars eigen verkooppersoneel het over.
Het platendistributiecentrum is een gezamenlijk bezit van de belangrijkste Zweedse platenmaatschappijen: Phonogram, Polydor, Metronoom, Sonet en Polar. Vanuit dit centrum worden ABBA's platen over de hele wereld verstuurd.
„Distributie is erg duur en vergt veel werk. Als we de distributie rechtstreeks vanuit ons eigen kantoor zouden moeten regelen, hadden we er nog wel dertig man personeel bij moeten nemen," licht Benny toe.
Polar heeft behalve haar vaste medewerkers ook nog een groot aantal free-lancers in dienst. Zo werken twee bekende producers, namelijk Mike Tretow en Rurger Gunnarson op free-lance basis.
Hoewel iedereen bij Polar voor en met ABBA werkt, zijn er toch enkele sleutelfiguren, hoewel die achter de koelissen blijven. Dat zijn dan met name Stigs vrouw Gudrun, diens naaste assistente Görel Johnson en Hans „Berka" Bergqvist.
Gudrun is inmiddels afgestudeerd als handenarbeidlerares, maar zij begon al vroeg met het regelen van de financiën van Sweden Music en Polar Music. Zij deed toen alles nog alleen; nu bestaat de financiële afdeling, behalve de akkountant, nog uit drie mensen meer. Zij geeft zich zelf de titel van ABBA's schatbewaarster.
Gudrun: „Ik heb ook een kursus ekonomie gevolgd, maar het

Sussie Wägeborg zorgt voor ABBA's fanklub. Die is gevestigd in de kantoren van Polar in Boldersgatan, Stockholm. Hier werkt Sussie zich door een berg van tienduizenden brieven per week heen. Op de foto: de post die de fans uit Polen hebben gestuurd.

meeste heb ik toch me zelf geleerd. Tegenwoordig zorg ik ook voor ABBA's persoonlijke zaken en houd hun zakelijke beslommeringen bij."

„Toen Benny bij Polar in dienst kwam," vervolgt Gudrun, „heb ik hem geholpen orde te scheppen in zijn financiële zaken. Benny is veel meer dan Björn een vrijbuiter. Zij zijn totaal verschillend van karakter. Björn is zuiniger en vraagt misschien niet zoveel van het leven."

Görel Johnson begon in 1969 als Stigs sekretaresse en is nu met een eigen sekretaresse zijn rechterhand. Görel behandelt vooral de zaken die het buitenland betreffen, ziet toe op materiaal en kontrakten en draagt er zorg voor dat de kontrakten met relaties soepel verlopen. De eerste jaren werkte zij alleen voor de muziekuitgeverij, maar nu neemt ABBA 80% van haar tijd in beslag.

„Ik ben hun manusje van alles. Ik herinner hen aan afspraken, regel dingen voor hen, maak notities over vergaderingen, arrangeer fotosessies, kortom: ik zorg voor de meer praktische zaken. Als bijvoorbeeld een krant ABBA wil spreken, moet de afspraak via mij lopen. Ik weet voor wie ABBA wel tijd heeft en voor wie zij dat niet heeft.

Kranten uit Duitsland, Nederland, Frankrijk en Engeland bellen vaak op en vertellen dan dat zij van plan zijn naar Zweden te komen, omdat ze een geweldig artikel over ABBA willen schrijven. Of ABBA dan maar drie dagen voor hen uit wil trekken. Ik moet hun dan zo vriendelijk mogelijk mededelen dat dit wegens gebrek aan tijd onmogelijk is. Dat geeft af en toe problemen, maar meestal tonen de kranten wel begrip. De buitenlandse kontakten schijnen in ieder geval tevreden over ons te zijn."

Veel telefoontjes die Görel aanneemt en aan Stig doorgeeft, betreffen tv-aanbiedingen. In de meeste gevallen is het voor ABBA onmogelijk die te aksepteren, maar men heeft er een oplossing voor gevonden. Vanaf *Ring ring* heeft de welbekende Zweedse filmproducent Lasse Hallström tv-films gemaakt van ABBA met de liedjes die op dat moment het populairst waren. Deze films vormen een uitstekende vervanging voor die televisielanden, die ABBA persoonlijk niet bezoeken. De film van *Fernando* bijvoorbeeld, werd naar niet minder dan 16 landen over de hele wereld gestuurd.

Men is nu van plan nog een stap verder te gaan en van elk lied twee

films te produceren. Een televisiestation kan niet tweemaal achter elkaar dezelfde film laten zien, zo wordt er geredeneerd, dus zouden twee verschillende films een uitkomst kunnen betekenen.
Görel vergezelt Stig naar de vele internationale muziekevenementen en iedere winter is ze met hem te vinden op de muziekbeurs MIDEM in Cannes. „Het is fijn te zien hoe Stig en ABBA in het buitenland gerespekteerd worden. Dat respekt groeit nog elk jaar."
Hans neemt op de eerste plaats de zaken voor de Zweedse kant van Polar waar en dus ook voor ABBA. Hij is degene, die ervoor zorgt dat platenhoezen en foto's gemaakt worden en dat er voldoende platen en kassettes worden geproduceerd. „ABBA legt steeds meer beslag op mijn tijd. Ze hebben alles op zijn kop gezet. Enkele jaren geleden vond men de verkoop van 50.000 platen in Zweden een ongelooflijk hoog aantal. Vandaag de dag verkoopt ABBA iets meer dan tien keer zoveel. De Zweedse platenpersers zijn niet in staat zo'n hoog aantal in korte tijd te produceren en daarom laten we in Noorwegen en ook in andere landen platen maken. Vanaf de dag dat een ABBA-plaat wordt uitgebracht moet het mogelijk zijn die binnen 3 of 4 dagen over geheel Zweden te distribueren. Dat lukt ons door de goede organisatie, die we achter ons hebben staan."
„Berka" is een jeugdvriend van Björn Ulvaeus. Ze woonden in dezelfde straat in Västerik en bezochten dezelfde school. In 1966 werd hij chauffeur en toermanager van de Hootenanny Singers en maakte met hen ook een plaat. Hij is ook met de Hep Stars en Lasse Berghagen op toernee geweest. Hij begon bij de distributiemaatschappij en werkt sinds 1974 eksklusief voor Polar en ABBA.
„Björn heeft altijd geweten dat hij het zou maken in de showbusiness. Toen ik met de Hootenanny Singers op toernee was, was Björn altijd degene die de meeste zin had om te spelen. Hij oefende overal: in de auto, in de hotelkamers enz. Nu is Björn zo mogelijk nog serieuzer bezig dan toen. Het is nu geen spel meer."
Polar Music B.V. werd opgericht in 1963 door Stig Anderson en Bengt Bernhog. Ieder van hen was in het bezit van de helft van de aandelen. Toen Bengt in 1971 stierf nam Stig zijn aandelen over. In 1975 liet hij de helft van de aandelen naar Björn en Benny's Harlekin B.V. gaan en de andere helft bezit hij door zijn onderneming Sweden Music B.V.

„Vanaf het begin zijn we overeengekomen dat Björn en Benny een deel van de zaak moesten hebben," zegt Stig. „Ik had toegezegd dat als de zaken goed gingen, we binnen enkele jaren zonder voorwaarden hiertoe over zouden gaan. En het blijkt dat we elkaar goed aanvoelen. Natuurlijk hebben we onze meningsverschillen, maar we bespreken alles en proberen elkaar over te halen. De uitslag van een stemming moet altijd 3-0 zijn. Als een van ons een andere mening is toegedaan, is het zijn plicht hier voor uit te komen."
Stig betreurt het feit dat praktische zaken, zoals vergaderingen, eindeloos veel tijd in beslag nemen: „Björn en Benny zijn erg voorzichtig met de onderneming. Maar het wordt zo bijna onmogelijk nog kreatief bezig te zijn."
„Er is te veel werk. Het kan voorkomen dat ik me helemaal met de toekomstplanning moet bezighouden en dan een ekstra ekonoom aan moet trekken om een aantal praktische zaken los te kunnen laten."
In 1975 had Polar een omzet van 10 miljoen gulden. De bekendste artiesten behalve de leden van ABBA zijn: Ted Gärdestad, Svenne en Lotta, Lena Andersson en Arne Lamberth.
Polar heeft er voor gewaakt niet opgeslokt te worden door een van de multinationale platengiganten en is nog steeds een van de weinige onafhankelijke platenmaatschappijen in Skandinavië. Dit heeft tot gevolg dat ABBA niet uitsluitend op één wereldbekend label verschijnt. In Zweden, Noorwegen en Denemarken worden haar platen op haar eigen label, Polar uitgebracht. In West-Duitsland en Nederland bij Polydor en in Engeland bij CBS, om maar een paar voorbeelden te noemen.
Maar ondanks dit gekompliceerde beeld behoudt ABBA de volledige kontrole over haar platen en ook over de volgorde waarin ze verschijnen. Nergens ter wereld kan een ABBA-plaat worden uitgebracht zonder toestemming van Stig en ABBA. In het kantoor te Boldersgatan blijft de teleks dagenlang ratelen. Uit alle hoeken van de wereld komen verzoeken binnen: kwesties van aanvragen over releases, covers en tv-programma's en nog veel meer. Door middel van de teleks blijven Stig en ABBA op de hoogte van de internationale hitlijsten.
ABBA kan alleen niet overzien hoe de promotie van hun platen in verschillende delen van de wereld gebeurt. Zij is wat dat betreft

volledig afhankelijk van de maatschappijen, die haar zaken daar behartigen. Die worden dan ook zeer zorgvuldig uitgekozen en alle kontrakten worden voor een bepaalde tijd afgesloten. Als een maatschappij niet voor de juiste promotie zorgt, kan het kontrakt worden opgezegd.
Door de zwakke positie van het Engelse pond heerste er enige tijd wat verwarring op de Europese markt. Bijna elk land werd door Engelse platen overspoeld. Het was goedkoper om vanuit Engeland te importeren dan om de platen zelf te produceren.
Deze omstandigheden waren er indirekt de oorzaak van dat ABBA's *Greatest hits* eerder werd uitgebracht dan gepland was. De bedoeling was deze elpee in maart 1976 in Zweden uit te brengen. In plaats daarvan geschiedde dat reeds november 1975, in de kerstdrukte.
Dat gebeurde, omdat ABBA een optreden in een grote tv-show in Nederland had. Polydor Nederland vroeg toestemming de *Greatest hits*-elpee uit te brengen. ABBA was buiten Skandinavië nooit een groot elpee-verkoper geweest en Nederland zag nu de kans schoon hier verandering in te brengen. De Nederlandse uitgave vond echter algauw ook zijn weg naar Duitsland en dat land wilde toen zijn eigen *Greatest hits* uitbrengen omdat de Duitsers zich achtergesteld voelden. Toen kwam de bal pas echt goed aan het rollen. Frankrijk en Engeland reageerden al spoedig op dezelfde manier en het album werd over heel Europa verspreid. In Kopenhagen werd in de winkels met de Franse ABBA-elpee geadverteerd en in Zweden hadden verschillende winkeliers de Engelse versie geïmporteerd. Het was duidelijk dat ABBA toen haar suksessen zeer snel in Skandinavië moest uitbrengen.
Een van de grootste platenwinkels in Zweden belde op en meldde een aanbieding te hebben gekregen van 10.000 eksemplaren van de Duitse versie, die vanuit Engeland zouden worden geïmporteerd. Dat was de druppel die de emmer deed overlopen. Maar ABBA had geen slechter ogenblik kunnen kiezen om een elpee uit te brengen. De kerstdrukte was al in volle gang en het zou moeilijk worden de platen in zulke grote aantallen geperst te krijgen als men verwachtte nodig te hebben. ABBA was genoodzaakt de hulp in te roepen van platenperserijen in Noorwegen en Milaan om aan de vraag te kunnen voldoen. De situatie werd nog slechter omdat de vrachtwagen

met Italiaanse persingen onderweg werd gestolen. Maar gelukkig werd die 24 uur later met de vracht nog intakt, teruggevonden.

Stig en ABBA zijn er nog steeds van overtuigd dat hun wijze van distribueren de enig mogelijke is.
„Het zou een enorme onderneming zijn om ons eigen distributiesysteem op te zetten," zegt Björn. „Bovendien is het niet eens zeker dat zo iets wel goed zou werken. In Amerika hebben bijvoorbeeld alleen de multinationals een distributiesysteem dat goed funktioneert."
Op dit moment wordt ABBA's inkomen geheel geïnvesteerd in Harlekin B.V. Dat is een onderneming, door Benny en Björn samen opgericht toen zij songs begonnen te schrijven. Agnetha, Björn, Benny en Frida zijn in dienst van deze onderneming en ontvangen ieder een salaris van f. 100.000,– per jaar. ABBA houdt er niet van over geld te praten. „Er zijn zo veel mensen die het verkeerd opvatten als er dergelijke bedragen worden genoemd. Wat wij verdienen gaat alleen ons en de belastingdienst aan. Het meeste gaat toch naar de belasting toe en wat er overblijft wordt belegd voor eventueel slechte tijden."
De platenverkoop spreekt duidelijke taal. Tweeënhalf jaar na *Waterloo* zijn er naar schatting 25 miljoen elpees en singles over de toonbank gegaan. Dit betekent dat ABBA in totaal voor 100 miljoen aan platen heeft bezorgd. Men kan dus zeggen, dat het om miljoenen gaat. Miljoenen, die geïnvesteerd moeten worden om Agnetha, Björn, Benny en Frida een veilig inkomen te kunnen verzekeren als de tijd er is dat ABBA niet meer zal bestaan. In Zweden hebben artiesten met hoge inkomens hun geld meestal in pensioenregelingen belegd. Maar nu door de staat de voorwaarden voor dergelijke beleggingen zijn verscherpt, moeten er andere manieren gevonden worden om het geld veilig te beleggen.
„Indien wij al het geld als salaris zouden opnemen, gaat 85% ervan naar de belasting en dat is voor ons natuurlijk niet de bedoeling," verklaren Björn en Benny. „Wij denken hierbij dan vooral aan Agnetha en Frida. Zij hebben een zware baan en staan onder een enorme geestelijke en lichamelijke druk. Voor hen mogen er geen financiële problemen zijn als de dagen van ABBA voorbij zijn. Wij kunnen altijd nog doorgaan als producers of komponisten."

„Wij hebben zoveel tragedies van dichtbij meegemaakt. Artiesten die ineens zonder geld zitten, geen verdere opleiding hebben en wier karrière bergafwaarts gaat. Wij willen beslist niet in zo'n situatie verzeild raken. We vinden, dat de Zweedse autoriteiten weinig begrip ervoor op kunnen brengen, dat wij willen voorkomen ook in zo'n positie te raken."

ABBA investeert haar platen-miljoenen hoofdzakelijk op de vijf volgende manieren:

1. In hun eigen opnamestudio,
2. een galerie en kunstzaak, bedoeld voor een internationaal publiek,
3. in een boekuitgeverij
4. in een televisieproduktiemaatschappij voor de videomarkt en
5. in onroerend goed.

De opnamestudio moet van internationale allure zijn. Alleen de uitrusting hiervan al wordt op 1,5 miljoen gulden geraamd. ABBA heeft echter nog niet besloten nu reeds tot het huren of het aankopen van een gebouw over te gaan.

Er zijn op dit moment slechts 2 of 3 studio's in Zweden die aan ABBA's eisen voldoen. Het meest werken zij in de studio van Metronoom, maar die is niet altijd vrij.

„Nu gebeurt het vaak dat we de duur van onze opnamesessies moeten beperken tot een of twee dagen per week, afhankelijk van de reserveringen door anderen. Als we onze eigen studio hadden, zouden we een week lang op kunnen nemen en echt intensief bezig kunnen zijn. Onze eigen studio zou echt zakelijk gerund moeten worden. Als wij er geen gebruik van maken dan kan die verhuurd worden."

Stig heeft via zijn eigen zaak, Sweden Music B.V., een kunstgalerie geopend. Björn en Benny zitten als zakenman nog te kort in Polar en hebben andere zaken die eerst nog moeten worden geregeld, maar ook zij zullen hoogstwaarschijnlijk in kunst gaan investeren.

Misschien dat ABBA – evenals dat met de Beatles gebeurde – op de effektenbeurs gebracht zal worden, maar dat is voorlopig nog toekomstmuziek. Eerst moet ABBA een aantal konkrete investeringen verrichten: in onroerend goed, galeries, studio enz. „We kunnen onmogelijk mensen overhalen te investeren in zo iets abstrakts als ons kreatief talent."

Tegen de tijd dat ABBA meer op een onderneming gaat lijken zijn er geen bezwaren om de effektenbeurs op te gaan en aandelen te verkopen. „Ook op die manier kunnen we dan winst maken, als beloning voor al het werk en de moeite van de afgelopen jaren," zegt Stig. „We dreigen niet Zweden te zullen gaan verlaten, want we willen er graag blijven, maar er kunnen zich omstandigheden voordoen, waardoor het zinloos wordt nog langer te blijven..."
„Het heeft eigenlijk nu al weinig zin meer als zelfstandige onderneming te werken, omdat 85% van de winst naar de belasting gaat. Winst op kapitaal wordt met 40% belast, wat eveneens vrij veel is. Als deze tarieven nog verder omhoog zullen gaan, is er niets meer om voor te werken. Het wordt steeds moeilijker een onderneming op touw te zetten. Als inderdaad de belasting stijgt, zullen we ons moeten beraden of we het land zullen gaan verlaten. Maar dat geldt niet alleen voor ons, ook veel andere zelfstandige ondernemers zullen hun situatie dan moeten gaan bezien. Het is niet te hopen dat die dag ooit komt..." verklaart Stig vastbesloten.
De belangstelling voor Zwedens supergroep groeit nog steeds, er wordt van alle kanten aan hen getrokken. Ze hebben al een mooie, suksesvolle tijd gehad, en er zijn nog geen voortekenen dat het einde al in zicht is.

Waarom nou dit boek juist over ABBA en niet over een andere groep? Omdat we nu het recht hebben om ABBA te vergelijken met de Beatles, die de grote helden waren van de jaren zestig? De populariteit van ABBA is nog steeds stijgende en misschien zullen zij die van de Beatles nog eens evenaren. Het zijn nu geen John, George, Paul en Ringo, maar wel Agnetha, Björn, Benny en Anni-Frid...

Arrival

Op zaterdag 19 juni 1976 bruiste de hele stad Stockholm van de festiviteiten. Het was de dag dat koning Carl Gustaf in het huwelijk zou treden met Sylvia Sommerlath en dat dus Zweden een nieuwe koningin zou krijgen.
De avond voor de trouwdag gaf het Zweedse parlement een groot artiestengala in de Koninklijke Opera in Stockholm, dat ook rechtstreeks door de televisie werd uitgezonden.
Een groot aantal briljante artiesten trad belangeloos op ter ere van het jonge paar. Het aksent lag op de zogenaamde serieuze muziek, maar er was ook een popgroep uitgenodigd: ABBA, die op deze avond een voorproefje liet horen van een nieuwe elpee: *Dancing queen.*
Dancing queen. De titel deed velen menen dat het speciaal werd geschreven ter ere van Zwedens jonge koningin Sylvia. Dat was echter niet het geval. *Dancing queen,* dat over een zeventienjarige gaat die het niet kan laten te dansen, zodra ze het ritme van de tamboerijn hoort, werd al een half jaar voor de trouwdag geschreven.
ABBA was niet van plan *Dancing queen* uit te brengen. voordat de hele elpee af was. Na de televisie-uitzending was er echter zoveel vraag naar „het Trouwlied", dat ABBA zich genoodzaakt zag op haar beslissing terug te komen. Half augustus werd de single uitgebracht in Zweden. In de Express schreef Matt Olsson dat deze plaat waarschijnlijk niet zo'n onmiddellijke greep op de mensen zou krijgen als bijvoorbeeld, *Mamma mia* en *Fernando.* Hij vervolgde: „Aan de andere kant is *Dancing queen* de beste produktie die ABBA tot nu toe heeft gemaakt; het heeft een disko-ritme, maar de rest – alle kleine dingetjes, de swingende piano, het zingen van de meisjes – begint meer en meer typerend te worden voor ABBA. Björn en Benny hebben een studie van de studio gemaakt en deze zich vervolgens toegeëigend!"
Matt Olsson betwijfelde echter of *Dancing queen* een grote hit zou worden. „Kwaliteit wint het meestal niet van goed in het gehoor liggende songs," verklaarde hij met zekerheid. Zijn vrees was echter

ongegrond. In Engeland bijvoorbeeld steeg *Dancing queen* binnen twee weken naar de hoogste regionen van de hitparade.
Op maandag 11 oktober 1976, lag ABBA's vierde elpee *Arrival* eindelijk in de winkels. Het was anderhalf jaar na hun laatste elpee. Men wist dat er veel belangstelling bestond – maar de verkoopcijfers overtroffen alle verwachtingen.
Arrival werd achtereenvolgens uitgebracht in Zweden, Denemarken en Noorwegen. In Zweden bestond de voorbestelling uit een kwart miljoen eksemplaren en in de drie Skandinavische landen hadden de detaillisten in totaal een half miljoen elpees besteld. Alle berekeningen werden in de grond geboord. Alleen al in Zweden werden in drie weken tijds 500.000 elpees en kassettes naar platenwinkels door het hele land verstuurd. In totaal werden in Skandinavië meer dan een miljoen eksemplaren van *Arrival* verkocht: 650.000 in Zweden, 200.000 in Denemarken, 125.000 in Noorwegen en 50.000 in Finland.
Anderhalf jaar is natuurlijk een nogal lange tijd om een elpee te maken. ABBA brengt dan ook meer tijd door in de studio dan welke andere Zweedse groep ook. De produktiekosten van *Arrival* liepen op tot meer dan een ton – een werkelijk astronomische som naar Zweedse maatstaven. Ook technisch gezien is *Arrival* de meest vooruitstrevende plaat door ABBA tot nu toe gemaakt. „Jammer genoeg lijken de periodes tussen het verschijnen van de platen langer te worden," zucht Benny. „Het wordt steeds moeilijker de verschillende onderdelen in elkaar te zetten. Elk nummer op *Arrival* heeft ongeveer een week studio-tijd gekost. Alles te zamen hebben we zeker twee maanden lang in de studio doorgebracht."
„Daarnaast worden we door allerlei dingen ‚gestoord'," voegt Stig eraan toe. „We kunnen niet achter elkaar doorwerken. We moeten verschillende landen afreizen en tv-shows maken. Er stapelen zich veel zaken op, die ook afgewerkt moeten worden, en waar we dan een paar dagen voor uit moeten trekken."
Maandag 6 december is bijvoorbeeld zo'n dag geweest. ABBA's agenda zag er als volgt uit: 9.00 uur: telefoon-interview met Tel Aviv; 10.00 uur: een gesprek met een Amerikaans joernalist; 12.00 uur: een vraaggesprek voor een Zweeds televisieprogramma; 13.00 uur: lunch; 14.00 uur: nog een Amerikaans joernalist voor een gesprekje; 15.00 uur: zangrepetitie voor de komende toernee.

In de zomer van 1976 werd de laatste hand gelegd aan de elpee. Toen ik Björn en Agnetha op hun eiland een bezoekje bracht, kreeg ik de gelegenheid naar een aantal afgemaakte nummers te luisteren. Een daarvan heette *Happy Hawaii* en werd op een Hawaiiaanse gitaar en andere Caribische instrumenten gespeeld. Toen de elpee uiteindelijk klaar was kon ik nergens *Happy Hawaii* vinden. Wat was ermee gebeurd?

Ja, *Happy Hawaii* was *Why did it have to be me* geworden, Björns geïnspireerde solonummer. Toen de leden van ABBA samen naar de uiteindelijke versie hadden geluisterd, kwamen ze tot de slotsom dat titel en tekst niet bij de melodie pasten. En bovendien lag het tempo te laag.

Tijdens een kostbare week in de studio haalden ze de Hawaiiaanse begeleiding weg, voegden er een andere begeleiding aan toe en handhaafden de tekst. Nog leverde dat niet het beoogde resultaat op. Een voorstel om de titel te veranderen in *Memory lane* werd verworpen. Uiteindelijk besloten zij maar weer terug te grijpen naar de geïmproviseerde tekst die Björn had bedacht, toen ze het nummer voor de eerste keer in de studio speelden.

Men kan dat als een onnodige en omslachtige methode van werken zien. Maar het is de enige manier waarop ABBA wil en kan werken. Als ze niet tevreden zijn laten ze het er niet bij zitten en gaan ze door totdat het perfekt klinkt.

Later werd *Happy Hawaii* zelfs nog op single uitgebracht. Toen ABBA begin 1977 *Knowing me, knowing you* op de plaat zette werd *Happy Hawaii* de B-kant. Ze hielden aan het originele arrangement vast, maar hadden het tempo wat opgevoerd.

„*Happy Hawaii* is een ‚grapje' van onze kant. We vinden het leuk de mensen te laten zien hoe we vanaf het begin met een nummer bezig zijn. Veel mensen die het nummer hadden gehoord op de demo-band, vroegen zich af wat ermee was gebeurd..."

Behalve *Dancing queen* en de B-kant *That's me* bevatte *Arrival* acht nieuwe nummers. De kritieken waren overweldigend positief. Een krant schreef dat „*Arrival* wederom een bewijs is voor het unieke talent van Björn en Benny hits te komponeren van internationale allure. Technisch gezien kan hij de vergelijking met welke buitenlandse pop-elpee dan ook glansrijk doorstaan. Samen met technikus Michael Tretow hebben ze geen idee ongebruikt gelaten".

Andere kranten schreven: „ABBA heeft tot nu toe haar beste produktie gemaakt; zij is nauwkeurig, professioneel en goed in elkaar gezet. ABBA neemt een speciale plaats in in de wereld van de pop." Maar er waren ook bedenkingen: „Techniek kan ook domineren. De muziek kan tussen alle toegepaste echo en elektronische instrumenten koud overkomen." Ook was er een krant die vond: „Het is een heerlijke en voortreffelijke ontsnapping aan de werkelijkheid waartoe ABBA ons uitnodigt."
De muziek en de technische uitvoering hebben indruk gemaakt op de kritici; de teksten echter zetten hen aan tot het doen van scherpere uitspraken. „Bijna allemaal even miserabel, leeg en zonder enige inhoud." En in een ander dagblad: „De teksten lijken ABBA's zwakke punt te zijn, misschien wel opzettelijk. Ze zijn bedoeld voor jonge tieners en de woorden mogen daarom niet te gekompliceerd zijn. Maar zo saai – en soms absurd – hoeven ze nu ook weer niet te zijn."
ABBA neemt deze kritiek met een korreltje zout. Benny: „Er is voor ons absoluut geen reden om poëtisch te gaan schrijven. Dit zou betekenen dat we een afstand scheppen tussen ons en ons publiek." „En ik wil er de nadruk op leggen dat de tekst zeker zo belangrijk is als de muziek. Het is essentieel dat de woorden passen bij de muziek. *Fernando* is een goed voorbeeld, dacht ik. De tekst draagt bij tot de sfeer van de muziek."
In de tijd voordat *Arrival* uit was, reisde ABBA voor een dag naar Warschau voor een televisieopname. De Poolse staatsplatenmaatschappij probeerde al enige tijd de vier Zweden over te halen een bezoekje aan hun land te brengen en toen ze uiteindelijk akkoord gingen was dat op speciale voorwaarden.
In plaats van een geldbedrag, stelde de Poolse regering aan ABBA een passagiersvliegtuig ter beschikking. In het vliegtuig zaten bedrijfsmedewerkers, joernalisten en fotografen van negen verschillende Westeuropese landen. Frida, Björn, Benny en Stig zaten ook in het vliegtuig, terwijl Agnetha al vooruit gevlogen was met haar vader Ingvar Fältskog. Uit veiligheidsoogpunt vliegen zij en Björn zoveel mogelijk apart. ABBA is ook een van de populairste groepen in Polen. Van hun *Abba* werden 250.000 eksemplaren geperst en die waren voor 110 zloty te koop – ongeveer f 7,50 – dat altijd nog een rijksdaalder meer is dan de prijs voor een gewone elpee in

Polen. Toch was zelfs dit aantal platen niet genoeg en op de zwarte markt betaalde men dan ook soms vier keer zo veel. De elpee *Arrival* werd geperst in een oplage van 800.000 stuks en dat betekende dat het gehele popmuziek-budget van 1977 aan de Zweedse groep werd besteed. *Arrival* kostte f 10,– in de winkel, wat in Polen erg veel geld is. Toch verwachtte men een grote omzet. In Warschau bracht ABBA acht songs in het tv-programma Studio 2. Studio 2 is een maandelijks amusementsprogramma van Bozena Walter en Edward Mikolajczyk, twee Poolse tv-persoonlijkheden.
ABBA en Stig gaven ook een perskonferentie, waarbij meer dan 200 joernalisten en fotografen aanwezig waren uit alle Oostbloklanden. Alweer een bewijs voor hun enorme populariteit daar. Er was zelfs een joernalist van het Russische persbureau Tass aanwezig.
Na Warschau hadden ze thuis alleen maar tijd om zich om te kleden. Dezelfde dag immers, 10 oktober, vertrokken ze alweer naar Amerika voor een toernee langs Amerikaanse televisiestations.
In een tijdsbestek van drie weken speelden ze het klaar in acht tv-shows op te treden. Ze waren te gast bij Dinah Shore en Mike Douglas; ze verschenen op een Don Kirchner Rockkonsert; ze waren te zien tijdens twee Midnight Specials en ze reisden ook nog naar Canada waar twee tv-shows werden gedaan. Om naar niet te spreken van de 30 interviews voor allerlei kranten. Een erg zwaar programma dus.
Toen de Zweedse tv op vrijdag 5 november een show van een uur uitzond, was dat een gebeurtenis. Ondanks het buitengewone sukses van de groep was geen van de twee televisiestations ooit eerder op het idee gekomen een ABBA-„special" te maken. De groep verscheen wel regelmatig in verschillende shows en programma's en had ook een belangrijk aandeel in het sukses van de Montreux-film „Made in Sweden".
Abba-Dabba-Doo echter werd de eerste komplete Zweedse uitzending met Agnetha, Björn, Benny en Frida. De interviews en buitenopnamen werden in de zomer gemaakt tijdens hun verblijf op het ABBA-eiland. De muziek was hoofdzakelijk van de elpee *Arrival* afkomstig. De meeste nummers werden eind september in Stockholm „live" opgenomen met begeleiding van een studio-orkest en verschillende kranten maakten melding van het feit dat

het een sensatie was, dat ABBA's televisieoptreden voor het eerst geen play-back was.
„De reden dat we op tv play-back doen is dat men er de faciliteiten niet heeft ons ‚live' te laten optreden," maakt Benny duidelijk. „De tv-maatschappijen hebben er de tijd en het geld niet voor. En aangezien wij erop staan dat onze muziek goed moet klinken, kunnen we moeilijk alleen met gitaar, bas, piano en drums optreden."
Natuurlijk had de tv aan eksport naar het buitenland gedacht en er werd geïnvesteerd in een ABBA-special. Iemand heeft toch eens gezegd dat ABBA na Volvo Automobielen het belangrijkste eksportartikel van Zweden is? Hoewel de interviews in het Zweeds waren, was er vanuit het buitenland veel belangstelling voor. Australië zond de show zelfs eerder uit dan Zweden.

Na Amerika wordt Engeland als de voornaamste popnatie beschouwd. Veel grote popgroepen zijn Engels: de Beatles, de Rolling Stones, de Who, David Bowie enz. Het is daarom niet verbazingwekkend dat Engeland vindt dat het de beste popmusici voortbrengt. Het is voor kontinentale artiesten altijd moeilijk geweest in Engeland naam te maken. „Wij zijn altijd de meesters geweest," zegt Garth Pearce, resensent van de Daily Express in Londen.
„Wat muziek betreft is het kontinent altijd een beetje achter op Engeland," bevestigt Andrew Pryor, marketing-manager van ABBA's platenmaatschappij CBS in Engeland.
„Er was een zeker wantrouwen binnen CBS-kringen toen het kontrakt werd getekend. Hun sound was zo anders dan die van andere groepen."
„Ik zelf heb vanaf het begin in hen geloofd. Hun muziek bereikt alle leeftijden, de produkties en melodie zijn een mooi geheel en visueel zijn ze aantrekkelijk. En ik had gelijk. Vandaag de dag houden de Engelse maatschappijen zich beter op de hoogte van wat er gaande is op het kontinent."
„We hebben bijvoorbeeld platen uitgebracht van andere Zweedse artiesten, Ted Gärdestad en Mikael Rickfors."
In 1976 ging ook Engeland plat. ABBA kwam en overwon. De vier Zweden hadden in 1974 de hit *Waterloo* die al vlug de eerste plaats bereikte, maar de daaropvolgende platen waren niet zo suksesvol.
„We hadden de verkeerde single gekozen na *Waterloo*. Als we

Honey, honey hadden uitgebracht in plaats van *Ring, ring,* dan was ABBA waarschijnlijk eerder doorgebroken. Nu viel er echter een gat van achttien maanden."
1976 werd ABBA's jaar in Engeland. Het begon met *Mamma mia,* daarna volgden *Fernando* en *Dancing queen,* drie singles achter elkaar, die de eerste plaats in de Top-50 behaalden. Popminnend Engeland had dit sinds de dagen van de Beatles in het begin van de jaren zestig niet meer meegemaakt.
De *Greatest hits*-elpee werd een nog groter sukses. Deze plaat werd in Engeland verkocht met meer dan één en een kwart miljoen eksemplaren, en dit is een fantastisch sukses in een land, dat in zo'n grote ekonomische krisis verkeert. De Engelse tieners hebben niet veel geld en zijn genoodzaakt hun zuurverdiende pennies aan singles in plaats van aan de belangrijk duurdere elpees uit te geven. Tijdens de jaren zeventig waren er maar 3-4 elpees, die net zo goed werden verkocht als ABBA's *Greatest hits.* Supersterren als Elton John en Rod Stewart zijn nooit in de buurt van het miljoen gekomen.
Een deel van het sukses kan worden toegeschreven aan het feit dat CBS een grote televisiekampagne op touw had gezet om de plaat te promoten. Andrew Pryor hierover: „Adverteren op tv is erg belangrijk bij het lanceren van een produkt. Meer dan een derde deel van de elpee-lijsten worden op tv geadverteerd. Vóór de televisiekampagne werd de plaat slechts gekocht door mensen tussen de 8 en 18 jaar. Nu bereiken we ook de andere leeftijdsgroepen."
Toen ABBA in 1976 met haar nieuwe elpee *Arrival* uitkwam, waren de platenhandelaren van dit feit al op de hoogte gesteld. Bij CBS op Soho Square Londen kwamen voorbestellingen binnen van 405.000 stuks. Ervaren mensen in de Engelse muziekbusiness konden hun ogen bijna niet geloven: dit was 100.000 meer dan enig andere plaat ooit had gehad in de voorverkoop.
Verscheidene cijfers vormen een bewijs van ABBA's enorm sukses in Engeland:
Voor haar twee konserten in de Royal Albert Hall op 14 februari 1977 hadden de organisatoren aangekondigd dat de kaarten alleen per post waren te verkrijgen. Er waren 11.212 kaarten voorradig. Dat duurde niet lang: drieëneenhalf miljoen aanvragen kwamen er binnen. New Musical Express berekende dat ABBA de gigantische Hall nog eens 625 maal zou kunnen vullen. Alleen de Rolling

Stones zouden dezelfde cijfers kunnen halen. In de Daily Express, een dagblad met een miljoenenverkoop, werd een ABBA-prijsvraag uitgeschreven met als prijs 100 ABBA-elpees. In één dag ontving het blad 21.640 reakties. Nog nooit eerder werd zo sterk op een prijsvraag gereageerd.

Het was toen ook niet overdreven dat David Hamilton op donderdagavond in BBC's „Top of the Pops" ABBA aankondigde als „the hottest group in the world". In Engeland heeft de populariteit van de vier zulke grote vormen aangenomen, dat zelfs de statige Times een lang en diepgaand artikel aan hen heeft gewijd.

„Eerder beschouwde men ABBA als de een of andere popgroep, nu spreekt men van supersterren," zegt hun Engelse uitgever Carol Broughton. Het heeft lang geduurd voor de Engelse pers ABBA aksepteerde; dit geldt vooral voor de Engelse muziekbladen. Waarschijnlijk betekende het winnen van het Eurovisie Songfestival voor hen eerder een nadeel dan een voordeel. Dat is tenminste de mening van enkele Britse muziekverslaggevers.

„Het ergste dat ze hebben gedaan is het Eurovisie Songfestival te winnen," zegt bijvoorbeeld Garth Pearce in de Daily Express.

„Het festival had nog nooit artiesten van enige betekenis voortgebracht. Daarom werden ze in het begin niet serieus genomen door de pers."

„En in 1974 was het verkeerd er zo fris en schoon uit te zien. Popmuziek moest toentertijd hard en agressief zijn en de uitvoerenden lang haar en baarden dragen. Anno 1976 is dat anders."

Bob Woffinden van de New Musical Express, Engelands grootste muziekblad, vond ABBA in het begin te weinig „popachtig". „De muziekbladen in Engeland maken verschil tussen pop- en rockmuziek. Persoonlijk vind ik dit volkomen verkeerd. Dat moet ongedaan worden gemaakt. De muziek van ABBA op *Greatest hits* en *Arrival* is zo dat iedereen ervan kan houden. Het is buitengewoon goed geproduceerd. ABBA is perfekt in dit soort muziek."

Het keerpunt kwam in de zomer van 1976. Na het grote sukses van *Greatest hits* konden zelfs de meest progressieve bladen niet om ABBA heen.

„Er was een tijd dat het ontzettend moeilijk was iets over ABBA te publiceren, behalve dan voor de Daily Mirror," zegt Julia Barnes van CBS's persafdeling. „Vandaag de dag vechten ze letterlijk om

met ze te spreken. Iedere dag moet ik twee of drie interviews afwijzen. Als ik ABBA over kon halen naar Londen te komen, zou ik gemakkelijk vier dagen kunnen vullen met enkel interviews en nog eenzelfde aantal dagen voor fotosessies van verschillende bladen."
„Het feit dat ABBA zo weinig tijd heeft om naar Engeland te komen, doet er niet zoveel toe," denkt Andrew Pryor, „het schept een sfeer van geheimzinnigheid en glamour."
„Hun ontoegankelijkheid maakt hen alleen maar nog interessanter," vindt Bob Woffinden van New Musical Express. „Nee zeggen tegen veel dagbladen geeft aan die welke wel een interview mogen afnemen, het idee deel te hebben aan iets zeer eksklusiefs," voegt Garth Pearce hier aan toe.
De lancering van *Arrival* op de Engelse markt, half november 1976, werd beschouwd als een groot popevenement. De twee grootste muziekbladen New Musical Express en Melody Maker besteedden uitgebreid aandacht aan de elpee.
„*Arrival* voldoet volkomen aan de verwachtingen en deze elpee is hun beste tot nu toe," schreef Bob Woffinden voor New Musical Express. En hij gaat verder: „...Zoals gewoonlijk kan men alleen maar zijn bewondering uitspreken over de vondsten in deze produktie. Hoewel niet van veel instrumenten gebruik wordt gemaakt, wordt toch op de een of andere manier een vol geluid verkregen."
„ABBA is onweerstaanbaar," gaat Bob verder. „Ze maken zo iets goeds, dat, al probeer je er niet naar te luisteren, je hersens het toch in zich opnemen. De groep heeft niet alleen haar eigen stijl gekreëerd, maar heeft ook getoond hierop variaties te kunnen toepassen. De teksten blijven echter nog een zwak punt, hoewel er enige verbetering te bespeuren valt. Ongetwijfeld zijn Björn en Benny zich hiervan bewust."

Toen ik Bob Woffinden ontmoette in december 1976 bij New Musical Express heb ik hem gevraagd wat nader in te gaan op zijn mening over de teksten van ABBA.
„Ik had graag dat ze er wat meer van zich zelf en hun manier van leven in Zweden in legden, wat realistischer waren en niet bang waren zich een beetje bloot te geven. En bovendien zijn ze nu zo groot, dat het helemaal geen kwaad zou kunnen, als ze eens wat liedjes in het Zweeds zouden zingen op een elpee."

„ABBA is ongetwijfeld op het ogenblik de popgroep met de meeste klasse in Europa," schrijft Harry Doherty van Melody Maker. „Björn Ulvaeus en Benny Andersson schrijven opgewekte, kommerciële melodieën. ABBA, en vooral de vokalistes Agnetha en Frida, zetten deze kracht bij door hechte vokale interpretaties, gesteund door een koele, kontinentale, instrumentale klank."
Harry Doherty deed een beetje ironisch over het feit dat de speelduur van *Arrival* maar 32 minuten was. „Het resultaat van een jaar schrijven is niet meer dan 32 minuten en dat kan nauwelijks vruchtbaar worden genoemd."
De Melody Maker-kritikus was niet onder de indruk van hun teksten. „Waarschijnlijk komt dat ook omdat zij de Engelse taal nog niet voldoende beheersen om die in hun liedjes goed te kunnen gebruiken."
Garth Pearce heeft een andere mening over de teksten van ABBA: „Hun teksten zijn naïef en onschuldig," zegt hij. „Maar deze onschuldigheid maakt het alleen maar aantrekkelijker. Mensen geven aan onschuld de voorkeur boven berekening."
Wat vooral op zowel zaken- als krantemensen indruk maakt, is ABBA's talent voor het schrijven van popsongs en hiermee gekombineerd hun goede neus voor zaken. „Ze weten muziek en zaken perfekt te kombineren," zegt Garth Pearce. „Maar Stig Anderson is dan ook een van de knapste koppen in de muziekbusiness."
„In Engeland bouwen de managers een ware vesting om een topgroep heen. Iedere groep heeft een massa mensen in dienst. Stig daarentegen heeft een, naar verhouding, kleine organisatie, waar ABBA zelf volledig kontrole over heeft."
Nu staat ABBA model voor vele andere groepen, die hun standpunt gewijzigd hebben, na te hebben gezien hoe ABBA wordt gerund. „Wat wij nodig hebben is een paar Stig Andersons."
„Er zijn vrijwel geen artiesten die nummers van ABBA hebben gecoverd. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn, dat haar muziek en arrangementen zo eigen zijn, dat het voor een buitenstaander moeilijk is de originele versie te evenaren." Of zoals New Musical Express zegt: „Hun songs zijn net zo sekuur in elkaar gezet als een Timex. Ze kunnen uit elkaar gehaald worden, maar ze kunnen dan pas weer goed funktioneren als ze ook precies zó weer in elkaar worden gezet."

„Veel artiesten menen dat het erg moeilijk is een betere versie te maken dan de originele van ABBA zelf," zegt de Engelse uitgever van de groep. „Daarom proberen ze het niet."
Toch zijn er wel cover-versies gemaakt. *Honey, honey* van de Sweet Dreams is daar het meest typerende voorbeeld van. Een andere Engelse groep, Tangerine genaamd, had een hele elpee gecoverd, maar die heeft niets gedaan. Verder zijn er veel instrumentale cover-versies van ABBA-nummers gemaakt, en van de elpee *Arrival* heeft Jonathan King, het nummer *Knowing me, knowing you* opgenomen in de stijl van Bryan Ferry.

ABBA's enorme populariteit had tot gevolg dat haar kantoor in Stockholm onder reklame-aanbiedingen werd bedolven. Men wil ABBA letterlijk overal reklame voor laten maken, van deodorants, spiegels en sleutelringen tot snoep toe.
„Maar we zijn heel voorzichtig met het lenen van onze naam aan allerlei adverteerders," zegt Stig. „Als we iets steunen, moet dat wel verband hebben met muziek. We hebben bijvoorbeeld toegezegd te adverteren voor stereo- en radio-tv-produkten."
„Velen gebruiken de naam ABBA zonder toestemming en zonder vergoeding te betalen. Zodra we daar achter komen, nemen we onmiddellijk aktie. In Australië bijvoorbeeld zijn we met een aantal procedures bezig. Meestal slagen we erin er een einde aan te maken, maar soms zijn we er niet van op de hoogte, want natuurlijk kunnen we niet alles wat er in een land gebeurt, kontroleren."
Nog een ander probleem vormen de „witte platen". Net zoals dat andere groepen is overkomen kan ook ABBA tot de ontdekking komen, dat doortrapte zakenmensen banden maken van de plaat en dan hun eigen platen gaan persen.
In Melbourne bijvoorbeeld onderschepte de politie in september 1976 een scheepslading witte persingen van ABBA. In Hong-Kong verkoopt de groep één normale plaat tegen vijf witte platen.
De „witte plaat" lijkt net echt, maar het geluid is van een slechte kwaliteit en de hoes, gefotografeerd van het origineel, is meestal zwart-wit. De „witte plaat" levert vanzelfsprekend geen royalties op aan de copyright-houders. De „witte platen" zijn misschien wel het grootste probleem voor de producers van vandaag de dag. Taiwan, Hong-Kong, Singapore en de Filippijnen zijn de produktiecentra.

Maar in Taiwan worden ABBA's platen nu beschermd. En dit is iets unieks in de business. Met de hulp van enkele advokaten is Stig Anderson erin geslaagd als eerste westerse producer ook daar het copyright te verkrijgen van de ABBA-platen.
Op deze wijze is ABBA de eerste westerse groep wiens platen door de Taiwanese wet beschermd worden.
1976 werd ABBA's meest suksesvolle jaar, dat bevestigd wordt door de vele onderscheidingen, die ze hebben ontvangen. In Engeland ontvingen ze de Carl Allen Award voor de meest suksesvolle schrijvers van 1976. Vervolgens werden ze door Cashbox uitgeroepen tot de beste single- en elpee-artiesten van Engeland in 1976. In Amerika voegde Record World er niet minder dan drie aan toe: ABBA werd uitgeroepen tot meest belovende single- en elpee-groep en ontving een onderscheiding voor het beste buitenlandse talent van 1976.
Wat gaat er in 1977 gebeuren? Toen dit boek voltooid was (december 1976) was ABBA bezig een toernee voor te bereiden die in februari in Skandinavië begint en ABBA verder in Duitsland, Engeland, Nederland en ten slotte in Australië zal brengen. Deze toernee zal worden gefilmd en moet later als bioscoopfilm uitkomen – ABBA's eigen filmer Lasse Halström en zijn team zullen een dokumentaire maken van de toernee in Australië – en men neemt aan dat dit zal resulteren in een „live" elpee.
ABBA, en op de eerste plaats Björn en Benny, moet zich beraden over ABBA's volgende studio-elpee. Sukses schept verplichtingen – Björn en Benny moeten in rust hun nieuwe liedjes kunnen schrijven. „Daarom heb ik gezegd dat ABBA vanaf april tot oktober 1977 niet beschikbaar zal zijn."

En hoe zat het nu met ABBA in Nederland?
Wel, vlak voor het Eurovisie Songfestival van 1976 was er een handige tv-regisseur die de groep voor zijn popprogramma kontrakteerde. Zijn oren zaten dus niet dicht, want amper vier dagen na de triomf met *Waterloo* in Brighton stond ABBA al op het Nederlandse tv-scherm te schitteren. Het resultaat was wel, dat *Waterloo* 2 werd op de Hitparade. Ook alle verdere singles van ABBA werden daarna gegarandeerde Top-10 hits.
De bal kwam pas goed aan het rollen toen Polydor Nederland aan

Polar toestemming vroeg een *Best of*-elpee te lanceren, omdat ze vond dat de elpee-verkopen tot dan toe te wensen overgelaten hadden. Nou, ze hebben het geweten, want zoals hiervoor al is beschreven heeft deze elpee een kettingreaktie in alle Europese landen veroorzaakt. In Nederland zelf verkocht de groep in een mum van tijd meer dan een 250.000 exemplaren, juist op het moment dat *Fernando* en *Dancing queen* elkaar op de 1e plaats van de Hitparade aflosten. De geweldige opmars was niet te stuiten, want de elpee *Arrival* verkocht in rekordtijd in de voorverkoop al 130.000 eksemplaren. Reken maar uit hoeveel gouden platen dat zijn als je weet, dat voor een gouden plaat er 25.000 moeten worden verkocht!
Ook de single *Money, money, money* stormde in een snel tempo naar de hoogste plaats. De ABBA-koorts laaide nog feller op toen de groep een dagje naar Nederland kwam om een eksklusief optreden te verzorgen in het populaire tv-programma „Een van de acht", gepresenteerd door de al even populaire Mies Bouwman.
Op die dag, 19 november 1976, was er voor de groep een druk programma samengesteld en een onderdeel van het programma vormde het komen naar een perskonferentie, die ter ere van haar door Polydor en de Hitkrant in het Bel Air Hotel te Den Haag werd gehouden. Op deze perskonferentie kreeg de groep een aantal gouden elpees alsmede een platina-elpee. De perskonferentie zelf werd bezocht door meer dan 400 mensen!!!
Het jaar 1976 werd voor ABBA, die dank zij het sukses van de Hep Stars negen jaar geleden een speciale band heeft met Nederland, helemaal suksesvol toen bleek dat de single *Dancing queen* tot hitsingle van het jaar 1976 was gekozen met een 1e plaats in de „Top-100 van 1976."
Ook het optreden van ABBA op 4 februari in de Jaap Edenhal in Amsterdam betekende een enorm sukses voor de groep. Uit de kaartverkoop voor dit optreden bleek dat indien ABBA nog 10 optredens meer had verzorgd, deze allemaal uitverkocht zouden zijn geweest.

ABBAmania dus, overal, ook in Nederland.

Singles		Release-datum
Ring, ring/Rock 'n Roll Band	nr. 2041 422	1- 6-73
Waterloo/Watch out	nr. 2040 114	1- 4-74
Honey, honey/Hasta mañana	nr. 2040 124	3- 8-74
I do, I do, I do, I do/So long	nr. 2001 577	6- 2-75
SOS/Man in the middle	nr. 2001 585	31- 5-75
Mamma mia/Intermezzo	nr. 2001 613	7-11-75
Fernando/Tropical loveland	nr. 2001 639	27- 2-76
Dancing queen/That's me	nr. 2001 680	14- 8-76
Money, money/Crazy world	nr. 2001 696	5-11-76
Knowing me, knowing you/ Happy Hawaii	nr. 2001 703	18- 2-77

Elpees		
Waterloo	2489 085	mc nr. 3161 101
ABBA	2344 051	mc nr. 3100 257
The best of ABBA	2340 116	mc nr. 3195 155
The very best of ABBA	2612 032	mc nr. 3500 120
Ring, ring	2374 106	
Arrival	LP 2310 483	mc nr. 3100 329

„Het fenomeen"

ABBA®

Dit boek vertelt over de carrière van ABBA... HET FENOMEEN ABBA.

ABBA is tenslotte de popgroep die onbetwist zijn stempel drukt op de jaren zeventig.

De enige echte ABBA Story met voor Nederland als exclusieve extra's geweldige kleurenfoto's en alle songteksten van de ABBA hits.

Met dank aan de ABBA-organisatie in Stockholm en de platenmaatschappij Polydor Nederland BV, voor de geweldige medewerking waardoor dit unieke boek tot stand kon komen.